

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
CYRILOMETODĚJSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra pastorální a spirituální teologie

Bc. Stanislav Beran

Duchovní souvislosti v působení kněží
v městě Rychnov nad Kněžnou

Diplomová práce

Vedoucí práce: doc. Dr. Michal Altrichter, Th.D.

Olomouc 2021

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně a použil jsem pouze uvedenou literaturu.

V Olomouci, dne 5. listopadu 2021

Stanislav Beran

Poděkování patří doc. Dr. Michalu Altrichtrovi, Th.D., vedoucímu této práce, který mi pomohl s definováním tohoto tématu a přispěl mnoha podnětnými radami a impulzy. Jeho přístup a povzbuzení mi byly velkou oporou v náročných chvílích tvorby práce. Chtěl bych poděkovat i Mgr. Jiřímu Navrátilovi za konzultace ohledně potřebné literatury. Děkuji také všem lidem, kteří mě podporovali a provázeli svými modlitbami, především mé rodině.

Obsah

Úvod	6
1 Historické kořeny města Rychnova nad Kněžnou	8
1.1 Od počátků města k současnosti	8
1.2 Šlechtické rody rychnovského panství a jejich sídla	11
1.3 Katolické kostely a kaple	14
1.4 Synagoga a Husův sbor	22
1.5 Vznik farností a náplň poslání katolických kněží	23
1.5.1 Církevní správa a vznik farností v Čechách	23
1.5.2 Pastorační činnost katolického kněze	26
2 Správci rychnovské farnosti	29
2.1 Období 14. století (1356–1425)	29
2.1.1 Historický kontext	30
2.1.2 Správci farnosti	30
2.2 Období 15. a 16. století (1425–1626)	32
2.2.1 Historický kontext	33
2.2.2 Jednota bratrská v Rychnově nad Kněžnou	34
2.2.3 Správci farnosti	37
2.3 Období 17. století (1626–1699)	42
2.3.1 Historický kontext	42
2.3.2 Správci farnosti	45
2.4 Období 18. století (1699–1799)	48
2.4.1 Historický kontext	49
2.4.2 Správci farnosti	50
2.5 Období 19. století (1799–1910)	54
2.5.1 Historický kontext	55
2.5.2 Správci farnosti	56
2.6 Období 20. a 21. století (1910–2019)	62

2.6.1	Historický kontext	62
2.6.2	Správci farnosti.....	67
3	Další kněží spjatí s Rychnovem nad Kněžnou.....	78
3.1	Kaplani.....	78
3.2	Místní rodáci	91
3.3	Členové skryté církve	102
4	Souvislosti v pastorační a duchovní službě místních kněží	107
4.1	Vliv pánů Rychnova	107
4.2	Rychnovské školy a účast místních kněží na vzdělávání	109
4.3	Soužití s jinými vyznáními	112
4.4	Mariánská tradice farnosti	115
4.5	Rychnovští kněží pohledem čísel	119
4.5.1	Správci farnosti.....	120
4.5.2	Řádoví kněží.....	121
4.5.3	Kaplani	123
5	Inspirace k duchovnímu působení.....	125
5.1	Inspirace ze stop rychnovských kněží	125
5.2	Postavení kněze, aktivity farnosti a nabídka příležitostí.....	128
5.3	Budoucnost farnosti	130
	Závěr.....	133
	Anotace.....	135
	Summary	136
	Zkratky	137
	Bibliografie.....	138

ÚVOD

Impulzem pro sepsání této práce byla otázka, zda existuje seznam farářů, kteří působili v Rychnově nad Kněžnou. Po zběžném hledání odpovědi na tuto otázku se ukázalo, že částečně ano. Seznamy pro některá období existují, ale nejsou aktuální nebo zcela chybí. Naskytla se tedy možnost tuto mezeru doplnit a bude-li to možné, rozšířit informace o kněžích z dostupných zdrojů. Již v průběhu počátečních úvah začalo toto téma nabízet mnohem širší pojetí, než se zprvu jevílo. Kromě římskokatolických kněží, kteří ve městě působili jako faráři, zde jistě působili i kněží další. Zároveň období, ve kterých služebníci církve působili, byla jistě velmi spjatá s historií samotného města.

Cílem práce je tedy sestavit časovou posloupnost působení římskokatolických kněží v Rychnově nad Kněžnou. Zaměříme se na historické pozadí prostředí, ve kterém se tito kněží nacházeli, a také zkusíme poodhalit souvislosti v jejich službě. Pokusíme se také porovnat současnou situaci farnosti s její minulostí a vyvodit z toho závěry, které mohou sloužit jako inspirace pro život této farnosti.

Záměr práce nejprve předpokládá seznámení se s historií města Rychnova nad Kněžnou, jeho správou, místními sakrálními památkami, církevní správou farnosti a náplní činnosti správců farnosti. K tomuto účelu nám poslouží především díla místních historiků Sedláčka, Kouřila a Svobody. Ti měli na přelomu 19. a 20. století možnost pracovat s dokumenty, z nichž mnohé jsou již nedostupné.¹ Dále pak využijeme díla současných historiků a místopisců. V případě dějin farní správy v českých zemích využijeme dílo historičky Hledíkové a s pastorační činností nás seznámí publikace jezuitského kněze P. Ambrose.

Hlavním východiskem práce bude vytvoření posloupnosti kněží, kteří byli správci místní farnosti, spolu s vyhledáním informací o těchto služebnících církve. Záměrem není zpracovat životopis jednotlivých kněží, ale nashromáždit o nich informace, které je možné v současné době dohledat. Již zmínění místní historici se pokusili sestavit jmennou posloupnost těchto kněží. Čerpali přitom především z místních farních kronik. Tyto kroniky budou i pro tuto práci významným zdrojem informací, avšak pouze pro omezené období. O jmenný seznam se pokusil rovněž

¹ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, Předmluva.

historik Zrůbek, který ve jmenném výčtu kněží navázal na farní kroniky. V této práci bude doplněn výčet kněží a základní dostupné informace o nich.

Jak je výše zmíněno, hlavním zdrojem pro vypracování této práce jsou dvě kroniky rychnovské farnosti. Kroniky však neobsahují kompletní posloupnost místních kněží. Věnují se období od 17. do první poloviny 20. století. Tento zdroj tedy bude doplněn o informace z erekcčních a konfirmačních knih, které nám poskytnou informace o kněžích z období 14. století. Pro období 15. a 16. století budeme čerpat informace o místních kněžích zejména z děl výše zmíněných místních historiků, protože jiné zdroje nejsou dostupné. Pro období od poloviny 20. století do současnosti nám budou jako zdroj informací sloužit díla současných historiků, farní archiválie, úmrtní oznámení zesnulých kněží a internetové zdroje, především webové stránky římskokatolických farností, kde kněží působili. Pro doplnění informací u doposud působících kněží využijeme komunikaci prostřednictvím e-mailové korespondence.

Přestože se tato práce týká především římskokatolických kněží, kteří byli správci místní farnosti, je mnoho dalších kněží, kteří jsou úzce spjatí se službou ve městě Rychnov nad Kněžnou, ale nebyli jmenováni na pozici faráře. Například místní rodáci a kaplani. I jim proto bude věnována samostatná kapitola.

Po sestavení posloupnosti místních správců farnosti, obohacené o několik informací z jejich života, následuje hledání souvislostí v působení místních kněží. Protože půjde o náhled do období velmi vzdálených, zaměříme se na výrazné aspekty, které mají náboženskou spojitost s městem Rychnov nad Kněžnou. Součástí kapitoly bude i krátká statistická část o počtech místních kněží ve farnosti.

V závěru práce se zamyslíme nad jejími výsledky, které by mohly být obohacujícím poznáním pro místní věřící a přispět k inspiraci pro pastorační činnost farnosti. Podíváme se přitom i na současnou situaci ve farnosti a její budoucnost.

1 HISTORICKÉ KOŘENY MĚSTA RYCHNOVA NAD KNĚŽNOU

První část kapitoly se věnuje historickému pozadí a postupnému rozvoji města Rychnov nad Kněžnou. Druhá část kapitoly je věnována místní šlechtě, která po většinu existence města spoluutvářela jeho charakter. S ohledem na povahu práce obsahují další dvě kapitoly informace o významnějších sakrálních stavbách města. Závěrečnou částí této kapitoly přejdeme od historického vzniku farní správy ke smyslu působení katolických kněží v jim svěřených farnostech.

1.1 Od počátků města k současnosti

Rychnov nad Kněžnou leží v severovýchodní části Čech. Je správním centrem Orlických hor a Podorlicka. Kraj je z východu chráněn souvislým hřebenem Orlických hor, který pahorkatinou přechází do Východočeské tabule.²

První doklady o životě v Orlických horách spadají do starší a střední doby kamenné. Nejbližší doložená osídlení poblíž Rychnova nad Kněžnou byla nalezena v Dobrušce, Kostelci nad Orlicí, Sopotnici, Kvasinách a Libchavách. Z mladší doby kamenné jsou nálezy z okolí Kostelce nad Orlicí a ojediněle i z Rychnova nad Kněžnou. Výraznější rozvoj osídlení nastal na Rychnovsku v době bronzové a železné, který souvisel s rozvojem metalurgie. V našem kraji se usídlil lid tzv. „popelnicových polí“, podobně jako ve velké části Evropy. Název je odvozen od způsobu pohřbívání, který spočíval ve zpopelnění těla a vložením popele do schránky. Na místech, kde se lidé usídlili, začala postupem času vznikat i opevněná hradiště. Některé bronzové předměty a hrobová keramika jsou součástí sbírek místního muzea. V mladší době železné se do Evropy rozšířili Keltové, kteří však oblast Orlických hor neobsazovali. Z doby římské se v okolí Rychnova nad Kněžnou našly i mince, což dokazuje obchod se vzdálenými zeměmi. Kraj až do příchodu Slovanů mezi 9. a 10. stoletím nebyl zcela pustý, i když se o tom mnoho důkazů nedochovalo.³ V nedalekém Klášterci nad Orlicí stojí kostel Nejsvětější Trojice. Uvnitř je kámen s letopočtem 543 a na stěně kostela neobjasněné malby. Místní věří, že letopočet může mít na svědomí

² Srov. POKORNÝ, Pavel a IMRICH, Pavel. *Rychnovsko: Orlické hory a Podorlicko*. Rychnov nad Kněžnou: OMOH, 1996, s. 4.

³ Srov. JANOVCOVÁ, Simona. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou, od pravěku do 19. století*. Vydání první. Rychnov nad Kněžnou: Uniprint s. r. o., 2017. s. 8–13.

římská posádka s křesťanskými vojáky. Ta zde mohla vybudovat malý kostel a jeho základy byly použity na stavbu nového kostela.

Obyvatelé malé osady při brodu řeky Kněžné byli kolem přelomu prvního tisíciletí především dřevaři, pastevci a strážci jedné z významných cest, která procházela od jihu Evropy k Baltskému moři.⁴ Tzv. solné stezky vedly přes tehdejší pohraniční prales do Kladska a byly chráněné soustavou strážních hradů. Právě podél cest a brodů začala vznikat zdejší města. Souvislá kulturní historie se píše až od počátku tisíciletí. Trvalá sídla vznikala ve 13. století, kdy začaly krajinu kolonizovat šlechtické rody z pověření českého krále. Řada měst se pak stávala středisky řemeslné výroby a obchodu.⁵ Ke kolonizaci zřejmě z velké části přispěli i němečtí osadníci, kteří Rychnov nazývali „Richenawe“, tj. „lesní újezd“⁶ nebo „vymýcené místo“. Původ názvu je ale nejasný; existuje mnoho teorií o jeho vzniku.⁷

Podle pověsti osadu při řece Kněžné povýšil na město jakýsi vladyka. Tomu místní obyvatelé zachránili dceru, která jezdila na ochočeném jelenovi. Zvíře se jednoho dne splášlo a místní obyvatelé ho zastavili. Vladyka povýšil osadu na město, tehdy nazvaného Rychlov od rychlého běhu jelena. Takto se prý dostalo ztvárnění panny na jelenu do znaku města. Později se název změnil na Rychnov.⁸

V 10. století byly východní Čechy a Kladsko v držení vladyckého rodu Slavníkovců.⁹ Prvním rodem, který kolonizoval povodí horního a středního toku řeky Kněžné, byl ve druhé polovině 13. století rod pánů z Drnholce. Tito páni po založení Rychnova začali užívat přídomku „de Richenawe“, „de Richnowe“ a „de Richnow“.¹⁰

Již za pánů z Rychnova docházelo k rozvoji řemeslné výroby ve městě, zejména počátek tradice místního soukenictví. Dle dochované listiny z 3. července 1378, udělili bratři Jetřich a Albrecht z Rychnova místním soukenickým mistrům cechovní řád.¹¹ V roce 1513 pak udělil Vilém z Pernštejna soukeníkům cechovní řád

⁴ Srov. ZRŮBEK, Rudolf. *Domus sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou*. Rychnov nad Kněžnou: Městský úřad, 1993, s. 3

⁵ Srov. POKORNÝ, Pavel a IMRICH, Pavel. *Rychnovsko: Orlické hory a Podorlicko*. Rychnov nad Kněžnou: OMOH, 1996, s. 4.

⁶ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 7

⁷ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V *Rychnově nad Kněžnou*, Karel Rathouský: 1924, s. 5.

⁸ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 7

⁹ Srov. ZRŮBEK, Rudolf. *Domus sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou*. Rychnov nad Kněžnou: Městský úřad, 1993, s. 3

¹⁰ Srov. MUSIL, František a SVOBODA Ladislav. *Hrady, zámky a tvrže okresu Rychnov nad Kněžnou*. Ústí nad Orlicí: Grantis s.r.o., 1998, s. 138–140.

¹¹ Srov. STRÁŽNICKÁ, Alena et al. *Historie města Rychnova nad Kněžnou v datech*. Turnov: Severografia závod Turnov, 1988, s. 17.

nový. Mezi lety 1513–1936 se tak v Rychnově nad Kněžnou pravidelně konaly slavnosti – tzv. soukenické doušky.¹² Ve druhé polovině 15. století začal hospodářský a kulturní rozmach kraje; kromě soukenictví a plátenictví také díky rozšiřující se sklářské výrobě a pokročilejšímu zemědělskému hospodaření.¹³ To vše napomohlo k nárůstu rychnovských předměstí v 2. polovině 16. století.¹⁴ Výroba sukna však přispěla k tehdejší slávě města až daleko za hranice naší země. Jeho tradice zde zanikla v 19. století vlivem průmyslové výroby. Ještě koncem 18. století byl přitom Rychnov dokonce nazýván Rychnov Soukenický.¹⁵

V 17. století zahájil proměnu Rychnova nad Kněžnou ve velkolepé barokní sídelní město tehdejší majitel panství František Karel I. Liebštejnský z Kolowrat. Ten započal výstavbu současného zámeckého komplexu, který se postupně rozrůstal, a jeho budovy procházely přestavbami. K zámku a kostelu na počátku 18. století přibyla jízdárna, rozšířená zahrada a piaristická kolej s gymnáziem. Kontrastem k zámeckému areálu byly městské budovy, téměř výhradně dřevěné. Zděná byla ve městě pouze radnice a kostel. Ještě v polovině 20. století mělo několik dřevěných domů ve městě vyznačené letopočty v rozmezí 1563–1670.¹⁶ V současné ulici Chaloupky, která se nachází v podzámčí, stojí několik domků. Tyto domky byly údajně vybudovány pro dělníky, kteří se podíleli na stavbě zámku.

Rychnov byl panským sídlem, ležel na důležité silnici a pokračoval zde rozvoj tkalcovství. Zřejmě proto se město od poloviny 18. století do poloviny 19. století rozrostlo dvojnásobně. Z 300 na 612 domů.¹⁷

V polovině 19. století započala částečná modernizace města. Náměstí bylo vydlážděno a kanalizační strouha, která jím protékala, byla zakryta. Dřevěná kašna na náměstí byla nahrazena kamennou. Podloubí na náměstí byla postupně zadržena. Dřevěné domy byly nahrazeny zděnými novostavbami. Vznikl i okrašlovací spolek, který se ve městě přičinil o výsadbu zeleně a úpravu ulic. Po krátké stagnaci dostalo město nový stavební impuls na přelomu 19. a 20. století a jméno obce Rychnov se změnilo na Rychnov nad Kněžnou. Důležitým okamžikem bylo napojení na lokální

¹² Srov. KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2004, s. 524.

¹³ POKORNÝ, Pavel a IMRICH, Pavel. *Rychnovsko: Orlické hory a Podorlicko*. Rychnov nad Kněžnou: OMOH, 1996, s. 5.

¹⁴ Srov. KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2004, s. 527–528.

¹⁵ Srov. Tamtéž, s. 516 a 524.

¹⁶ Srov. Tamtéž, s. 528–529.

¹⁷ Srov. Tamtéž, s. 516 a 529.

železnici roku 1893. Poté se začaly budovat nové školy i gymnázium, protože dosavadní piaristické gymnázium zničil roku 1918 požár. Dalšími významnými budovami z první poloviny 20. století byly například: Národní dům, nynější Pelcovo divadlo, Okresní všeobecná veřejná nemocnice, Lidový dům, poštovní a telegrafní úřad, okresní úřad, městská spořitelna, sokolovna a okresní soud, kasárna. Rovněž bylo založeno Obecně prospěšné bytové družstvo, vystavěno na tři sta nových domů, které daly vzniknout novým čtvrtím.¹⁸

Rychnov nad Kněžnou zůstával i nadále okresním městem. Podpora průmyslu a další rozvoj města si vyžádal v 60.–80. letech 20. století novou výstavbu. Ve velké míře se prosadila výstavba výškových panelových domů. Ta dala vzniknout nové panelové čtvrti a městskému stadionu. Výškovými budovami byla zasažena i historická část města a další čtvrtě. Snad nejhorším stavebním zásahem, který dodnes působí cizorodě, byla výstavba komplexu okresního výboru Komunistické strany Československa a společenské centrum. Přes výrazné stavební zásahy se historické jádro města v základních rysech dochovalo. Koncem 20. století bylo prohlášeno památkové ochranné pásmo zámku a historického jádra města. Po přelomu tisíciletí se Rychnov nad Kněžnou stal městskou památkovou zónou.¹⁹ Rychlý rozvoj průmyslu po přelomu tisíciletí, především díky nedaleké továrně Škoda Auto v Kvasinách je příčinou nových stavebních zásahů ve městě. V současné době se město potýká zejména s velkým nárůstem automobilové dopravy, nedostatkem bytových prostor a zvýšením cen zdejších nemovitostí.

1.2 Šlechtické rody rychnovského panství a jejich sídla

Počátky historie města jsou spojeny s moravským rodem z Drnholce. Příslušníci tohoto rodu prováděli v polovině 13. století kolonizaci povodí toku řeky Kněžné. Páni z Drnholce dostali tuto oblast pod správu zřejmě z pověření Přemysla Otakara II.²⁰ Vilém z Drnholce spravoval město Ústí nad Orlicí vzdálené od Rychnova nad Kněžnou asi 25 km. Mladší syn Oldřich později převzal správu po svém otci. Starší

¹⁸ Srov. KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2004, s. 516, 521 a 529.

¹⁹ Srov. Tamtéž, s. 530.

²⁰ Srov. MUSIL, František a SVOBODA Ladislav. *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou*. Ústí nad Orlicí: Grantis s.r.o., 1998, s. 140–142.

syn Heřman se stal zakladatelem nového rodu.²¹ Byl věrným stoupencem krále a 1. února 1258 se na královskou listinu podepsal již jako Heřman z Rychnova. Ve svém městě nechal vybudovat dřevěný hrad, který stál na vyvýšeném místě údolí řeky Kněžné severně od současného rychnovského zámku. Jižně od hradu pak vzniklo typické kolonizační město s kostelem²² zasvěceným Panně Marii a později sv. Havlovi.²³

V roce 1497 prodal Albrecht z Rychnova panství Vilémovi z Pernštejna, který připojil Rychnov ke svému rozsáhlému panství liticko-potštejnskému. Rychnovský hrad přestal být panským sídlem, a tak ztratil na významu. V roce 1556 Jaroslav z Pernštejna prodal své panství Arnoštovi, falckraběti rýnskému. Po Arnoštově smrti se stal Rychnov jako odúmrť královským majetkem až do roku 1577. Toho roku jej koupil Burian Trčka z Lípy, kterému je připisována výstavba zámku.²⁴ Byl vybudován v horní části dnešního areálu pivovaru, kde již dříve pravděpodobně stály pivovar a hospodářské objekty. Později byl tento zámek znám jako Starý zámek. Majitel panství však v té době budoval i své rezidenční město Světlá nad Sázavou, možná tedy má jeho výstavbu na svědomí až následující majitel pražský erbovní měšťan Kryštof starší Betengel z Neunperku.²⁵ Do té doby byl (zhruba od roku 1556) považován za rychnovské sídlo zámek, kterým byla zřejmě tvrz či dvůr, patřící původně k hradu.²⁶

Burian Trčka prodal rychnovské panství Kryštofu staršímu Betengelovi roku 1587. Po něm převzal panství jeho bratr Eustach Betengel, který si zvolil Rychnov za sídelní město. Za vlády Betengelů došlo k povznesení města, kterému přispěli mimo jiné stavbou chrámu Nejsvětější Trojice. Pro účast v protihabsburském odboji však bylo panství roku 1623 Kryštofu mladšímu Betengelovi zkonfiskováno.²⁷

Následující roky patřilo rychnovské panství majitelům, kteří v Rychnově nesídlili. Království prodalo panství Vincentovi Muschingerovi z Gumpendorfu. Jeho dcera Marie Kateřina s manželem Ernestem z Mollartu a Reinecku prodala Rychnov roku 1629 Vincentu Zukkonimu. Na základě poslední vůle pak převzala panství

²¹ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 7

²² Srov. MUSIL, František a SVOBODA Ladislav. *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou*. Ústí nad Orlicí: Grantis s.r.o., 1998, s. 140–142.

²³ Srov. POCHE Emanuel, kolektiv autorů. *Umělecké památky Čech 3 [P–Š]*, Vydání 1., Praha: Academia, 1980, s. 274.

²⁴ Srov. DURDÍK Tomáš. *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů*. Praha: Libri, 2000, s. 490.

²⁵ Srov. MUSIL, František a SVOBODA Ladislav. *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou*. Ústí nad Orlicí: Grantis s.r.o., 1998, s. 143.

²⁶ Srov. KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2004, s. 519.

²⁷ Srov. MUSIL, František a SVOBODA Ladislav. *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou*. Ústí nad Orlicí: Grantis s.r.o., 1998, s. 143–144.

manželka krále Ferdinanda II. Eleonora z Mantovy. Ta prodala panství roku 1640 Albrechtovi Liebštejnskému z Kolowrat.²⁸ Rodu pánů z Kolowrat zde stále patří některé hmotné statky včetně zámeckého areálu, kde potomci doposud žijí.

Právě Albrecht Liebštejnský začal budovat raně barokní zámek, který je šlechtickým rodem stále využíván, a dnes je označován jako Nový zámek. Oproti Starému zámku v údolí bylo vybráno dominantní místo pod chrámem Nejsvětější Trojice.²⁹ Podnětem k vrcholně barokní přestavbě zámku za Norberta Leopolda Liebštejnského mohla být výstavba piaristické koleje při závěru chrámu Nejsvětější Trojice. Rekonstrukce se dotkla i chrámu samotného, kde došlo k přístavbě mohutného průčelí komponovaného na osu zámku. Vybudovány byly i dvě chodby, přičemž jedna spojovala zámek s kostelem a druhá zámek s jízdárnou. Rozsáhlé stavební úpravy se dále týkaly terénních úprav okolí zámku a vybudování zahrad. Tato přestavba mezi lety 1714–1730 dala vzniknout dokonale vybavenému baroknímu šlechtickému sídlu s monumentálním urbanistickým zapojením do krajiny. Předpokládá se, že tyto práce měl na starost uznávaný architekt Jan Blažej Santini-Aichel. Poslední majitel panství z rodu Liebštejnských byl František Antonín, který zemřel v roce 1861 bez přímých mužských potomků. Rychnovské panství proto přešlo na další rodovou větev, Kolowraty-Krakovské.³⁰

Za života Zdeňka I. Kolowrat-Krakovského došlo jen k drobným úpravám zámeckého areálu. V roce 1889 získal právo používat přídomek Liebštejnský. Rozsáhlejší modernizace zámku proběhla až mezi lety 1929–1939 za Zdeňka II. Kolowrata-Krakovského-Liebštejnského.³¹

Po jeho smrti převzal v roce 1941 zámek jeho bratr Jan. Ten se po obsazení Sudet německými vojsky v roce 1938 zasadil, aby byla blízká obec Liberk vyjmuta z území předaného Říši a začleněna opět k území ČSR. Jan byl také signatářem petice šlechtických rodů z roku 1939. Svým jednáním se znelíbil Říši, proto došlo k vynucené německé správě na velkostatku Rychnov-Černíkovice. Po zabavení veškerého majetku a znárodnění zámku byl v roce 1948 vystěhován. Syn Kryštof Jaroslav se v témže roce

²⁸ Srov. KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2004, s. 519.

²⁹ Některé historické publikace rozlišují Starý a Nový zámek, protože šlo o dvě rozdílná sídla. Dříve tato sídla mohli tímto způsobem rozlišovat místní obyvatelé. Starý zámek však zanikl již dávno, a tak v povědomí místních existuje pouze jediný zámek, a tak se označení „Nový“ již běžně nepoužívá.

³⁰ Srov. MUSIL, František a SVOBODA Ladislav. *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou*. Ústí nad Orlicí: Grantis s.r.o., 1998, s. 146–149.

³¹ Srov. Tamtéž, s. 149.

zúčastnil demonstrace na trutnovském náměstí, a proto byl těsně před maturitou vyloučen ze studií. Byl označen za třídního nepřítele a přidělen ke službě u PTP. Vystřídal mnoho zaměstnání, nakonec se s rodinou přestěhoval do Dolního Rakouska, kde založil úspěšný chov ryb. Roku 1992 mu byl v restituci vrácen zpět rodinný majetek, lesy v Orlických horách, pole a rybníky včetně zámku v Rychnově nad Kněžnou. Zámek s jednou z největších obrazových sbírek v Čechách opět zpřístupnil veřejnosti. S otcem se do Čech vrátil i jeho syn Jan Egon, který po otcově smrti v roce 1999 převzal správu a řízení tohoto majetku až doposud.³²

1.3 Katolické kostely a kaple

Typickým místem pro setkávání věřících jsou kostely. V Rychnově nad Kněžnou jsou dva. Starší a menší farní kostel sv. Havla a větší zámecký kostel Nejsvětější Trojice. Ještě v polovině 18. století stávala nedaleko města kaple sv. Bartoloměje v katastru dnešní obce Lipovka. O této kapli existuje málo informací.³³

Farní kostel sv. Havla

Za sv. Vojtěcha z rodu Slavíkovců, druhého pražského biskupa a jednoho z prvních českých patronů, pokročilo pokřesťanství území tohoto rodu. To zasahovalo kromě tehdejšího území Polska i do východních Čech a k západní hranici Slezska. Můžeme předpokládat, že první řemeslníci usedlí pod dřevěnou tvrzí při brodu řeky Kněžné zbudovali kolem 10. století nejprve dřevěnou kapli. Podle nejstarších pramenů, pověstí a údajně dochovaného původního kamenného prahu dveří s letopočtem 1083 mohl v 11. století nahradit dřevěnou kapli románský kostelík. Archeologický výzkum však neproběhl.³⁴ Původní dřevěná fara stála u kostela.³⁵

Založení kostela můžeme s jistotou datovat až do druhé poloviny 13. století. Listina z 31. března 1313 objevená v kostele roku 1665 zmiňuje zasvěcení hlavního oltáře kostela Panně Marii a uložení ostatků sv. Jakuba apoštola a sv. Jana

³² Srov. BORŮVKA, Vlastimil. *Kolowratové: rod erbu orlice*. Rychnov nad Kněžnou: Uniprint, 2018, s. 163.

³³ Srov. SOKA Rychnov nad Kněžnou. Archiv farností Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha 1790–1838*, inv. č. 201, kar. 643, s. 56.

³⁴ Srov. ZRŮBEK, Rudolf. *Domus sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou*. Rychnov nad Kněžnou: Městský úřad, 1993, s. 3. Autor dále na s. 9 – 12 uvádí, že čerpá z pozůstalosti historika umění, doc. Dr. Jakuba Pavla, DrSc., který se zabýval minulostí památek města. Následně uvádí jeho citaci z rukopisu, ze s. 23–28.

³⁵ Srov. KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2004, s. 522.

evangelisty.³⁶ Kostel byl spolu s tehdejšímským domem první zděnou stavbou ve městě.³⁷ Gotické kněžiště bylo k lodi kostela přistavěno ještě před rokem 1313. Roku 1388 byl založen postranní oltář ke cti mučedníků sv. Felixe a Adaukta.³⁸ Roku 1411 byl založen oltář ke cti Těla Páně, Panny Marie a Všech svatých.³⁹

Roku 1521 byl kostel upraven Vojtěchem z Pernštejna pozdně goticky.⁴⁰ Byl zavěšen nový bohatě malovaný dřevěný strop a změnilo se i vnitřní zařízení.⁴¹ Roku 1557 byl vybudován hřbitov s kaplí Proměnění Páně. Tento hřbitov u kaple nahradil dosavadní hřbitov u kostela sv. Havla,⁴² který svou velikostí již nedostačoval, ale nadále v něm pohřbívali významnější osobnosti. Hřbitov s kaplí Proměnění Páně stál dříve za městem, dnes je jeho součástí a sousedí se současným farním úřadem.⁴³

Od husitských válek v první polovině 15. století asi do roku 1580 sloužil kostel kališníkům, dále do roku 1623 protestantům luterského vyznání.⁴⁴ Ke změně zasvěcení kostela švýcarskému světcu sv. Havlu opatovi⁴⁵ došlo podle obecních záznamů někdy před rokem 1616.⁴⁶ Kostel byl navrácen katolické církvi roku 1626.⁴⁷ Vedle kostela stála starobylá dřevěná zvonice z poloviny 17. století, která nahradila zvonici zničenou při požáru kostela.⁴⁸ Na kostele byla v roce 1661 vztyčena nová věž.⁴⁹

Když byla na přelomu 16. a 17. století postavena nová fara pod novým kostelem Nejsvětější Trojice, stará dřevěná fara byla několik let pronajímána. Nově zřízena pak byla roku 1630 v domě čp. 208,⁵⁰ kde funguje dodnes. Z tohoto, tehdy

³⁶ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 6

³⁷ Srov. PAVEL, Jakub, et al. *Rychnov nad Kněžnou: Státní zámek, město a okolí*. Praha: 1953, s. 3–4.

³⁸ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V *Rychnově nad Kněžnou*, Karel Rathouský: 1924, s. 306. a BOROVÝ, Klement. *Libri erectionum arcidieocesis Pragensis saeculo XIV. et XV. Liber III.*, Praha 1878, s. 295.

³⁹ Srov. *Libri Confirmationum VII* s. 28.

⁴⁰ Srov. KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2004, s. 521.

⁴¹ Srov. ZRŮBEK, Rudolf. *Domus sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou*. Rychnov nad Kněžnou: Městský úřad, 1993, s. 5

⁴² Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s.16–18.

⁴³ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V *Rychnově nad Kněžnou*, Karel Rathouský: 1924, s. 322.

⁴⁴ Srov. Tamtéž, s. 306.

⁴⁵ Srov. ZRŮBEK, Rudolf. *Domus sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou*. Rychnov nad Kněžnou: Městský úřad, 1993, s. 5

⁴⁶ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V *Rychnově nad Kněžnou*, Karel Rathouský: 1924, s. 306.

⁴⁷ Srov. ZRŮBEK, Rudolf. *Domus sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou*. Rychnov nad Kněžnou: Městský úřad, 1993, s. 5.

⁴⁸ Srov. Tamtéž, s. 5.

⁴⁹ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 61.

⁵⁰ Srov. KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2004, s. 522.

údajně největšího domu v Rychnově nad Kněžnou, se odstěhoval bohatý měšťan Mokrohovský, který byl člen Jednoty bratrské, a odmítl se obrátit na katolickou víru.⁵¹

Ve zvonici byly zvony z 16. století, tedy z období správy kališníků.⁵² Protože mnoho let sloužily k nekatolickým obřadům, bylo rozhodnuto, že se nechají přesevětit. Stalo se tak 10. září 1708 biskupem Hradeckým Tobiou Janem a jednalo se o čtyři zvony. Největší zvon ve zvonici byl posvěcen ke cti sv. Tobia a Jana, prostřední sv. Norberta a Lipolta a nejmenší ke cti sv. Františka a Karla. Malý zvonek ve věži kostela ke cti sv. Norberta a Vincenta.⁵³ Dříve zřejmě zvony nesly jména Florián, Ave Maria, Umíráček, Zdravas Maria.⁵⁴ Během 1. a 2. světové války, byly zvony při kostele postupně konfiskovány a po válkách instalovány nové. Velký zvon z roku 1952, ulitý na památku místního faráře Františka Machače, Menší zvon z roku 1952, s nápisem Zdravas Maria, a umíráček sv. Havel – Mortuos voco.⁵⁵

Roku 1784 došlo k větším opravám vnější i vnitřní části kostela. Tentýž rok byl zrušen zbytek hřbitova při kostele.⁵⁶ Není známo, kdy byla pod dlažbou kostela vybudována místa k pohřbívání vážených místních občanů, ale v 18. století to bylo zakázáno císařem Josefem II.⁵⁷ V 18. století bývali při kostele dva kostelníci.⁵⁸

Než Rychnov nad Kněžnou zachvátila v roce 1832 cholera, byl rozšířen hřbitov u kaple proměnění Páně o část farní zahrady.⁵⁹ V roce 1843 byl přelit Malý zvon a zvon v kostelní věži, restaurován obraz sv. Havla vytvořený umělcem Karlem Škrétou a opraven strop, dlažba a kůr. Nově zhotovena byla kazatelna, zpovědnice a poopravena okna.⁶⁰ V průběhu první poloviny 19. století bylo ještě přistavěno schodiště po straně lodi a nově zhotoven strop lodi.⁶¹ Dřevěnou zvonici v roce 1871⁶² nahradila zděná v novogotickém slohu. Byly do ní přeneseny i zvony.⁶³

⁵¹ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 25.

⁵² Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 306 – 307.

⁵³ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 63.

⁵⁴ Srov. ZRŮBEK, Rudolf. *Domus sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou*. Rychnov nad Kněžnou: Městský úřad, 1993, s. 14.

⁵⁵ Srov. Tamtéž, s. 14.

⁵⁶ Srov. Tamtéž, s. 8.

⁵⁷ Srov. Tamtéž, s. 5 a 13.

⁵⁸ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 315.

⁵⁹ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 87.

⁶⁰ Srov. Tamtéž, s. 90.

⁶¹ Srov. KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2004, s. 521 a 529.

⁶² Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 95.

⁶³ Srov. ZRŮBEK, Rudolf. *Domus sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou*. Rychnov nad Kněžnou: Městský úřad, 1993, s. 5.

Starobylé barokní varhany na kostelním kůru byly naposledy laděny roku 1881. Koncem 19. století z neznámých důvodů zmizely.⁶⁴ Jejich zmizení možná souvisí se stavebními úpravami kostela. Současné varhany v kostele sv. Havla jsou z roku 1906. V roce 1936 provedl rychnovský varhanář Václav Poláček jejich opravu.⁶⁵

Na konci století probíhaly rozsáhlé stavební úpravy města, které se nevyhnuly ani kostelu sv. Havla. V roce 1893 byl novogoticky restaurován.⁶⁶ Při opravách bylo na stěnách objeveno několik původních větších maleb a nápisů, které byly zakryty novou malbou. Překryta terazzovým betonovým povlakem byla i podlaha ze čtvercových pískových dlaždic a zbylé náhrobní desky. Vše proběhlo bohužel bez předešlého průzkumu podzemí a zhotovení dokumentace.⁶⁷ Na počátku 90. let 20. století byly věže kostela pokryty měděnou krytinou a střecha provizorně pokryta lepenkou. V současné době je lepenka postupně nahrazována falcovanou krytinou z mědi.

Kaple Proměnění Páně

Na počátku 16. století začal prosperitou řemeslného podnikání stoupat počet obyvatel. Dosavadní malý hřbitov u kostela sv. Havla začínal být nedostačující. Bylo nutné vybudovat nový hřbitov za hradbami města.⁶⁸ K tomu došlo za tehdejšího držitele Rychnova nad Kněžnou, knížete Arnošta falckrabí Rýnského. Kníže vyhledával prospěch katolické církve, a tak povolil na tomto hřbitově v roce 1557 vystavět kapli. Dřevěná kaple byla vysvěcena roku 1558.⁶⁹

Spolu s kaplí byla vybudována dřevěná márnice v jednom z rohů hřbitova. Čtyřikrát v roce se zde konaly veřejné bohoslužby a další na žádost věřících za jejich zemřelé příbuzné. V kapli stály tři oltáře. Hlavní byl zasvěcený Proměnění Páně a další dva sv. Josefovi a sv. Janu Nepomuckému. Kult světce mlčenlivosti byl tedy v kraji rozšířen ještě před jeho svatořečením roku 1729. Mezi 16. a 18. stoletím zřejmě došlo k přestavbě kaple a dřevěné oplocení hřbitova nahradila kamenná zeď.⁷⁰

⁶⁴ Srov. ZRŮBEK, Rudolf. *Domus sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou*. Rychnov nad Kněžnou: Městský úřad, 1993, s. 8.

⁶⁵ Srov. Tamtéž, s. 8.

⁶⁶ Srov. KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2004, s. 521 a 529.

⁶⁷ Srov. ZRŮBEK, Rudolf. *Domus sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou*. Rychnov nad Kněžnou: Městský úřad, 1993, s. 6 – 8.

⁶⁸ Srov. Tamtéž, s. 28

⁶⁹ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s.16–18.

⁷⁰ Srov. ZRŮBEK, Rudolf. *Domus sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou*. Rychnov nad Kněžnou: Městský úřad, 1993, s. 28–30.

Během 18. století o budovu nebylo pečováno a v roce 1844 byla prohlášena za neschopnou stavebních oprav.⁷¹ Dřevěná kaple byla zbořena roku 1864 a znovu vystavěna v novobyzantském slohu mezi lety 1865–1868.⁷² Pod novou dlažbou bylo skryto podzemí, kde byli v kryptách pohřbeni i někteří místní kněží.⁷³ Přilehlý hřbitov byl rozšířen a byla postavena nová márnice. Zasvěcení kaple proběhlo 9. srpna 1868.⁷⁴

Hřbitov přestal být využíván v roce 1905. Zachován zůstal jen do 70. let 20. století, kdy byl na popud vedení města zrušen včetně několika hodnotných náhrobků. Současný městský hřbitov byl otevřen v roce 1905 na jihozápadním okraji města.⁷⁵ Kaple Proměnění Páně je nyní pod správou města a využívá se pro kulturní akce.

Zámecký areál a chrám Nejsvětější Trojice

První stavbou nynějšího zámeckého areálu byl Kostel Nejsvětější Trojice. Ten nechal postavit mezi lety 1594–1602 v pozdně gotickém slohu tehdejší majitel Rychnova, Kryštof starší Betengel z Neunperku.⁷⁶ Podle teorií mohl být postaven na místě starého hradu,⁷⁷ ale v době před započítím stavby již prostor sloužil jako pole.⁷⁸ Kostel byl svatyní Jednoty bratrské a rodinnou hrobkou Betengelů. V rozmezí let 1623–1666 byl kostel opuštěný a chátral. Až s nástupem rodu Kolowratů se situace změnila;⁷⁹ kostel byl opraven a vysvěcen pro katolickou bohoslužbu. Když byl postaven nový zámek, byl s kostelem roku 1676 propojen chodbou. Od roku 1714 se stal zároveň kostelem piaristickým a gymnaziálním.⁸⁰

V blízkosti kostela byla postavena roku 1604 i čtverhranná jednopatrová věž. Ta slouží jako zvonice pro zvon, který vznikl už o dva roky dříve. Zvon Kryštof náleží

⁷¹ Srov. ZRŮBEK, Rudolf. *Domus sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou*. Rychnov nad Kněžnou: Městský úřad, 1993, s. 28–30.

⁷² Srov. POCHE Emanuel, kolektiv autorů. *Umělecké památky Čech 3 [P–Š]*, Vydání 1., Praha: Academia, 1980, s. 275.

⁷³ Srov. ZRŮBEK, Rudolf. *Domus sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou*. Rychnov nad Kněžnou: Městský úřad, 1993, s. 31.

⁷⁴ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 94–95.

⁷⁵ Srov. KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2004, s. 522.

⁷⁶ POCHE Emanuel, kolektiv autorů. *Umělecké památky Čech 3 [P–Š]*, Vydání 1., Praha: Academia, 1980, s. 273.

⁷⁷ Srov. PAVEL, Jakub, et al. *Rychnov nad Kněžnou: Státní zámek, město a okolí*. Praha: 1953, s. 6.

⁷⁸ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 21.

⁷⁹ Srov. KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2004, s. 523.

⁸⁰ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 318.

mezi nejcennější zvony v Čechách. Se svou velikostí a váhou kolem 6 tun je třetím největším zvonem v Čechách.⁸¹

Kostel byl znovu vysvěcen se třemi oltáři. Hlavní oltáři ke cti Nejsvětější Trojice, do kterého byly uloženy ostatky mučedníků sv. Emilie, sv. Flaviana a sv. Círie. Druhý oltář ke cti Nanebevzetí Panny Marie a třetí ke cti patronů sv. Víta, Václava, Vojtěcha, Sigmunda, Prokopa, Benedikta, Norberta, Josefa a Ludmily.⁸²

Kolem roku 1668 se začíná František Karel Liebštejnský z Kolowrat zajímat o výstavbu současného zámku. Původně na jeho místě stávala fara kostela Nejsvětější Trojice, škola, dvůr a několik dřevěných chalup. Vznik těchto budov můžeme zasadit do období stavby kostela, ale dvůr mohl být i starší.⁸³ Ještě než stavba započala, Kolowraté roku 1669 přemístili hrobku Betengelů a na jejím místě zřídili vlastní.⁸⁴ Tehdy byl vysvěcen hřbitov i hrobka arcibiskupem Pražským M. F. z Bilenberga. V té době bylo do hrobky přeneseno srdce Jana Viléma z Kolowrat, který byl jmenován arcibiskupem pražským, ale pro svou smrt již do funkce nenastoupil.⁸⁵ Hradecký biskup Jan František z Talmberka světil u kostela v roce 1688 zvony do Černíkovíc, Újezdu, Lukavice, Liberka, Javornice, Rybné, Kačerova a Kunštátu.⁸⁶

Raně barokní výstavba zámku započala kolem roku 1670, ale stavět se začalo pravděpodobně až v 90. letech. Na jednom z hlavních kamenů stavby je vytesáno jméno stavebníka a letopočet 1676. Vznikl velký osově komponovaný objekt čtyřkřídlého patrového zámku o straně 60 metrů.⁸⁷

V 90. letech 17. století byl upraven prostor v předzámčí a obohacen mariánským sloupem.⁸⁸ K rozsáhlým přestavbám a rozšíření zámku došlo mezi lety 1713–1730. Údajně měl práce na starost architekt Jan Blažej Santini-Aichel. Přistavěno bylo i nové průčelí kostela Nejsvětější Trojice, chodba propojující zámek s kostelem, jízdárna a byla založena francouzská zahrada. V interiérech zámku byla soustředěna rozsáhlá obrazová sbírka. Její základ tvořila rodová galerie předků a další

⁸¹ Srov. KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2004, s. 523.

⁸² Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 62.

⁸³ Srov. MUSIL, František a SVOBODA Ladislav. *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou*. Ústí nad Orlicí: Grantis s.r.o., 1998, s. 146.

⁸⁴ Srov. KUČA, Karel: *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2004, s. 523.

⁸⁵ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 62.

⁸⁶ Srov. Tamtéž, s. 62.

⁸⁷ Srov. KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2004, s. 523.

⁸⁸ Srov. MUSIL, František a SVOBODA Ladislav. *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou*. Ústí nad Orlicí: Grantis s.r.o., 1998, s. 147.

významná díla českého a evropského malířství.⁸⁹ V novém průčelí kostela vznikla Loretánská kaple, která byla posvěcena 24. března 1714 biskupem Hradeckým Janem Adamem hrabě z Mitrovic. Od té doby se v kostele začaly sloužit slavnostní bohoslužby.⁹⁰

Majitelem tehdejšího rychnovského panství byl Norbert Leopold Liebštejnský, který v tomto období dal vzniknout i koleji a gymnáziu piaristů při kostele Nejsvětější Trojice. Šlo o stavbu na půdorysu okoseného trojúhelníku, připojeného k závěru kostela, pro 15 řeholníků.⁹¹ Do Rychnova nad Kněžnou byli povoláni piaristé. Tito řádoví kněží zřizovali katolické školy. I zde měli mládež učit latinský jazyk a literaturu.⁹² Po dokončení prací představoval zámek a přilehlý areál dokonale vybavené šlechtické sídlo, splňující nároky reprezentačních i soukromých prostor majitele, urbanisticky zapojené do krajiny.⁹³

V roce 1777 bylo gymnázium změněno na hlavní školu. Do roku 1794 piaristé kolej opustili. O tři roky později mělo být gymnázium obnoveno, ale dne 17. května 1798 došlo na Velký pátek k požáru, který způsobil úder blesku do tehdejší věže kostela Nejsvětější Trojice. K obnovení gymnázia došlo až v roce 1812. Po požáru se vlivem přírodních vlivů brzy zřítla i klenba kostela. Ta byla mezi lety 1836–1844 nově postavena za Františka Antonína Liebštejnského z Kolowrat,⁹⁴ který nechal do chrámu zhotovit i varhany,⁹⁵ neboť staré varhany byly při požáru zničeny.⁹⁶

Než byla klenba kostela hrabětem v první polovině 19. století opravena, bylo občany zřízeno provizorní krytí díky iniciativě místního piaristy P. Paula, aby bohoslužby mohly pokračovat. Na vysokém průčelí mezi lodí a kněžištěm, které bylo vybudováno již roku 1713 v barokním slohu, je od opravy kostela zlatým písmem zpráva o vyhoření kostela a nové výstavbě roku 1848. Na vrcholu průčelí stojí veliký kříž a níže ve výklenku je pozlacená socha loretánské Panny Marie.⁹⁷

⁸⁹ Srov. POKORNÝ, Pavel a IMRICH, Pavel. *Rychnovsko: Orlické hory a Podorlicko*. Rychnov nad Kněžnou: OMOH, 1996, s. 11.

⁹⁰ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 63.

⁹¹ Srov. KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2004, s. 523.

⁹² Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 64.

⁹³ Srov. MUSIL, František a SVOBODA Ladislav. *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou*. Ústí nad Orlicí: Grantis s.r.o., 1998, s. 148.

⁹⁴ Srov. KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2004, s. 523.

⁹⁵ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 89.

⁹⁶ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V *Rychnově nad Kněžnou*, Karel Rathouský: 1924, s. 319.

⁹⁷ Srov. Tamtéž, s. 318–319.

Kostel je jednolodní a jeho vnitřek ryze gotický. Hlavní oltář se skládá ze tří velkých obrazů. Na prostředním je vyobrazena Nejsvětější Trojice, na druhém je v životní velikosti se sv. Petrem vyobrazen František Antonín a na třetím se sv. Pavlem hraběnka Růžena. Malé obrazy na hlavním oltáři patří Kristu a českým patronům: sv. Jan Nepomucký, sv. Vojtěch, sv. Václav, sv. Ludmila, sv. Prokop a sv. Vít. Obrazy na malých oltářích v lodi kostela představují hraběcí patrony sv. Františka Serafinského a sv. Růženu. V kněžišti se nachází obraz Nanebevzetí Panny Marie,⁹⁸ ochránkyně města.

Gymnázium bylo v roce 1878 zestátněno a piaristé do roku 1907 vykonávali pouze duchovní správu. V roce 1918 vyhořela kolej a od ní vzplál i kostel se zvonicí. Zbytky koleje byly strženy. Poničeny byly krovy kostela a věž, kterou tehdy míval.⁹⁹ Do konce téhož roku byla znovu vybudována střecha s krytinou z lepenky a později nahrazena krytinou z tašek.¹⁰⁰ Ke konci 20. století byla tašková krytina nahrazena čtvercovými hliníkovými šablonami vínové barvy, tzv. „krytina z kostela Nejsvětější Trojice“. V rámci současné rekonstrukce kostela je krytina nahrazena stejným druhem šablon červené barvy.

Zámek se dočkal dalších úprav až v 70. letech 19. století. Za Zdeňka I. Kolowrat-Krakowského byla rozšířena zámecká zahrada a prostor před zámkem a před kostelem. Tento hrabě také zařídil nákladnou generální opravu a modernizaci zámku mezi lety 1929–1939. Zámecký areál byl v roce 1948 znárodněn a v restitucích roku 1992 navrácen rodu Kolowratů.¹⁰¹

Současný majitel zámeckého areálu Jan Egon Krakowský-Liebštejnský z Kolowrat¹⁰² v posledních letech zajistil rekonstrukci fasád a střešní krytiny na zámku a jízdárně. Nyní s obdobnou rekonstrukcí pokračuje na kostele Nejsvětější Trojice. Opravená jízdárna je dnes využívána pro kulturní akce, zvláště divadelního a hudebního charakteru, a zámecký park je obohacen o velké dětské hřiště.

⁹⁸ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 320–321.

⁹⁹ Srov. KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2004, s. 523.

¹⁰⁰ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 322.

¹⁰¹ Srov. MUSIL, František a SVOBODA Ladislav. *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou*. Ústí nad Orlicí: Grantis s.r.o., 1998, s. 148 – 149.

¹⁰² Srov. BORŮVKA, Vlastimil. *Kolowratové: rod erbů orlice*. Rychnov nad Kněžnou: Uniprint, 2018, s. 165.

1.4 Synagoga a Husův sbor

V Rychnově nad Kněžnou stojí i stavby náboženských menšin. Tyto stavby patří doposud mezi významné budovy města. Krátce se zde proto zmíníme i o nich.

Synagoga

Existence první synagogy je doložena z první poloviny 17. století v tehdejší židovské čtvrti. Na přelomu 80. let 18. století byla dvakrát poničena požáry, stejně jako většina přilehlých židovských domů. Nynější synagoga byla postavena na místě předchozí vyhořelé v roce 1787 a po dalším požáru v roce 1830 byla upravena v klasicistním slohu. V roce 1913 byla budova prodloužena o schodišťovou přístavbu.¹⁰³

Poté, co byli židé z města vyhnáni nacisty, získalo v roce 1941 synagogu město. Poničený byl zpočátku pouze interiér, přesto ve druhé polovině 20. století budově hrozila přestavba i demolice. Chátrající budova byla v letech 1993–1995 restaurována a zpřístupněna jako židovské muzeum Podorlicka. Nově zde byl zřízen i památník Karla Poláčka, místního rodáka a českého spisovatele, a židovských obětí nacismu. Památník byl do té doby na místním židovském hřbitově na Láni. Obnoven byl i interiér synagogy včetně svatostánku ze zrušené synagogy v Hradci Králové.¹⁰⁴

S osídlením židovské komunity vznikl v Rychnově nad Kněžnou i židovský hřbitov doložený roku 1616, který byl později rozšiřován. Zděná márnice sloužila v letech 1984–1995 jako pamětní síň Karla Poláčka a židovských obětí nacismu.¹⁰⁵

Fara a sborový dům církve československé husitské

Tzv. Vinklářova vila s klasicistními ozdobnými prvky byla postavena v roce 1891. Městský lékař MUDr. J. Vinklář koupil dům čp. 16 od manželů Hábltových. Starý dům zboural a postavil nový. Po jeho smrti dům přestavěla Církev československá husitská na sborový dům s obytnou částí pro kazatele. První bohoslužba se zde konala roku 1939. Přestože měl místní sbor předkupní právo na přilehlou zahradu, ta byla nakonec prodána Jednotě bratrské.¹⁰⁶

¹⁰³ Srov. KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2004, s. 524.

¹⁰⁴ Srov. Tamtéž, s. 524.

¹⁰⁵ Srov. Tamtéž, s. 524.

¹⁰⁶ Srov. ZRŮBEK, Rudolf. *Domus sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou*. Rychnov nad Kněžnou: Městský úřad, 1993, s. 44.

1.5 Vznik farností a náplň poslání katolických kněží

Následující řádky nás mají za úkol uvést do počátků vzniku církevní správy v naší zemi a vzniku farností, jakožto oblastí správy faráře. Následně přiblížíme smysl a náplň činnosti katolického kněze, neboť právě kněžím, kteří působili v rychnovské farnosti, se bude věnovat druhá kapitola.

1.5.1 Církevní správa a vznik farností v Čechách

Počátky církevní správy na území Čech u nás sahají do 9. století. Tou dobou vládli Přemyslovci, kteří přišli do styku s křesťanstvím i jejími organizačními formami. Mísilo se zde pak římské právo s germánským. Tehdejší kostely a kláštery patřily pod správu pánů, na jejichž pozemku stály. Příjemcem darů pro kostel byl vždy světec, kterému byl kostel zasvěcen, proto byl se stavbou spjat. Majitel odpovídal za duchovní správu s kostelem spojenou, včetně dosazování kněží, na které dohlížel. Z toho vyplývala závislost kleriků na místním pánovi a ne tolik na biskupovi. Tento systém vlastnických kostelů byl běžný na východě, ale neuplatňoval se na západě. Protože naše země přišla do styku s církví později, trvalo déle obrátit situaci a vybudovat správní církevní instituce. Biskupství v Praze vzniklo mezi lety 973–976 s územím zahrnujícím celé tehdejší státní území včetně Moravy se sídlem v chrámu sv. Víta. V tehdejšímu systému vlastnických kostelů tak byl i pražský biskup chápán jako knížecí kaplan. Založení biskupství v Olomouci roku 1068 tak tehdy mělo i svůj politický význam, který povýšil pozici Moravy.¹⁰⁷

Ve 12. století vznikalo více venkovských kostelů. Přispělo to k propojení místních kleriků diecéze s biskupem. K významnějšímu postavení biskupa ve 13. století přispělo i patronátní právo, které mu dávalo pravomoc jmenovat navrhované faráře do služby nebo je odvolat. Větší moc biskupa také přispěla ke vzniku diecéze a následně děkanství na konci století. V té době tak začal fungovat děkan zvolený z farářů přilehlých farností jako spojovací článek mezi faráři a biskupem diecéze. Byli pověřeni vizitacemi, které jsou doložené ze 14. století, a měli odpovědnost za dohled nad danou oblastí včetně vybírání desátku. Dne 30. dubna roku 1344 bylo pražské biskupství povýšeno na arcibiskupství. Tomu podléhalo tehdejší biskupství olomoucké

¹⁰⁷ Srov. HLEDÍKOVÁ, Zdeňka - Janák, Jan Dobeš, Jan, *Dějiny správy v českých zemích: od počátků státu po současnost*. [1. vydání] Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, s. 172–175.

a litomyšlské. Pod správou mělo mimo jiné i území Kladska. Nová funkce generálního vikáře pomáhala biskupovi se jmenováním kněží do farností, protože počet far dostoupil počátkem 15. století počtu 2084. Z této doby pocházejí konfirmační a erekční knihy vedené od roku 1354 respektive 1358, ve kterých se do husitských válek zaznamenávaly informace o klericích a majetku. Některé kláštery, potažmo řády, spadaly pod pravomoc papeže. Kláštery založené vrchností ale až do 16. století stále spadaly pod majetek místních pánů a musely jim odvádět daně.¹⁰⁸

Husitství znamenalo zásah do jednotné církevní oblasti Čech. Přestože výkonná a správní moc zůstala v rukou pražského arcibiskupa, vedoucí ideové místo získala v roce 1418 pražská univerzita, kterou uznávala husitská strana. O tři roky později přestoupil pražský arcibiskup k husitství. V Táboře byl navíc zvolen nový biskup, který dal vzniknout nové církvi, nezávislé na obecné s apoštolskou posloupností a vyznačující se odbouráním liturgie a věroučným radikalismem. Kališnické učení bylo odsouzeno roku 1444 a ukončeno roku 1452, kdy se vzdali vojsku Jiřího z Poděbrad. Přestup biskupa k husitství rozdvojil správu katolické a kališnické církve, které se obě považovaly za součást církve obecné a uznávaly apoštolskou posloupnost. Pražské arcibiskupství tak dočasně přešlo pod správu biskupa olomouckého. Zemským zákonem z roku 1485 byly Čechy výjimečné v Evropě legalizováním dvou věr v jedné zemi. Přitom většina far v Čechách přešla pod správu kališnických kněží. Ve druhé polovině 16. století začal vnikat do Čech vliv luterství, který jednu větev kališníků radikalizoval, zatímco druhou konzervativnější větev to začalo sbližovat s katolíky. Od 16. do 18. století také rostl tlak panovníka na správu církevních záležitostí.¹⁰⁹

Významnou změnou bylo roku 1609 vydání Rudolfova majestátu, který zaručoval náboženskou svobodu i pro novoutravvistické církve a Jednotu bratrskou. Každé vyznání mělo pod správou své fary a děkanáty. Velký zvrat nastal porážkou stavovského povstání, které vedlo ke zrušení Rudolfova majestátu. Tehdy se stalo jediným přípustným státním náboženstvím katolické a odpad od něj byl brán jako zločin proti státu. Správa katolické církve začala opět fungovat. Zároveň se ale církev znovu dostávala pod státní dohled a naopak z vlivu papeže. Roku 1655 vzniklo biskupství v Litoměřicích a v roce 1664 v Hradci Králové a s nimi i jejich diecéze.

¹⁰⁸ Srov. HLEDÍKOVÁ, Zdeňka - Janák, Jan Dobeš, Jan, *Dějiny správy v českých zemích: od počátků státu po současnost*. [1. vydání] Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, s. 177–181 a 184.

¹⁰⁹ Srov. Tamtéž, s. 184–188.

V diecézích vznikly vikariáty jako menší správní celky a titul děkan zůstal zachován pouze jako čestný. Vikáři pak byli zástupci biskupa v těchto oblastech, kde dohlíželi na kněze a jejich činnost ve farnosti. Pro nedostatek kněží museli tehdy faráři spravovat veliký počet farností. Začaly se proto zakládat kláštery a kněží se nahrazovali příslušníky řádů. Jezuité a piaristé začali zakládat školy, gymnázia a koleje. Protože moc řádů rostla, byl dán jejich majetek v 18. století pod dozor státu a bylo omezeno zřizování klášterů nových, zvláště pak za Marie Terezie. Nakonec byla většina klášterů zrušena. Roku 1777 bylo olomoucké biskupství povýšeno na arcibiskupství a vzniklo nové biskupství v Brně. V roce 1784 vzniklo biskupství v Českých Budějovicích.¹¹⁰

Farnosti byly zřizovány v osadách s počtem obyvatel nad sedm set a více jak hodinou cesty k nejbližšímu kostelu. Faráři podléhali biskupovi, vikářům a krajským úřadům. Byli pověřeni vedením matrik a dohledem nad zdravotním a duševním stavem obyvatel. Státní pokladna jim vyhradila plat a zrušila desátky církvi.¹¹¹

V polovině 19. století se projevoval státem uvolněný postoj ke klášterům, ale také Toleranční patent z roku 1781, který v zemi v omezené míře povoloval vyznání evangelické a uvolnil omezení židovského obyvatelstva. Plnou rovnoprávnost nekatolických církví přinesl až patent z roku 1861. Propojenost katolické církve se státem v době habsburské opět zesílila. Odpor veřejnosti vedl na počátku 20. století ke vzniku nových církví. Některé církve evangelické se spojily v Českobratrskou církev evangelickou, pro kterou byla zřízena Husova evangelická fakulta. Radikálně reformě zaměřená Jednota katolického duchovenstva, která změnila svůj charakter, dala vzniknout Československé církvi husitské. Povolování dohledu státu nad církví ukončily proticírkevní represe a obnovení státního dozoru v polovině 20. století. Katolická církev byla znovu odtržena od kontaktu s Římem i tradice Petrovy prvotní církve a zneužita komunistickým režimem k ideálu národní církve. Násilně byla ukončena činnost klášterů, zinscenovány procesy s představiteli řádů a stát dohlížel na chod jediné povolené teologické fakulty v Litoměřicích. Po roce 1990 byl zrušen dohled státu nad církvemi. Obnovila se jejich činnost, včetně řeholí, kontaktu

¹¹⁰ Srov. HLEDÍKOVÁ, Zdeňka - Janák, Jan Dobeš, Jan, *Dějiny správy v českých zemích: od počátků státu po současnost*. [1. vydání] Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, s. 189–192.

¹¹¹ Srov. Tamtéž, s. 192–193.

s Vatikánem a byla ustanovena biskupská konference. Roku 1993 vzniklo biskupství v Plzni a roku 1996 biskupství ostravsko-opavské.¹¹²

1.5.2 Pastorační činnost katolického kněze

Abychom lépe porozuměli činnosti nebo také „působení“ kněží, které se v křesťanství nazývá „pastorační činnost“, blíže se seznámíme s touto terminologií. K vysvětlení přitom využijeme především práci P. Ambrose, který se pastorální a spirituální teologii věnuje na vědecké úrovni.

„V dnešní době se dávají do souvislosti pojmy „pastorace“ a „duchovní správa“. Katolické prostředí vnímá pastoraci jako různé činnosti církevního společenství podnícené Duchem svatým a duchovní správu jako činnost kněze ve farnosti.“¹¹³

„*Pastoraci i duchovní správou se uskutečňuje Boží plán spásy člověka v dějinách se stálým odkazem na konkrétní živou situaci.*“¹¹⁴ Tato citace nám přibližuje podstatu slova, v té následující bude pastorační činnost rozvedena:

„Slovem ‚pastorační‘ označujeme vše, co se týká činnosti církve, skutečnosti praktické a konkrétní, a také toho, co se týká ‚duchovní správy‘ vedené knězem. Řekneme-li o něčem, že je to oblast pastorace, vyjadřujeme tím péči, oprávněnost a kompetenci církve na příslušném poli. Církev má v dané oblasti své ‚zájmy‘, nebo zde může použít zkušenost církve. Pojem ‚pastorační‘ může vyjadřovat úmysl, záměr, činnost, konání, reflexi, které se dotýkají praxe církve.“¹¹⁵

Tento pojem je spojen se základním úkolem církve; Ambros k tomu odkazuje na citace z dokumentů Druhého vatikánského koncilu:¹¹⁶

¹¹² Srov. HLEDÍKOVÁ, Zdeňka - Janák, Jan Dobeš, Jan, *Dějiny správy v českých zemích: od počátků státu po současnost*. [1. vydání] Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, s. 193–198.

¹¹³ Cit. BERAN, Stanislav. *Pastorační působení P. Jana Rybáře SJ před rokem 1989 a po roce 1989*. Olomouc, 2017. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Cyrilometodějská teologická fakulta, Katedra pastorální a spirituální teologie. Vedoucí práce doc. Dr. Michal Altrichter, Th.D., s. 16.

¹¹⁴ Cit. AMBROS, Pavel. *Pastorální teologie*, 2. přepracované vydání, 1. vyd. ve Vydavatelství UP v Olomouci., Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. s. 9.

¹¹⁵ Cit. Tamtéž, s. 9.

¹¹⁶ Srov. AMBROS, Pavel. *Pastorální teologie*, s. 10.

- „být jakoby svátost neboli znamení a nástroj vnitřního spojení s Bohem a jednoty celého lidstva“,¹¹⁷
- „zpřítomňovat a činit jakoby viditelným Boha Otce a jeho vtěleného Syna“,¹¹⁸
- starat se o to, „aby všichni lidé dosáhli plné jednoty s Kristem“,¹¹⁹
- „vytvářet rodinu Božích dětí, která má neustále růst až do příchodu Pána.“¹²⁰

„Ježíš Kristus nám šel svými spásnými skutky příkladem jako skutečný Bůh i Člověk, aby nám ukázal svou nekonečnou lásku a aby nás spasil. Církev musí lidem pomoci pochopit nutnost spásy a skutečnost, jakou ji dává osoba Krista. Církvi, stejně jako Kristu, jde tedy o spásu člověka. Boží úsilí o naši spásu se naplňuje prostřednictvím činnosti lidí církve za pomoci síly Ducha svatého.“¹²¹

Právě spolupráce na Božím díle spásy je hlavní náplní kněží, kteří podle vzoru Krista ve stejné činnosti podporují svěřené farníky.

„Primárním cílem veškeré pastorační činnosti církve je úkol svěřený církvi Kristem: být nástrojem spásy... sekundárním cílem pastorační činnosti církve je vše, co pomáhá uskutečnit účinněji primární cíl.“¹²²

S počátky pastorační práce se setkáváme v Novém Zákoně. Jejími hlavními prvky se stává zvěstování zmrtvýchvstalého Ježíše Krista, kázání, katechumenát, veřejné pokání, církevní řád, bohoslužba a služba bližnímu. S pastoračními úkoly církve souvisí i vznik teologických děl.¹²³

¹¹⁷ LG 1.

¹¹⁸ GS 21.

¹¹⁹ LG 1.

¹²⁰ GS 40.

¹²¹ Cit. BERAN, Stanislav. *Pastorační působení P. Jana Rybáře SJ před rokem 1989 a po roce 1989*. Olomouc, 2017. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Cyrilometodějská teologická fakulta, Katedra pastorální a spirituální teologie. Vedoucí práce doc. Dr. Michal Altrichter, Th.D., s. 17.

¹²² Cit. ŠPIDLÍK, T. et al., *Nové cesty pastorální teologie: krása jako východisko*, Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2008. s. 41.

¹²³ Srov. BERAN, Stanislav. *Pastorační působení P. Jana Rybáře SJ před rokem 1989 a po roce 1989*. Olomouc, 2017. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Cyrilometodějská teologická

Výraz „pastorální“ má velikou spojitost s osobou pastýře.¹²⁴ Tato metafora má své počátky ve Starém Zákoně, neboť Izrael byl civilizací kočovníků. Pasterectví bylo v té době základem hospodářství. Vyžadovalo samostatnost, zodpovědnost a statečnost, kterou bylo třeba prokázat proti divokým šelmám a zlodějům.¹²⁵

„Výraz „pastýř“, je v Novém Zákoně užíván i pro představitele církevních obcí.¹²⁶ Výraz „pást“ je pro představené užit jako vyjádření jejich činnosti.¹²⁷ Úkolem pastýřů je starost o křesťanskou obec,¹²⁸ hledání ztracených¹²⁹ a obrana před herezí.¹³⁰ Mají být svěřenému Božímu stádcí příkladem a vzorem.¹³¹“¹³²

Ambros velmi dobře shrnuje chápání osoby pastýře v římskokatolické církvi následujícími slovy:

„Pastýř je součástí hierarchie, nositel úřadu v církvi, který svou osobou zpřítomňuje ve slově a konání službu Krista. Termín sám zdůrazňuje myšlenku hlásání a „péči o duše“ ve vztahu ke všem ostatním jemu svěřeným věřícím.¹³³ Nejvyšším pastýřem je papež¹³⁴, biskupové jsou „sborem pastýřů“ („Péče o hlásání evangelia po celém světě je věc sboru pastýřů“¹³⁵, „jednotliví biskupové, kterým byla svěřena do péče místní církve, pastouří své ovce ve jménu Páně pod papežovou autoritou jako jejich vlastní, řádní a bezprostřední pastýři“¹³⁶), pastýřem je každý kněz.¹³⁷“¹³⁸

fakulta, Katedra pastorální a spirituální teologie. Vedoucí práce doc. Dr. Michal Altrichter, Th.D., s. 17.

¹²⁴ Srov. AMBROS, Pavel. *Pastorální teologie*, s. 16.

¹²⁵ Srov. Tamtéž, s. 18–19.

¹²⁶ Ef 4,11

¹²⁷ 1 Petr 5,2

¹²⁸ Sk 20,28; 1 Petr 5,2–4

¹²⁹ Mt 18,12–14

¹³⁰ Sk 20,29n.

¹³¹ 1 Petr 5,3

¹³² Cit. AMBROS, Pavel. *Pastorální teologie*, s. 20.

¹³³ Srov. LG 30,31,43; GS 92; UR 5,18; PO 5; AA 10; DV 25; AG 21; AA 6,24,25.

¹³⁴ „pastýř celé církve“, „univerzální pastýř“, „pastýř všech věřících“; srov. LG 22,25; CD 2,5; AG 5.

¹³⁵ LG 23

¹³⁶ CD 11.

¹³⁷ LG 28; CD 23,28,30; PO 3,6,9,11,13,22.

¹³⁸ Cit. AMBROS, Pavel. *Pastorální teologie*, s. 16.

2 SPRÁVCI RYCHNOVSKÉ FARNOSTI

V této kapitole se setkáme s hlavním zájmem této práce, kterým jsou kněží, kteří působili jako správci rychnovské farnosti. Kapitola je rozdělena do šesti podkapitol, které se váží k jednotlivým historickým obdobím. Tato období jsou pro snadnější orientaci rozčleněna přibližně po staletích, ale ta dobu nevymežují přesně.

První a druhá kapitola, tedy období 14.–16. století, bohužel nepřináší jasnou představu o posloupnosti farářů. Důvodem jsou historické okolnosti, které nám nezachovaly dostatek kvalitních zdrojů informací. Kapitola třetí až šestá, tedy období 17.–21. století, nám již nabízí ucelenou posloupnost místních farářů.

Jednotlivé podkapitoly jsou dále rozdělené na část historickou, která má za úkol bližší zasazení kontextu událostí pro jednotlivá období s vazbou na město Rychnov nad Kněžnou, a část s výčtem správců místní farnosti doplněná o několik informací k těmto kněžím. Nejedná se o ucelené biografie jednotlivých kněží. Naším zájmem je především jejich posloupný výčet a zasazení do dějinného kontextu.

2.1 Období 14. století (1356–1425)

Hlavní zdroje informací o kněžích z této doby pocházejí z konfirmačních a erekčních knih vedených od roku 1354 respektive 1358, ve kterých se do husitských válek zaznamenávaly informace o klericích a majetku.¹³⁹ Dalším zdrojem informací jsou historické spisy o městě, ve kterých autoři čerpali ze zmíněných knih a dochovaných historických dokumentů města. Ze zmíněných zdrojů však pro toto období nelze sestavit přesnou posloupnost rychnovských kněží. Jednak nemáme jistotu, že jsou v dokumentech zaznamenáni všichni kněží, ale také existovalo více měst s podobným názvem, která od sebe nebyla jasně odlišována a často byla zapisována nejednoznačně. Uvádíme tedy pouze jména kněží, u nichž bylo z kontextu patrné, že se jedná o faráře z Rychnova nad Kněžnou.

¹³⁹ Srov. HLEDÍKOVÁ, Zdeňka - Janák, Jan Dobeš, Jan, *Dějiny správy v českých zemích: od počátků státu po současnost*. [1. vydání] Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, s. 177–181 a 184.

2.1.1 Historický kontext

Díky pokřesťanštění svého území rodem Slavníkovců můžeme předpokládat, že se místní osadníci dostali do kontaktu s katolickou vírou kolem 10. století. Pravděpodobně tu byla vybudována i dřevěná kaple.¹⁴⁰ Až po nástupu rodu z Drnholce do Rychnova nad Kněžnou ve druhé polovině 13. století jsou záznamy o zřízení kostela, fary a školy. Tehdy spadal Rychnov nad Kněžnou pod děkanát Kostelec nad Orlicí.¹⁴¹ Hrad a dvůr, který byl sídlem pánů, stával pravděpodobně v místě současného zámku a předzámčí. Jeho pozůstatky se zřejmě dochovaly až do konce 16. století.¹⁴² Kostel v románském slohu stál v Rychnově nad Kněžnou zřejmě již od 10. či 11. století. Gotické kněžiště bylo přistavěno okolo roku 1300.¹⁴³

Ve 14. století jsou jména pánů z Rychnova k nalezení ve spojitosti s mnoha kostely na jejich panství. Kostely podporovali a zřizovali v nich oltáře zasvěcené svatým. Jestliže při kolonizaci povodí řeky Kněžné byli účastni i němečtí osadníci, během první poloviny 14. století bylo již místní obyvatelstvo české a začalo se orientovat na průmyslové odvětví, ve kterém je proslavilo zejména soukenictví.¹⁴⁴

2.1.2 Správci farností

Jak jsme se již na předchozích řádcích dozvěděli, kostel v Rychnově nad Kněžnou stál zřejmě již ve 13. století. Informace o místních kněžích, kteří spravovali tuto oblast, máme až ze 14. století. V dokumentu, který mluví o svěcení místního oltáře v roce 1313, se píše, že se tak stalo za krále Jana Českého a Polského a oltář posvětil ctihodný otec Přibyslav N. N.¹⁴⁵ Není známo, zda byl Přibyslav na svěcení pozván nebo šlo zároveň o místního kněze. Prvním známým rychnovským farářem je Dominik. Hlavním zdrojem informací o kněžích z tohoto období jsou erekční knihy. Informace však nepůsobí zcela jasně. Někteří kněží působili v okolí Rychnova nad Kněžnou a ne přímo ve městě. U některých kněží je zmíněno, že byli oltářníky, ale zda byli kompetence místního faráře a oltářníka stejné, není zřejmé. Ve městě mohlo

¹⁴⁰ Srov. ZRÚBEK, Rudolf. *Domus sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou*. Rychnov nad Kněžnou: Městský úřad, 1993, s. 3.

¹⁴¹ Srov. KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2004, s. 521.

¹⁴² Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 6.

¹⁴³ Srov. Tamtéž, s. 7.

¹⁴⁴ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 5–11.

¹⁴⁵ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 7.

některá období působit i více kněží najednou. Dále existovala minimálně tři města s podobným názvem, která byla zapisována podobným způsobem a často pokaždé jinak. Přesto bylo na základě kontextu zprávy vybráno několik jmen kněží, kteří pravděpodobně sloužili jako faráři v Rychnově nad Kněžnou.

?–1356	Dominik. ¹⁴⁶
1356–?	Konrát ¹⁴⁷ neboli Kuneš, syn souseda Hanuše z Rychnova. ¹⁴⁸
?–1360	Henrik. ¹⁴⁹
1360–?	Jan ze Střelína. ¹⁵⁰
1361–?	Jan Albert ze Soběnic. ¹⁵¹
1362	Petr. ¹⁵²
1362–?	Pavel Petr z Kuřivod. ¹⁵³
1370–?	Opeczkonis zvaný Preydl. ¹⁵⁴
?–1374	Petr z Unětic. ¹⁵⁵
1374–?	Šimon. ¹⁵⁶
?–1375	Jan. ¹⁵⁷
1375–1376	Petr. ¹⁵⁸
1376–1386	Mikuláš Puchnik. ¹⁵⁹
1386–?	Řehoř. ¹⁶⁰
?–1391	Bedřich, oltářník u sv. Felixe a Adaukta. ¹⁶¹
1391–1393	Matyáš, oltářník u sv. Felixe a Adaukta. ¹⁶²

¹⁴⁶ Srov. *Libri Confirmationum I 1*, s. 21.

¹⁴⁷ Srov. Tamtéž, s. 21.

¹⁴⁸ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 8. Ten odkazuje na *Libri confirmationum* k roku 1390, 306. a *Libri confirmationum* 72, 172. a Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 7. Který mimo Sedláčka uvádí jako zdroj i *Libri erectionum* u Balbína s. 80.

¹⁴⁹ Srov. *Libri Confirmationum I 1*, s. 163.

¹⁵⁰ Srov. Tamtéž, s. 163.

¹⁵¹ Srov. Tamtéž, s. 144 – 145.

¹⁵² Srov. Tamtéž, s. 170.

¹⁵³ Srov. Tamtéž, s. 185.

¹⁵⁴ Srov. *Libri Confirmationum II*, s. 35.

¹⁵⁵ Srov. *Libri Confirmationum III–IV*, s. 4.

¹⁵⁶ Srov. Tamtéž, s. 18.

¹⁵⁷ Srov. Tamtéž, s. 41.

¹⁵⁸ Srov. Tamtéž, s. 41.

¹⁵⁹ Srov. Tamtéž, s. 50.

¹⁶⁰ Srov. Tamtéž, s. 176.

¹⁶¹ Srov. *Libri Confirmationum V*, s. 72.

¹⁶² Srov. Tamtéž, s. 72.

1393–?	Mikuláš , oltářník u sv. Felixe a Adaukta. ¹⁶³
?–1398	Cunssonis . ¹⁶⁴
1398–?	Mikuláš , dříve oltářník u sv. Felixe a Adaukta. ¹⁶⁵
?–1400	Jan , oltářník u sv. Felixe a Adaukta. ¹⁶⁶
1400–1402	Jan , oltářník u sv. Felixe a Adaukta. ¹⁶⁷ Jmenovec předchůdce.
1402	Mikuláš , oltářník u sv. Felixe a Adaukta. ¹⁶⁸
?–1413	Štěpán , oltářník u Těla Páně, Panny Marie a Všech svatých. ¹⁶⁹
1413–?	Jan , oltářník u Těla Páně, Panny Marie a Všech svatých. ¹⁷⁰
1414–1425	Václav zvaný Vencl , oltářník u sv. Felixe a Adaukta. ¹⁷¹
?–1425	Štěpán . ¹⁷²
1425–?	Václav . ¹⁷³ Pravděpodobně bývalý oltářník Václav zvaný Vencl.

2.2 Období 15. a 16. století (1425–1626)

Jak již bylo zmíněné, po husitských válkách nám končí záznamy o místním působení katolických kněží. Správu místní farnosti převzali do roku 1580 kališníci, následně do roku 1623 protestanti vyznání luterského a od roku 1626 opět katolická církev.¹⁷⁴ Tato práce se zaměřuje především na místní kněze katolické církve. Přesto v této kapitole uvádíme i protestantské kněze z tohoto období dvou staletí, abychom podpořili historický kontext. O duchovní správě v tomto období však neexistuje mnoho zdrojů. Vycházíme především z knih rychnovských historiků. Část kapitoly je věnována i Jednotě bratrské, která byla v tomto období významně spjata s Rychnovem nad Kněžnou a velkou měrou ovlivňovala náboženskou a politickou situaci.

¹⁶³ Srov. *Libri Confirmationum V*, s. 172.

¹⁶⁴ Srov. *Tamtéž*, s. 307.

¹⁶⁵ Srov. *Tamtéž*, s. 307.

¹⁶⁶ Srov. *Libri Confirmationum VI*, s. 30.

¹⁶⁷ Srov. *Tamtéž*, s. 30.

¹⁶⁸ Srov. *Tamtéž*, s. 69.

¹⁶⁹ Srov. *Libri Confirmationum VII*, s. 81.

¹⁷⁰ Srov. *Tamtéž*, s. 81.

¹⁷¹ Srov. *Tamtéž*, s. 81.

¹⁷² Srov. *Libri Confirmationum VIII–X*, s. 103.

¹⁷³ Srov. *Tamtéž*, s. 103–104.

¹⁷⁴ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 306.

2.2.1 Historický kontext

Pro přehlednost je do této podkapitoly zařazeno 15. i 16. století, přičemž jsou obě století od sebe jasně oddělena.

15. století

Ještě na počátku 15. století pánové z Rychnova podporovali kostely svého panství. Roku 1411 synové předchozího pána Jetřicha založili v kostele nový oltář. Roku 1415 měli synové rozepři s farářem Petrem v nedaleké Lukavici. Ten žádal příspěvek na vychování kněze, který mu byl nakonec uznán. V té době byl Jan, který býval zbrojnošem arcibiskupa, patronem oltáře Těla Páně, Heřman rychnovského kostela i oltáře sv. Felixe a Adaukta a Hynek kostela v Pěčině. Po smrti Jetřicha se bratři za času husitských válek přidali na stranu kališníků. Hynek se stal protivníkem krále a římské církve. Rychnovští páni pak u krále upadli v nemilost a část majetku jim byla zabavena. Přesto vytrvali v přízni kališníků.¹⁷⁵

Potomci těchto pánů byli přívrženci Jiřího z Poděbrad, kterému pomohli dobít Prahu ve 40. letech 15. století. Roku 1454 byl pánům z Rychnova navrácen zabavený majetek. Ve druhé polovině 15. století místní páni přispívali k rozvoji města a spokojenosti obyvatel. Stali se též příznivci Českých bratří.¹⁷⁶ Ke konci 15. století ještě udělil král Vladislav městu znak, právo pečetit zeleným voskem a dva výroční trhy. Přes prosperování města se rod dostal ke konci století do finančních problémů. Chudnoucí pánové z Rychnova byli nuceni prodat sídlo a přilehlé majetky Vilémovi z Pernštejna. Počátkem 16. století přesídlili potomci na jiné statky, kde chudli dále.¹⁷⁷

16. století

Vilém z Pernštejna byl pánem Rychnova od roku 1497, ale sídlil v Pardubicích. Byl znám jako ušlechtilý, bohatý vladař, oblíbený u poddaných. Jeho vnuk Jan, který měl v držení Rychnovsko, se však oproti svým předchůdcům choval k Jednotě bratrské nesnášenlivě. Když Ferdinand I. Potlačil roku 1547 vzpouru stavů, byla v Pardubicích v témže roce vydána listina na vypovězení sekty Pikhartů. Jan poručil, aby do šesti

¹⁷⁵ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 9–10.

¹⁷⁶ Srov. Tamtéž, s. 11–12.

¹⁷⁷ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 9–12.

neděl odešli z Rychnovska, jinak budou postiženi tresty. Nakonec Rychnov nad Kněžnou opustilo 25 rodin, nedalekou Solnici 18 rodin a dalších 400 osob z okolí.¹⁷⁸

Janovi potomci prodali zámky, včetně rychnovského, Arnoštovi falckrabí na Rýně, knížeti v Horních a Dolních Bavorrech a hraběti Kladskému. Kníže Arnošt byl vzdělaný, bohatý a horlivým obráncem katolické víry proti Luteránům, které stíhal i trestem smrti. Po Arnoštově smrti připadl jeho majetek jako odúmrt' králi. V držení králů bylo Rychnovsko do roku 1577, kdy ho Rudolf II. podstoupil Burianu Trčkovi z Lípy na Světlé. Ten ho roku 1587 prodal Kryštofu Betenglovi z Neyenperka.¹⁷⁹

Ve druhé polovině 16. století byla většina obyvatelstva Rychnova nad Kněžnou kališnická, ale bylo zde i několik katolíků. Z Německa ale přicházeli protestanti, kteří byli mezi lety 1577–1587 Burianem Trčkou dosazeni do farní správy.¹⁸⁰

Betengelové byli dříve na straně kališnické, později přestoupili k Jednotě bratrské, které za jejich vlády nastaly lepší časy. Kryštof Betengel byl podnikavý a bystrého ducha. Na zemském sněmu byl zvolen za jednoho z poslanců, kteří na říšském sněmu vyjednávali pomoc proti tehdejším nepřátelům křesťanství z Turecka. V roce 1594 započal stavbu kostela Nejsvětější Trojice, který byl dokončen roku 1602,¹⁸¹ ve slohu pozdně gotickém.¹⁸² Kostel byl budován jako modlitebna Jednoty bratrské.¹⁸³ Sloužil také jako rodinná hrobka Betengelů. Faru se školou, která dříve stála na místě dnešního zámku, měla pod správou zřejmě také Jednota bratrská. Ta měla do té doby v Rychnově nad Kněžnou jen skromný dřevěný sbor u řeky.¹⁸⁴ O místním působení Jednoty bratrské se nedochovalo dostatek pramenů.¹⁸⁵

2.2.2 Jednota bratrská v Rychnově nad Kněžnou

Pro přehlednost je v této podkapitole zařazeno 15. i 16. století, přičemž jsou obě století od sebe jasně oddělena.

¹⁷⁸ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 13–16.

¹⁷⁹ Srov. Tamtéž, s. 16–20.

¹⁸⁰ Srov. Tamtéž, s. 18–20.

¹⁸¹ Srov. Tamtéž, s. 20–23.

¹⁸² Srov. POKORNÝ, Pavel a IMRICH, Pavel. *Rychnovsko: Orlické hory a Podorlicko*. Rychnov nad Kněžnou: OMOH, 1996, s. 12.

¹⁸³ Srov. MUSIL, František a SVOBODA Ladislav. *Hrady, zámky a tvrže okresu Rychnov nad Kněžnou*. Ústí nad Orlicí: Grantis s.r.o., 1998, s. 143.

¹⁸⁴ Srov. KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2004, s. 527.

¹⁸⁵ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 24

15. století

Na počátku 15. století vzbudilo v Čechách rozruch upálení mistra Jana Husa. Mnozí urození pánové se přidali na stranu lidu, kde se v mnohaletých válkách obrátili proti římské církvi. Stejně tak učinili i páni z Rychnova.¹⁸⁶

V Kunvaldě, nedaleko Rychnova nad Kněžnou, se roku 1459 uskutečnilo shromáždění Bratří, kteří se zřekli učení pikhartského i táborského a přidrželi se učení Petra Chelčického. Spočívalo v tom, že Kristus je sice ve svátosti přítomen, ale nezmění se podstata chleba a vína. Odmítali se tedy klanět svátosti. Okolní kněží se vzbouřili a obžalovali je z rouhání. Král Jiří z Poděbrad z obavy vzpoury, jako vzešla z Tábora, a chtěje dodržet korunovační přísahy, že nebude trpět kacířství ani sekty, zakázal bratrstvu v Kunvaldě bohoslužby. Bratrstvo vedl Řehoř, bývalý mnich slovanského kláštera, kterého zajali spolu s dalšími bratry Martinem a Michalem.¹⁸⁷

Brzy byli tito Bratři propuštěni, ukrývali se na panství pánů z Rychnova a scházeli se u dnes památné borovice nedaleko města. Na sněmu v Orlických horách si stanovili pravidla a přislíbili poslušnost vrchnosti, aby ji ujistili, že jim nejde o politický převrat, pouze o život vpravdě křesťanský. Zůstávali ve svazku kališnické církve, ale vznikali mezi nimi rozpory a místní kněží jim nechtěli křtít děti. Proto bratr Řehoř putoval po Moravě a Čechách, kde nasbíral mnoho přívrženců.¹⁸⁸

V roce 1467 se ve vsi Lhota u Rychnova nad Kněžnou sešlo ke společné poradě na sedmdesát představených, položili základ své organizaci a vysvětili kněze. Shromáždění řídil bratr Michal. Tomu bylo uděleno biskupské svěcení od Valdenského biskupa Štěpána, později ve Vídni upáleného za kacířství. Michal vysvětil na biskupa Matěje z Kunvaldu. Matěj pak vysvětil na kněze Tomáše z Přelouče, původně kněze římskokatolického, a Eliáše, mlynáře z Chřenkova na Moravě. Odtrhli se od ostatních církví a začali si říkat Jednota českobratrská. Scházeli se v bratrských domech, ve kterých žili kněží, a říkali jim sbory. V roce 1478 vznikl sbor v Rychnově nad Kněžnou, který se stal sídlem hlavním. Sbory spravovaly i své školy a dílny, ve kterých si výrobou vydělávaly na chod. S knězem bývali v obci i starší, kteří pomáhali se správou. Král je však roku 1468 nařídil trestat a zatýkat.¹⁸⁹

¹⁸⁶ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 9–12.

¹⁸⁷ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 13.

¹⁸⁸ Srov. Tamtéž, s. 14.

¹⁸⁹ Srov. Tamtéž, s. 14–15.

Za vlády Vladislava Jagelonského se sbory opět začaly množit. V Rychnově nad Kněžnou pak mezi lety 1484–1495 proběhly jejich čtyři sněmy. Na nich Jednota upravovala své názory podle časových potřeb. Na posledním sněmu v Rychnově nad Kněžnou a Brandýse nad Orlicí, kam bylo jejich sídlo přeneseno, se sbory rozhodly odloučit od učení Petra Chelčického a uctívat pouze Písmo svaté.¹⁹⁰

Sbory se ukrývaly v horách na Rychnovsku, kde se jim stále dostávalo podpory od místních pánů. Ke konci století ještě udělil král Vladislav městu znak, právo pečetit zeleným voskem a 2 výroční trhy. Chudnoucí pánové z Rychnova však byli nuceni prodat svůj majetek Vilémovi z Pernštejna.¹⁹¹

16. století

Roku 1499 přišli do Čech inkvizitoři vyslaní od papeže Alexandra VI., aby prošetřili Jednotu bratrskou. Její vzestup neradi viděli i urození páni, kteří byli kališnického nebo katolického vyznání. Naléhali proto na krále Vladislava, který v roce 1503 prohlásil Jednotu bratrskou za kacíře. Později v roce 1507 pohrozil i pánům, kteří by je chtěli bránit. Přesto si tehdejší pán Rychnova Vilém z Pernštejna dovolil vznést protest, který byl neúspěšný. Na krále Vladislava navázal císař Ferdinand I., který byl ve 30. a 40. letech 16. století velmi důsledný ohledně vyhošťování Jednoty bratrské. Vnuček Viléma z Pernštejna, Jan, proto vydal v roce 1547 otevřený list, ve kterém nařizuje vyhoštění všem, kteří by nadále chtěli setrvat ve víře Jednoty bratrské. Z Rychnova nad Kněžnou, Solnice a okolí odešlo toho času na 400 osob. Velmi emotivní událost odchodu inspirovala rychnovského rodáka Josefa Kratochvíla k sepsání dramatu „Po krvavém sněmu“. Jednota bratrská pak našla útočiště v Polsku, zvláště ve Vratislavi a Poznani, kde byli přivítáni a opatřeni všemi potřebami.¹⁹²

Jednota bratrská však již v roce 1580 získala v Rychnově nad Kněžnou nový sborový dům, který stál u brodu řeky kousek pod dnešní budovou soudu. Císař Maxmilián totiž nelpěl tak důsledně na opatřeních proti nim. V Rychnově nad Kněžnou také založili českobratrskou školu. Mezi místními protestanty, jejichž vyznání zde nyní převládalo, to vyvolalo nelibost a obavu z konkurence. Žádali proto

¹⁹⁰ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 15.

¹⁹¹ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 9–12.

¹⁹² Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 16–18.

vrchnost, aby jim učinila přítrž. Tehdejší pán Burian Trčka z Lípy byl příznivcem protestantů, ale roku 1587 prodal panství Kryštofu Betengelovi, za kterého Jednotě bratrské nastaly dobré časy. Právě jim nechal nový pán postavit kostel Nejsvětější Trojice, při kterém byla vybudována i fara a škola.¹⁹³

2.2.3 Správci farnosti

Mezi správce místní farnosti jsou v této kapitole uvedeni protestantští kněží, kteří spadají do období 15. a 16. století. Není přitom vždy zcela jasné, jakou roli zde zastávali, ani k jakému vyznání se přesně přikláněli.

Michal, řečený Starý

+ 12. dubna 1501, Rychnov nad Kněžnou

Původně byl římskokatolickým knězem a farářem v Žamberku. Do roku 1459 však svou faru opustil, přidal se k Jednotě bratrské a stal se jejím horlivým zastáncem. Údajně zaváděl při bohoslužbách změny v liturgickém obřadu, ale bohužel se nedochovalo, o jaké změny šlo. Před pronásledováním se ukrýval v Rychnově nad Kněžnou, ale během roku 1461 byl dopaden a vězněn v Praze. Pro svou váženost v Jednotě bratrské byl roku 1467 na synodě ve Lhotě u Rychnova nad Kněžnou zvolen prvním biskupem. Brzy na to byl pak vyslán ke Štěpánovi, arcibiskupovi valdenskému, aby od něho přijal svěcení. Nadále se účastnil sněmů Jednoty bratrské a byl znovu pronásledován a vězněn. Ještě v roce 1495 byl přítomen na rychnovském synodu. Psal různé proslovy a náboženské úvahy.¹⁹⁴

?–1547–?

Jan z Chmeliště

Jan z Chmeliště byl údajně muž výmluvný a moudrý. Před vyhnáním Jednoty bratrské se u něj v Rychnově nad Kněžnou roku 1547 sešlo do dvou set lidí, kterým hrozilo vyhoštění. Jan se prý se zúčastněnými modlil k Duchu svatému o posilu a pronesl výbornou řeč o tom, že Bůh své věrné neopustí. Navrhl, aby se ještě pokusili promluvit s Jířím z Wildenbrunu, tehdejším rychnovským úředníkem. Jíří byl katolík,

¹⁹³ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 18–19.

¹⁹⁴ Srov. JUZA, Josef. *Významné osobnosti okresu Rychnov nad Kněžnou*. 2. doplněné vydání. Rychnov nad Kněžnou: Okresní úřad, 2001, s. 203.

ale k Jednotě bratrské spravedlivý. Jiří se přimluvil, ale Jednota bratrská musela i přesto opustit město. Přes bolest na duši to prý nesli v tiché oddanosti vůli Boží.¹⁹⁵

?–1550–?

Jan Loderekar z Nordlingu

Kališnický kněz Jan byl uveden na zvonu při zvonici sv. Havla. Zvon z roku 1550 byl pro jeho špatný stav roku 1871 přelit a text na zvonu upraven. Příčinil se o to tehdejší hrabě Jan Karel Kolowrat Krakovský-Novohradský. Původní text se dochoval. Mezi jmenovanými váženými občany je i tento kněz. Stálo na něm: „...*Dálo se za Fararze poctiwého knieze Gana Lederekara Nordinga.*“¹⁹⁶ Zvon byl zničen za války.¹⁹⁷

?–1556–?

Jiřík

Tento kališnický kněz se údajně chtěl zavděčit vrchnosti, a tak způsobil násilí proti Jednotě bratrské. Přívrženci kněze pustošili statky Bratří, bili je a věznili. Poničili zvonici, vzali zvon a potom se prý veselili.¹⁹⁸

1569

Václav Hradecký z Hradce

Sám sobě svobodný kněz se nastěhoval do Rychnova nad Kněžnou roku 1569.¹⁹⁹ Rod Betengelů byl shovívavý k nekatolíkům, proto se několik kněží přistěhovalo pod jejich ochranu.²⁰⁰ Zda působil jako místní duchovní, není známo.

¹⁹⁵ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný.* Praha, 1971, s. 14–15.

¹⁹⁶ Cit. ZRUBEK, Rudolf. *Domus sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou.* Rychnov nad Kněžnou: Městský úřad, 1993, s. 13.

¹⁹⁷ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou.* V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 62.

¹⁹⁸ Srov. Tamtéž, s. 18 a 62.

¹⁹⁹ Srov. Tamtéž, s. 65.

²⁰⁰ Srov. Tamtéž, s. 65.

1572, 1593

Petr

* Praha

Kněz Petr je k roku 1572 zmiňován v rychnovské Knize smluv svatebních a přátelských, která byla vedena od roku 1558. Narodil se v Praze a roku 1587, kdy byl farářem v nedalekém Vamberku, zakoupil si v Rychnově nad Kněžnou dům a pole. K roku 1593 je evidován jako místní občan.²⁰¹ Zřejmě využil shovívavosti rodu Betengelů k nekatolíkům. Zda působil jako místní duchovní, není známo.

?–1592–?

Martin Dubský

K roku 1592 je zmiňován jako místní farář v městské úřední knize.²⁰²

1598, 1600

Jan Čapek

Registr obce se o tomto knězi zmiňuje k roku 1598 a městská úřední kniha k roku 1600, kdy prodal dům.²⁰³ Jestli v rychnovské farnosti působil, je nejisté.

1604–1613 (9 let)

Jiří Cotharius Oravský (Cotscharius, Kočerius)

Podle městské úřední knihy byl farářem hodným a působil v Rychnově nad Kněžnou mezi lety 1604–1613. K roku 1637 byl již zřejmě po smrti.²⁰⁴

1614–1615 (1 rok)

Josif Columella Stříbrský

Podle městské úřední knihy byl děkanem v Rychnově nad Kněžnou mezi lety 1614–1615.²⁰⁵

²⁰¹ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 62 a 65.

²⁰² Srov. Tamtéž, s. 62.

²⁰³ Srov. Tamtéž, s. 62–63.

²⁰⁴ Srov. Tamtéž, s. 63.

²⁰⁵ Srov. Tamtéž, s. 63.

?–1614–?

Matyáš Žatecký

V roce 1614 je Matyáš Žatecký v městské úřední knize zmíněn současně s knězem Josifem.²⁰⁶ Působil v Rychnově nad Kněžnou jako kaplan.²⁰⁷

1615–1624 (9 let)

Matěj Krocín Chrudimský (Crocinus, Šafránek, Krocínovský)

* 1583, Chrudim

+ 7. ledna 1648, Žitava

Matěj Krocín se narodil roku 1583 v Chrudimi a v roce 1612 byl vysvěcen na kněze. Následně byl protestantským kazatelem v Mladé Boleslavi, Polné²⁰⁸ a církevním správcem v Nymburku. Na žádost hraběte Eustacha Betengla byl tento protestantský kněz dne 1. září 1615 ustanoven církevním správcem v Rychnově nad Kněžnou při kostelu sv. Havla.²⁰⁹

Zpočátku působil spolu s P. Stříbrským. Zřejmě nahradil ve funkci kaplana Matyáše Žateckého. V roce 1616 nejsou zprávy o P. Stříbrským, funkci duchovního správce tedy nejspíše převzal Krocín. K roku 1624 již nebyl správcem farnosti, přestože ve městě přebýval.²¹⁰

Krocínovi se v Rychnově nad Kněžnou dostávalo náležitě váženosti, ale podle záznamu ve školní knize si při jednom ze sporů počínal prchlivě až zlostně. Byla na něj podána stížnost od správce školy, že bil svého studenta a bylo mu uděleno napomenutí. Údajně ze msty pak obvinil školního správce z nevěry, o které věděl²¹¹.

Měl ženu Kateřinu, také z Chrudimi, a děti, které chtěl zabezpečit. V roce 1623 tedy koupil dům na náměstí vedle radnice a o rok později louku. P. Krocín již tušil změnu politické situace. V roce 1622 arcibiskup z nařízení Řehoře XV. zapověděl podávat svátosti oltářní protestantským kněžím. V roce 1623 byl šlechtě uložen závazek, že na svém panství nesmí trpět kněze jiné než katolické. V květnu roku 1624

²⁰⁶ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 63.

²⁰⁷ Srov. Tamtéž, s. 63–64.

²⁰⁸ Srov. Tamtéž, s. 63–64.

²⁰⁹ Srov. JIRÁSEK, František. *Bílý Újezd Dějiny obce s připojenou osadou Roudné. Slovem i obrazem František Jirásek*. 1953. [online]. [Cit. 19. 4. 2021]. Dostupné z www: <https://www.bilyujezd.cz/bu/kronika/ch24.html>

²¹⁰ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 63–64.

²¹¹ Srov. Tamtéž, s. 64 a 69.

bylo uloženo arcibiskupovi, aby pátral po kněžích nekatolických. V červnu téhož roku prodala jeho žena Kateřina majetek svému bratru Janu Svobodovi Chrudimskému, který je v letech 1632–1656 zmiňován mezi rychnovskými konšely. V prodejní smlouvě byla podmínka, že pokud se budou moci vrátit, prodá jim majetek zpět. Neexistuje ale záznam, že by se rodina do Rychnova nad Kněžnou vrátila.²¹²

Zřejmě v roce 1624 odešel Krocín s rodinou do Zhořelce. Po čase se vrátil do Čech a přebýval u souvěrců. Po přísném rozhodnutí císaře Ferdinanda 10. března 1628, ve kterém vypovídá ze země kněze a učitele kalvínské, českobratrské a později i protestantské pod hrozbou hrdelního trestu, opustili Čechy a vydali se do Žitavy. Později se stal farářem v Řehnově. Po vpádu Sasů do Čech roku 1631 se vrátil a stal pomocníkem Martina z Dražova v duchovní správě při Týnském chrámu v Praze. Dne 30. listopadu se zúčastnil sundání hlav z popravy roku 1621. Hlavy visely na mostecké věži a byly uloženy do kaple Týnského chrámu, od které Krocínovi svěřili klíče. Následující rok po vypuzení Sasů musel opět odejít do ciziny. Přesto se vrátil a skrýval se v okolí Turnova. Děkan turnovský ho však prozradil, byl chycen a musel strávit delší čas v tamějším žaláři. Poté byl vězněn v arcibiskupském paláci a nakonec v novoměstském v Praze, protože odmítal přestoupit na katolickou víru. Roku 1636 byl propuštěn s tím, že se již nevrátí do Čech. Zemřel v Žitavě dne 7. ledna 1648.²¹³

Znám je také jako spisovatel. Sepsal spisy: *Ars bene beateque moriendi* (Umění dobře a blaženě zemřít), *Kázání o dobrém skrze časnou smrt vykročení* (1618), *O večeři Páně* (1618), *Výklad na modlitbu Páně* (1620), *O důvodech přítomnosti Pána našeho J. Krista při sv. večeři*, *O opravdové potřebné Krista všemu stvoření přítomnosti*, *Harmonia confessionis Bohemicae et. Augusanae*²¹⁴ a *Vězení Krocínovo*, tj. pravdivé a nefalšované vypravování, jak Matěje Krocínovského, někdejšího církevního pastýře v Rychnově v Čechách, pro pravdu církevního vyznání v žaláři kněží a jezuité r. 1636 drželi.²¹⁵

²¹² Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 64–65.

²¹³ Srov. Tamtéž, s. 64–65.

²¹⁴ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 25.

²¹⁵ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 63.

1624–1626 (2 roky)

Vojtěch Knor

V roce 1622 bylo arcibiskupem z nařízení Řehoře XV. zapovězeno podávat svátosti oltářní protestantskými kněžími. Tou dobou nebo v letech následujících zřejmě již nebyl správcem farnosti v Rychnově nad Kněžnou kališnický kněz Matěj Krocín, neboť k roku 1624 jím už nebyl jistě.²¹⁶ Vzhledem k tomu, že dalším známým katolickým knězem je až od roku 1626 P. Benedikt, mohl být do té doby knězem právě Knor. Mezi rychnovskými kněžími ho ale uvádí pouze Zrůbek bez odkazu na zdroj. Údajně čerpal z dostupných archivních zdrojů a regionální literatury.²¹⁷

Protože je jeho působení a vyznání nejisté, je zařazen na závěr této kapitoly a nebude počítán mezi katolické kněze. Většina zdrojů se shoduje, že posledním nekatolickým knězem v Rychnově nad Kněžnou byl Matěj Krocín.

2.3 Období 17. století (1626–1699)

Od počátku 17. století můžeme hovořit o známé posloupnosti rychnovských kněží. Dochována je především díky počátku vedení matrik v našich zemích a zaznamenávání kněží do kroniky rychnovské farnosti. Po obdobích změn majitelů rychnovského panství se během tohoto století stává rychnovskými pány šlechtický rod Kolowratů, kteří v Rychnově nad Kněžnou sídlí doposud.

Po náboženských sporech a válkách nebylo postavení katolických kněží ve společnosti jednoduché. Nejen materiálně, ale i z hlediska důvěry. Nepochybně jen poctivá služba mohla oslovit lidi. Kněží museli oplývat nadšením a nápaditostí.

2.3.1 Historický kontext

Po smrti Kryštofa Betengela začal rozkvět města stagnovat až do roku 1620, dokdy měl v držení Rychnov nad Kněžnou rod Betengelů. Po Bitvě na Bílé hoře město začalo upadat. O několik let později nastaly v Rychnově nad Kněžnou důležité náboženské změny.²¹⁸

²¹⁶ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 63.

²¹⁷ Srov. ZRŮBEK, Rudolf. *Domus sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou*. Rychnov nad Kněžnou: Městský úřad, 1993, s. 15.

²¹⁸ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 23–24.

Císař Rudolf II. vydal roku 1609 majestát, kterým se dostalo Jednotě bratrské stejné svobody, jako víře protestantské. Po Bitvě na Bílé hoře byly ale opět vydány mandáty, které Jednotu bratrskou vyháněli pryč ze země. Ještě nějakou dobu se zřejmě ukrývali někteří členové Jednoty bratrské v lese Včelném u Rychnova nad Kněžnou. Na jejich památku byla na tamější Ivanově skále, na jejímž vrchu žil údajně poustevník Ivan, vyveden nápis ve druhé polovině 19. století, který jejich skrývání zde připomíná. Do roku 1627 se udržela škola Jednoty bratrské v nedalekém Brandýse nad Orlicí. Toho roku musel sbor i s Janem Amosem Komenským opustit Čechy. Zřejmě se tak stalo směrem na sever přes Rychnovsko. Po rozhodnutí císaře Ferdinanda roku 1628, byli pod hrdelním trestem stíháni kalvíni, Jednota bratrská i protestanti.²¹⁹

Když dostal roku 1629 Rychnov pod správu Vincenc Zucconi, biskup Rosonský, hrabě Benevellský, probošt Vyšehradský, dosadil do města jako duchovního správce katolického kněze, aby zdejší kališníky a Jednotu bratrskou obrátil na víru katolickou. Od husitských válek byla rychnovská fara u sv. Havla pod správou protestantských kněží.²²⁰ Někteří obyvatelé se na katolickou víru obrátili, jiní se pro mnohé zákazy vyznávat jinou víru raději odstěhovali. Mezi těmi co se odstěhovali, byl i bohatý měšťan Mokrohovský. Jeho dům byl v té době v Rychnově nad Kněžnou největší a byl upraven na katolickou faru. Tento dům slouží svému účelu doposud.²²¹ K majetkům farnosti patřila v té době i pole a část řeky, ze kterých farář odváděl ročně poplatek. Poplatek byl k roku 1665 částečně peněžitý a částečně se odváděl z vypěstovaných luštěnin a ovsu. Půda však byla neúrodná pro skalnatou povahu a časté záplavy. Dne 1. ledna 1687 bylo při Rychnovské faře založeno kaplanství.²²² Na tehdejší špitál a chudinu přispívala farnost, obec i hrabě.²²³

Kostel byl navrácen katolické církvi roku 1626 a ve stejném roce byly založeny matriky.²²⁴ Z té nejstarší lze vyvodit, že v Rychnově nad Kněžnou bylo na 700–800 křesťanů,²²⁵ a že kolem roku 1629 byly Čechy vysíleny válkami. Pro nedostatek duchovních se povolávali kněží ze zahraničí. Nejčastěji z Polska pro podobnost jazyků. Rychnovská farnost měla pod správou mnoho kostelů. Mezi lety 1662–1772

²¹⁹ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 19 a 64.

²²⁰ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 24–25.

²²¹ Srov. Tamtéž, s. 25.

²²² Srov. Tamtéž, s. 27–28.

²²³ Srov. Tamtéž, s. 29.

²²⁴ Srov. ZRŮBEK, Rudolf. *Domus sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou*. Rychnov nad Kněžnou: Městský úřad, 1993, s. 5

²²⁵ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 60.

se začaly farnosti oddělovat. Do konce 17. století se oddělily Solnice, Borohrádek, Nebeská Rybná a Kunštát.²²⁶

Zucconi zemřel roku 1635 a je pohřben v kostele Nejsvětější Trojice. Panství odkázal manželce Ferdinanda II. Eleonoře kněžně Montovanské. Ta své panství prodala již roku 1640 místokancléři království českého, Albrechtovi Libštejnskému z Kolowrat. Úpadek města pokračoval. Důsledkem válek, požárů, nedostatku práce a vpádu švédských vojsk se v polovině století z města vystěhovalo mnoho obyvatel.²²⁷ Při požáru shořely originály městských výsad. O nové pak zažádal tehdejší hrabě František Karel z Kolowrat krále Ferdinanda III. a ten je městu znovu udělil.²²⁸

V této době se mluví i o duchovním úpadku města, který pokračoval od konce vlády Betengelů. Příčinou byly bouřlivé události v zemi. Zejména vliv třicetileté války a vpád Švédů v roce 1639. Ti nelítostně plenili Rychnov nad Kněžnou i okolí.²²⁹ Právě Švédové mají na svědomí veliký požár města. Další požár zachvátil celé město již v roce 1652.²³⁰ Situaci úpadku rozvoje města i ducha lidí, se pokusili využít členové Jednoty bratrské a protestantů, kteří se pokusili využít změny poměrů pro své nové působení. Podle pověsti kalvíni či pikartové poničili v kostele sv. Havla oltáře.²³¹ Židovské osídlení bylo v Rychnově nad Kněžnou od 16. století.²³² Po třicetileté válce se tato komunita začala rozrůstat. Roku 1690 byla založena židovská škola.²³³

Tehdejší hrabě František Karel Libštejnský pečoval o vzestup katolické víry. V horách na Rychnovsku ještě zůstávalo mnoho luteránů, dokonce i celých vsí. Po Vestfálském míru z roku 1648 povolal tři jezuitu, kteří měli za úkol obracet „srdce zatvrzelá.“ Do roku 1654 bylo obráceno 284 nekatolíků a 185 jich uprchlo.²³⁴

František Karel z Kolowrat nechal ke konci 17. století vystavět pod kostelem Nejsvětější Trojice nový zámek a před ním pak nechal zhotovit sochu početí Panny Marie, kterou 9. října 1693 posvětil Hradecký biskup Talmberk. Kaplan pak měl dvanáctkrát ročně k soše vést procesí a uskutečnit při ní loreťanské litanie.²³⁵

²²⁶ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 25 a 27.

²²⁷ Srov. Tamtéž, s. 25.

²²⁸ Srov. Tamtéž, s. 59.

²²⁹ Srov. Tamtéž, s. 57–58.

²³⁰ Srov. KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2004, s. 519.

²³¹ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 58.

²³² Srov. KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2004, s. 523–524.

²³³ Srov. Tamtéž, s. 523–524.

²³⁴ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 61.

²³⁵ Srov. SOKA Rychnov nad Kněžnou. Archív farnosti Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha 1790–1838*, inv. č. 201, kar. 643, s. 6.

2.3.2 Správci farnosti

1626–1628 (2 roky)

P. Benedikt

Podle historika Svobody byli od roku 1626 dosazováni na rychnovskou farou pouze faráři katoličtí. Jako prvního uvádí P. Benedikta.²³⁶ Protože není uvedený ve farní kronice, nebudeme ho počítat mezi katolické správce rychnovské farnosti.

1628–1629 (1 rok)

P. Matěj Posthumius

Tohoto kněze uvádí pouze historik Zrůbek bez konkrétního zdroje. Údajně čerpal z dostupných archivních zdrojů a regionální literatury.²³⁷ Protože není uvedený ve farní kronice, nebudeme ho počítat mezi katolické správce rychnovské farnosti.

1629–1632 (3 roky)

P. Hyacint Siecky

Podle první farní kroniky je dne 3. června roku 1629 ustanoven P. Hyacint Siecky místním duchovním správcem.²³⁸ Tento minorita řádu sv. Františka byl farářem v Rychnově nad Kněžnou, Solnici, Borohrádku, Rybné, Kunštátě atd. Vincent Zucconi, jako nový pán Rychnova, dosadil po svém nástupu do Rychnova nad Kněžnou katolického kněze, aby místní kališníky a členy Jednoty bratské obrátil na katolickou víru. Rychnovská fara u sv. Havla byla od husitských válek pod správou protestantských kněží.²³⁹ P. Siecký byl první katolický správce farnosti za poslední dvě staletí. Matriku psal ještě latinsky.²⁴⁰ Předpokládáme, že byl polské národnosti.²⁴¹

²³⁶ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský; 1924, s. 310.

²³⁷ Srov. ZRŮBEK, Rudolf. *Domus sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou*. Rychnov nad Kněžnou: Městský úřad, 1993, s. 15.

²³⁸ Srov. SOkA Rychnov nad Kněžnou. Archiv farnosti Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha 1790–1838*, inv. č. 201, kar. 643, s. 112.

²³⁹ Srov. Tamtéž, s. 101.

²⁴⁰ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 27–28.

²⁴¹ Srov. ZRŮBEK, Rudolf. *Domus sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou*. Rychnov nad Kněžnou: Městský úřad, 1993, s. 15.

Podle historika Sedláčka byla tehdejší populace Rychnova nad Kněžnou kvůli válkám snížena. V matrice z roku 1629 stojí, že bylo pokřtěno 21 dětí a 18 zemřelo. Z toho odvozuje, že v té době mohla mít farnost 700–800 věřících.²⁴²

1632–1642 (10 let)

P. Kazimir Poswitz (Posvětec)

Dne 20. října 1632 byl jmenován rychnovským farářem P. Kazimir Poswitz, minorita řádu sv. Františka.²⁴³ Byl polské národnosti a matriky psal latinsky.²⁴⁴

Modlitební kniha Každodenní chléb mariánský z roku 1780 uvádí svědeckou výpověď z tohoto období. Zbožný měšťan ve výpovědi vzpomíná na rok 1639, ve kterém byl přítomen drancování kostela a svržení mariánské sochy z oltáře místními protestanty a švédskými vojáky. Kostel byl pak mezi lety 1639–1640 zavřený.²⁴⁵

1642–1644 (2 roky)

P. Vilém Ernest von Pilsenberg (Vilém Arnošt Stoř z Pilsenberka)

V roce 1642 dne 3. ledna byl P. Vilém Ernest von Pilsenberg jmenován rychnovským farářem. Národností byl Čech²⁴⁶ a jako první místní farář začal ve svém úřadu používat český jazyk.²⁴⁷

1644–1657 (23 let)

P. Benedikt Moravský z Dalowitz (Dalovic)

Benedikt Moravský byl roku 1644 dne 24. října ustanoven rychnovským farářem. Patřil k řádu cisterciáků.²⁴⁸ Podle městské úřední knihy byl v Rychnově nad Kněžnou dne 18. listopadu slavnostně uvítán.²⁴⁹

²⁴² Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 60.

²⁴³ Srov. SOkA Rychnov nad Kněžnou. Archív farnosti Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha 1790–1838*, inv. č. 201, kar. 643, s. 112.

²⁴⁴ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 27.

²⁴⁵ Srov. Tamtéž, s. 58–59. Porovnáno s modlitební knihou z roku 1780 Každodenní chléb mariánský.

²⁴⁶ Srov. SOkA Rychnov nad Kněžnou. Archív farnosti Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha 1790–1838*, inv. č. 201, kar. 643, s. 112.

²⁴⁷ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 28.

²⁴⁸ Srov. SOkA Rychnov nad Kněžnou. Archív farnosti Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha 1790–1838*, inv. č. 201, kar. 643, s. 112.

²⁴⁹ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 310.

1657

P. Štefan Samuel Stief

V roce 1657 dne 24. března byl ustanoven farářem v Rychnově nad Kněžnou P. Štěpán Samuel Stief, z řádu sv. Benedikta v Broumově.²⁵⁰

1657–1659 (2 roky)

P. Jan Ludvík Calesius

+ 1659, Rychnov nad Kněžnou

V roce 1657 dne 28. října byl v Rychnově nad Kněžnou ustanoven farář P. Jan Ludvík Calesius.²⁵¹ Pohřben byl v kostele sv. Havla²⁵² v roce 1659.²⁵³

1659–1679 (20 let)

P. Václav Gabriel Medek

+ 1679, Rychnov nad Kněžnou

V roce 1659 dne 12. srpna se stal rychnovským farářem P. Václav Gabriel Medek.²⁵⁴ Pohřben byl v kostele sv. Havla²⁵⁵ v roce 1679.²⁵⁶

Podle zápisu v kolowratském zámeckém archívu, který je z období P. Medka, nechal farář postavit nový hlavní časně barokní oltář Panny Marie. Nahradil tím oltář z roku 1521.²⁵⁷ V roce 1661 byla nově postavena věž na kostele sv. Havla a vložena zpráva do bání, která obsahovala zprávu o provedených pracích a hodnostářích.²⁵⁸

Modlitební kniha Každodenní chléb mariánský z roku 1780 uvádí svědeckou výpověď, zbožného věřícího, o drancování kostela protestanty a Švédskými vojáky. Výpověď zapsal místní farář, pravděpodobně tedy P. Medek.²⁵⁹

²⁵⁰ Srov. SOkA Rychnov nad Kněžnou. Archív farnosti Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha 1790–1838*, inv. č. 201, kar. 643, s. 112.

²⁵¹ Srov. Tamtéž, s. 112.

²⁵² Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 310.

²⁵³ Srov. ZRÚBEK, Rudolf. *Domus sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou*. Rychnov nad Kněžnou: Městský úřad, 1993, s. 15.

²⁵⁴ Srov. SOkA Rychnov nad Kněžnou. Archív farnosti Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha 1790–1838*, inv. č. 201, kar. 643, s. 112.

²⁵⁵ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 310.

²⁵⁶ Srov. ZRÚBEK, Rudolf. *Domus sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou*. Rychnov nad Kněžnou: Městský úřad, 1993, s. 15.

²⁵⁷ Srov. Tamtéž, s. 11.

²⁵⁸ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 61.

²⁵⁹ Srov. Tamtéž, s. 58–59. Porovnáno s modlitební knihou z roku 1780 *Každodenní chléb mariánský*.

1679–1692 (13 let)

P. Václav Tomáš Dvořák

+ 1692, Rychnov nad Kněžnou

Roku 1679 se stal rychnovským farářem P. Václav Tomáš Dvořák, místní rodák.²⁶⁰ Byl vysoce učený. Roku 1685 koupil statek se zahradou, stodolou a loukami a roku 1688 švagrův statek. Pohřben byl v kostele sv. Havla²⁶¹ roku 1692.²⁶²

Za jeho působení dne 20. září 1688 světil biskup Hradecký Jan František z Talmberka na hřbitově kostela Nejsvětější Trojice zvony do Černíkovíc, Újezdu, Lukavice, Liberka, Javornice, Rybné, Kačerova a Kunštátu.²⁶³

1692–1699 (7 let)

P. Bartoloměj Stušic (Bartoloměj Auschitz)

Dne 24. února 1692 byl ustanoven jako farář v Rychnově nad Kněžnou P. Bartoloměj Stušic,²⁶⁴ později přeložen jako sídelní kanovník do chrámu sv. Ducha v Hradci Králové.²⁶⁵ Od dob jeho správy měli místní zámeční kaplani dvanáctkrát ročně vést procesí k soše Blahoslavené Panny Marie, bez poskvrny počaté, ve stanovené svátky a u sochy učinit patriční modlitby a loretánské litanie.²⁶⁶

2.4 Období 18. století (1699–1799)

V tomto historickém období, stejně jako v předchozím a následujícím, se ještě opíráme nejen o informace rychnovských historiků, ale i z první farní kroniky. Ta vznikla koncem 18. století. Toto období je významné především budováním zámeckého areálu v první polovině století a nešťastnými událostmi v druhé polovině století, mezi které patřily neúroda, požáry, vichřice a zrušení piaristického gymnázia.

²⁶⁰ Srov. SOkA Rychnov nad Kněžnou. Archív farnosti Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha 1790–1838*. inv. č. 201, kar. 643, s. 112.

²⁶¹ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 310.

²⁶² Srov. ZRÚBEK, Rudolf. *Domus sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou*. Rychnov nad Kněžnou: Městský úřad, 1993, s. 15.

²⁶³ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 62.

²⁶⁴ Srov. SOkA Rychnov nad Kněžnou. Archív farnosti Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha 1790–1838*, inv. č. 201, kar. 643, s. 112.

²⁶⁵ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 310.

²⁶⁶ Srov. SOkA Rychnov nad Kněžnou. Archív farnosti Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha 1790–1838*. inv. č. 201, kar. 643, s. 6.

2.4.1 Historický kontext

Syn hraběte Františka Karla, Norbert Leopold, převzal po smrti svého otce roku 1700 celé panství. Část vzdálenějšího panství prodal, aby mohl zvelebit především Rychnovsko a sídelní město samotné. V jeho době došlo k úpravě kostela Nejsvětější Trojice a při něm zřízení piaristického gymnázia.²⁶⁷

Majitel panství František Josef I. Libštejnský z Kolowrat potvrdil městu udělená práva a povinnosti označené jako „Obecní zřízení“, ve kterých dává městu pod správu část statků a úředních činností. To bylo na listině slavnostně odevzdáno obci za účasti místního lidu dne 2. července 1755.²⁶⁸

Na správu kostela a špitálu dohlížela v polovině 18. století také rychnovská vrchnost. Každý rok se v radnici konala sešlost, při které byl přítomen vrchnostenský hospodářský direktor, správce financí, místní duchovní a vikář. Případné dlužné položky byly důsledně vymáhány a po schůzi následovala hostina.²⁶⁹

Na počátku druhé poloviny 18. století bylo v Rychnově nad Kněžnou draho a neúroda. Následovaly požáry v letech 1782, a pak 1784, kdy v tentýž rok následoval i veliký víchr. Malou útěchou tedy mohlo být městu, že císařovna Marie Terezie a později i Josef II. potvrdili městu předchozí privilegia.²⁷⁰ Aby škod nebylo málo, krátce po vzestupu piaristického gymnázia Marie Terezie nařídila zachovat gymnázia jen ve větších městech, a tak zrušením gymnázia pozbyly místní školy svého významu a proměnily se ve školy německé. Po roce 1794 byli místní piaristé nuceni odejít vinou neshod s měšťany, hrabětem i kvůli poničené koleji. Přestože o několik let později byl vyjednáán návrat piaristů, roku 1798 udeřil do kostela Nejsvětější Trojice blesk, od kterého bylo poničeno gymnázium a kostel, jehož střecha shořela a zborila se. Obec pak dala zřídit provizorní krytí střechy, které zůstalo až do řádných oprav roku 1838.²⁷¹

Z roku 1780 je dochována modlitební knížka Každodenní chléb mariánský, která vypovídá o místním mariánském kultu k Panně Marii Svatohavelské. Dochovalo se několik lidových pověstí a výpovědí o uzdravení na její přímluvu.²⁷² Jedna z pověstí zřejmě dala vzniknout kapličky a lázním v lese Včelném, kam místní lidé rádi chodili

²⁶⁷ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 63.

²⁶⁸ Srov. Tamtéž, s. 66–74.

²⁶⁹ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 19 a 64.

²⁷⁰ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 74–77.

²⁷¹ Srov. Tamtéž, s. 80–82.

²⁷² Srov. ZRŮBEK, Rudolf. *Domus sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou*. Rychnov nad Kněžnou: Městský úřad, 1993, s. 8.

na výlety. Lázně byly postaveny již před rokem 1785 a název „Studánka“ dostaly podle vyvěrajícího pramene dobré vody. Přilehlá dřevěná kaplička byla zasvěcena Panně Marii a byla v ní uložena socha Matky Boží.²⁷³

2.4.2 Správci farnosti

1699–1718 (19 let)

P. Karel Horetický (Horecký)

+ Rychnov nad Kněžnou

Roce 1699 dne 16. října byl rychnovským farářem ustanoven P. Karel Horetický. Stal se i biskupským vikářem.²⁷⁴ Pohřben byl v kapli Proměnění Páně.²⁷⁵

V nedaleké obci Liberk, která spadala pod děkanství v Rychnově nad Kněžnou, nechal postavit mezi lety 1691–1696 tehdejší hrabě Norbert Libštejnský z Kolowrat dřevěný jednolodní kostel, který P. Horetický vysvětil.²⁷⁶

Hrabě Norbert Leopold, který v roce 1713 začal opravovat kostel Nejsvětější Trojice, současně započal i stavbu piaristické koleje. Informace o uvedení piaristického řádu do Rychnova a založení středních škol nám podává zakládací listina ze dne 29. března 1714. Podle této listiny hrabě zřejmě velmi usiloval o přenesení farní správy pod piaristickou kolej. Mělo se tak stát s povolením biskupa po smrti současného faráře. Nakonec hrabě rychnovského děkana přemluvil, aby se sám vzdal funkce. Po jeho abdikaci se ale stal administrátorem farnosti P. Mikuláš Kirchner,²⁷⁷ který zřejmě nebyl piaristou, a farní kronika se nezmiňuje o přemístění farní správy. Pravděpodobně pro odpor biskupa farnost pod správu piaristů nepadla.²⁷⁸

²⁷³ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 91.

²⁷⁴ Srov. SOKA Rychnov nad Kněžnou. Archív farnosti Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha 1790–1838*. inv. č. 201, kar. 643, s. 112.

²⁷⁵ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 310.

²⁷⁶ Srov. ŠEBETOVSKÝ, Josef. Dřevěné kostely České republiky. *Liberk, kostel sv. Petra a Pavla* [online]. [Cit. 13. 5. 2021]. Dostupné z [www: http://drevenekostely.tode.cz/kostely/liberk.html](http://drevenekostely.tode.cz/kostely/liberk.html)

²⁷⁷ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 64–65.

²⁷⁸ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 310–311.

1718–1728 (10 let)

P. Mikuláš Kirchner (Mikuláš Kirchnitz z Wichstadtu)

V roce 1718 dne 1. května byl ustanoven rychnovským farářem P. Mikuláš Kirchner. Později byl přeložen jako farář do Bílého Újezdu.²⁷⁹

1728–1736 (8 let)

P. Kristian Josef Hauff

* Dvůr Králové nad Labem

+ 1736, Rychnov nad Kněžnou

V roce 1728 dne 17. března se stal farářem v Rychnově nad Kněžnou P. Kristian Josef Hauff.²⁸⁰ Pohřben byl v kapli Proměnění Páně²⁸¹ u schodů za kazatelnu. Pocházel ze Dvora Králové nad Labem.²⁸²

1736–1753 (17 let)

P. Václav Třešňák

* Litomyšl

+ 1753, Rychnov nad Kněžnou

V roce 1736 dne 9. března byl ustanoven jako farář v Rychnově nad Kněžnou P. Václav Třešňák.²⁸³ Před uvedením do funkce zde byl šest let kaplanem seniorem. Pohřben byl v kapli Proměnění Páně²⁸⁴ roku 1753. Pocházel z Litomyšle.²⁸⁵

²⁷⁹ Srov. SOkA Rychnov nad Kněžnou. Archív farnosti Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha 1790–1838*, inv. č. 201, kar. 643, s. 112.

²⁸⁰ Srov. Tamtéž, s. 112.

²⁸¹ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 311.

²⁸² Srov. ZRÚBEK, Rudolf. *Domus sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou*. Rychnov nad Kněžnou: Městský úřad, 1993, s. 15.

²⁸³ Srov. SOkA Rychnov nad Kněžnou. Archív farnosti Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha 1790–1838*, inv. č. 201, kar. 643, s. 113.

²⁸⁴ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 311.

²⁸⁵ Srov. ZRÚBEK, Rudolf. *Domus sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou*. Rychnov nad Kněžnou: Městský úřad, 1993, s. 15.

1753–1757 (4 roky)

P. Jan František Hora

* Rychnov nad Kněžnou

V roce 1753 dne 18. května byl z Bílého Újezdu ustanoven rychnovským farářem P. Jan František Hora, místní rodák.²⁸⁶ Po své službě v Rychnově nad Kněžnou se opět vrátil do Bílého Újezdu. Stal se biskupským vikářem.²⁸⁷

Předtím, než byly roku 1755 tehdejší majitelem panství Františkem Josefem I. Libštejnským z Kolowrat slavnostně uděleny městu pod správu některé majetky a úřední činnosti, uskutečnily se v kostele litanie a následné procesí vedlo k soše Panny Marie naproti zámku. Následovaly další litanie v Loretánské kapli v kostele Nejsvětější Trojice s účastí hraběte. Následně pak v chrámu došlo k samotnému předání privilegií. Při slavnostním předání byl přítomen i tehdejší farář P. Hora. K obdržené milosti popřál mnoho štěstí a přimluvil se, aby se na druhý den uskutečnila zpívaná mše. Tak se na druhý den stalo a listina s privilegií byla donesena do kostela, kde se zvonilo všemi zvony. Poté byla privilegia uložena na radnici.²⁸⁸

1757–1774 (17 let)

P. Ignác Xaver Peigert (Ignác Peiker)

* Rychnov nad Kněžnou

+ 1774, Rychnov nad Kněžnou

Jako farář působil v Nebeské Rybné, ale v roce 1757 dne 29. června byl P. Ignác Xaver Peigert přeložen do Rychnova nad Kněžnou, svého rodiště. Stal se biskupským vikářem a v roce 1771 čestným kanovníkem v Hradci Králové.²⁸⁹ Zemřel roku 1774 a pochován byl v kostele sv. Havla.²⁹⁰

Tento učený rychnovský rodák si koupil roku 1769 domek nad struhou za 400 zlatých. Knihovně se zavázal, že svůj domek dá po deseti letech svému služebníkovvi Františku Vlčkovi, bude-li mu v nemoci věrně sloužit. Založil nadaci za

²⁸⁶ Srov. SOkA Rychnov nad Kněžnou. Archív farnosti Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha 1790–1838*. inv. č. 201, kar. 643, s. 113.

²⁸⁷ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 311.

²⁸⁸ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 66–74.

²⁸⁹ Srov. SOkA Rychnov nad Kněžnou. Archív farnosti Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha 1790–1838*. inv. č. 201, kar. 643, s. 113.

²⁹⁰ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 311.

vykonávání křížové cesty času postního, sám na ní roku 1760 odkázal kapitál 150 zlatých.²⁹¹

Hradecký biskup Blümegeu nařídil výnosem ze dne 22. února 1770, aby bylo ve farnostech národnostně smíšených vždy jednou za měsíc kázání a křesťanské cvičení pro druhou národnost. Stalo se tak v době, kdy byl český jazyk v našich dějinách v nedůstojné pozici. V Královéhradecké diecézi se podařilo udržet rovnost českého a německého jazyka. Zřejmě díky pastoračním důvodům, neboť v diecézi byly zastoupeny hojně obě národnosti a byla snaha o náležitou duchovní správu. V Rychnově nad Kněžnou však nastaly problémy se zavedením německých kázání. Vrchnost totiž zavedla česká a německá kázání v zámecké kapli bez vědomí a svolení duchovních úřadů. Místní vikář Ignác Peigert nahlásil konsistoři, že piarista P. Paulín začal na zámku kázat česky a německy. Přesto se sám přimluvil za dodatečné povolení z důvodu, že kostel nestačí pro všechny farníky. Konsistoř ale kázání nepovolila, protože je hrabě nepožádal o povolení. Když si hrabě stěžoval, konsistoř odpověděla, že se nemá co do duchovních záležitostí vměšovat. Jak spor probíhal dále, nevíme.²⁹²

1774–1799 (25 let)

P. Jan Vincenc Pelcl

* Rychnov nad Kněžnou

+ 5. srpna 1799, Rychnov nad Kněžnou

V roce 1774 dne 9. července byl P. Jan Vincenc Pelcl přeložen z Kunštátu jako farář do Rychnova nad Kněžnou, svého rodiště. Stal se v roce 1782 osobním děkanem a biskupským vikářem. Později také čestným kanovníkem v Hradci Králové. Zemřel v roce 1799 dne 5. srpna a²⁹³ pochován byl na hřbitově u kaple Proměnění Páně.²⁹⁴

Z roku 1780 je dochována rychnovská modlitební knížka Každodenní chléb mariánský, která vypovídá o místním mariánské úctě k Panně Marii Svatohavelské. Dochovalo se několik lidových pověstí a výpovědí o uzdravení na její přimluvu.²⁹⁵

²⁹¹ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 311.

²⁹² Srov. NEUMANN, Augustin Alois. *Paběrky z konsistorního archivu v Hradci králové*. Časových úvah svazek 320. Hradec Králové: Tiskové družstvo, 1930. s. 27–36.

²⁹³ Srov. SOKA Rychnov nad Kněžnou. Archiv farnosti Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha 1790–1838*. inv. č. 201, kar. 643, s. 113.

²⁹⁴ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 311.

²⁹⁵ Srov. ZRUBEK, Rudolf. *Domus sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou*. Rychnov nad Kněžnou: Městský úřad, 1993, s. 8.

Především však pomohl vzniknout první farní kronice, kterou založil v roce 1790 Václav Přeschniar, rovněž místní farář,²⁹⁶ zřejmě ve funkci kaplana.

Roku 1796 proběhla v rychnovském vikariátu vizitace, kterou v říjnu provedl administrátor biskupského vikariátního úřadu, tehdejší farář z Rokytnice v Orlických horách J. František Taiber, který shledal vše podle církevních předpisů. Neobjevil zde podezření z bludu a nedbalost v duchovní správě. Lid byl spokojený a chválil své duchovní pastýře. Školy zde prospívaly dobře, zvláště ve výuce náboženství.²⁹⁷

U kostela sv. Havla bývali dva kostelníci, které jmenoval obecní úřad po domluvě s farářem. Roku 1774 nastoupil po smrti kostelníka Weinhouera farářem konfirmovaný Karel Boch. Ten musel vykonat přísahu u obce za přítomnosti faráře. Po Bochovi schválily odpovědné osoby dne 7. května 1799 nového kostelníka Josefa Čermáka. V té době zřejmě chyběl člověk i pro vykonávání funkce druhého kostelníka. Děkan o obsazení funkce druhého kostelníka zažádal. Vrchnost tomu nebyla nakloněna. Nakonec svolila, protože tou dobou byl údajně děkan nemocný a nechtěli mu tedy přitěžovat.²⁹⁸ O necelé tři měsíce později P. Pelcl zemřel.

2.5 Období 19. století (1799–1910)

P. Josef Killar působící v tomto století je posledním farářem uvedeným v první farní kronice. Následně došlo ke vzniku druhé farní kroniky, která navazuje na kroniku první a zasahuje téměř do konce první poloviny 20. století. Uvádí všechny předchozí faráře ve stručnějším výčtu a pokračuje v zaznamenávání dalších. Tento zdroj se tak opět doplňuje s informacemi místních historiků.

Nepříznivé události z konce minulého století se přenesly i do tohoto. Války, neúroda, povodně, vichřice a poněmčování škol, mělo nepříjemný vliv na místní situaci. Tím více se tak místní obyvatelé upínali k příležitostným slavnostem, snad aby jim dali na chvíli zapomenout na běžné starosti života.

²⁹⁶ Srov. SOkA Rychnov nad Kněžnou. Archív farnosti Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha 1790–1838*. inv. č. 201, kar. 643, s. 113.

²⁹⁷ Srov. KUBÁT V. *Vybrané kapitoly z dějin diecése Královéhradecké*. Časových úvah svazek 321. Hradec Králové: Tiskové družstvo, 1931. s. 84–89.

²⁹⁸ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 315.

2.5.1 Historický kontext

Listina z roku 1798 stvrzovala návrat piaristů, a která povolovala dát do pořádku kostel i kolej, byla přijata hrabětem i měšťany. Když ale docházely peníze a hrabě vybídl měšťany, aby podpořili obě stavby, zvedla se v letech 1799 a 1800 vlna protestů z řad lidu. Až do roku 1812, kdy byla kolej obnovena, trvaly spory s říší o zřízení gymnázia, neboť v Rychnově nad Kněžnou nechtěli jen další běžnou školu.²⁹⁹

Počátkem 19. století sužoval město hlad. Peněz bylo dost, ale nebylo za ně co koupit. Za války císaře Františka s Napoleonem, kolem roku 1809, byl v Rychnově nad Kněžnou vojenský špitál a na horečku zemřelo ve městě mnoho lidí. Zemřelí vojáci byli pochováni nad židovským hřbitovem. Následující roky pak postihla město inflace, silný vítr, neúroda, deště a následné povodně při rozvodnění řeky Kněžné.³⁰⁰

Ve stejné době se vyučovalo v tehdejší skromné škole u fary, ale ta nedostačovala svými rozměry, ani nebylo dostatek peněz na platy učitelům. Záležitosti se ujal tehdejší hrabě František Antonín a roku 1819 vystavěl školu. Ta byla otevřena za přítomnosti mnohých vznešených občanů a diváků s díky hraběti. I za přispění místních kněží pak mládež začala prospívat ve vzdělanosti.³⁰¹

Po rozšíření hřbitova u kaple Proměnění Páně v roce 1831 postihla Rychnov nad Kněžnou o rok později nemoc cholera.³⁰² Od roku 1836 se v Čechách začal do popředí dostávat německý jazyk, který byl tehdy běžný na úradech, mezi vrchností a dokonce v divadelních představeních. Roku 1860 se ale znovu dostal do popředí jazyk český. Mezi lety 1836–1844 nechal František Antonín Liebštejnský opravit chrám Nejsvětější Trojice. Ten vyhořel po zásahu blesku a poničil klenbu i věž, kterou tehdy chrám měl.³⁰³ Roku 1838 ho znovu vysvětil Královéhradecký biskup Karel Hanl. Slavnostní mše svatá se konala dne 15. srpna 1843 za účasti pražského arcibiskupa Aloise Josefa Schrenka.³⁰⁴

Udělení konstituce císařem Ferdinandem v roce 1848 bylo v Rychnově nad Kněžnou slaveno studenty a učiteli, kteří byli označeni vlasteneckými barvami. Vytvořili průvod k radnici, odkud pokračovali s vrchností průvodem do kostela sv. Havla a dále do chrámu Nejsvětější Trojice.³⁰⁵

²⁹⁹ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 82–84.

³⁰⁰ Srov. Tamtéž, s. 84–85.

³⁰¹ Srov. Tamtéž, s. 85–86.

³⁰² Srov. Tamtéž, s. 87.

³⁰³ Srov. KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2004, s. 523.

³⁰⁴ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 88–89.

³⁰⁵ Srov. Tamtéž, s. 90.

V roce 1854 byly lázně v nedalekém lese Včelném znovu přestavěny a rovněž byla zřízena nová dřevěná kaple. Místo sochy Panny Marie sem byla dána socha sv. Jana Nepomuckého, která dříve byla v kostele sv. Havla. Na to se 14. září 1856 slavila slavnost zasvěcení nové kaple, na kterou se dostavil velký počet účastníků.

Dne 9. dubna 1861 se u Nejsvětější Trojice konal pohřeb hraběte, který toho pro město mnoho učinil. Mši sloužil farář z Vamberka Karel Novák, účastnilo se jí mnoho měšťanů a tělo bylo uloženo do rodinné hrobky. Po vymření Liebštejnské rodové větve rychnovských pánů přebral panství Hanuš Karel Krakowský a Novohradský z Kolowrat, který byl rovněž dobré pověsti jako dobrodinec, podporovatel šlechtěného a své vlasti.³⁰⁶

V roce 1866 přecházelo přes Rychnov nad Kněžnou naše vojsko z Moravy k pruským hranicím u Náchoda. Dne 3. července byla svedena rozhodující bitva u Hradce Králové. Nejprve se k místním asi týden nedostali žádné zprávy o průběhu bitvy. Po týdnu se nejen špitál, ale i piaristická kolej a školy proměnily v místa péče o raněné. Prusové, kteří táhli zpět i přes město, chovali se zde velmi nestřídmě a povstávala za nimi nemoc, cholera. Na začátku školního roku se péče o raněné přesunula do zámku. Zápach po raněných ve školách však prý ještě dlouho zůstal.³⁰⁷

V roce 1868 proběhlo slavnostní znovuzasvěcení kaple Proměnění Páně a povýšení farnosti na děkanství. Počátkem školního roku 1869–1870 bylo slavnostně otevřeno gymnázium, které prošlo úpravami a bylo povýšeno na vyšší gymnázium. V roce 1871 byla u kostela sv. Havla postavena nová zděná zvonice místo dřevěné.³⁰⁸

2.5.2 Správci farnosti

1799–1814 (16 let)

P. Josef Killar

+ 18. listopadu 1814, Rychnov nad Kněžnou

V roce 1799 dne 29. prosince byl P. Josef Killar ustanoven rychnovským farářem. Dříve sloužil v Hronově na náchodském panství. Stal se osobním děkanem

³⁰⁶ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 92.

³⁰⁷ Srov. Tamtéž, s. 94.

³⁰⁸ Srov. Tamtéž, s. 94–95.

a biskupským vikariátním sekretářem. Zemřel dne 18. listopadu 1814.³⁰⁹ Bedlivý pastýř, muž učený a přítel školy byl pohřben na hřbitově u kaple Proměnění Páně.³¹⁰

Kolem roku 1808 nastaly rozpory mezi zpěváky na kůru a místním farářem. Údajně se sbor nevedl pořádně a konaly se v něm časté pitky. Na to jim údajně nebylo dovoleno zpívat při mších a pohřbech, a tak sebrali z kostela zpěvníky a zpívali mimo kostel. Na stížnost faráře město nařídilo zpěvníky vrátit a usmířit se s farářem. Tak se stalo a opět prý byl zaveden pořádek.³¹¹

1815–1820 (5 let)

P. Ignác Fryč

+ 18. ledna 1820, Rychnov nad Kněžnou

V roce 1815 byl ustanoven rychnovským farářem P. Ignác Fryč. Za něho se provedla oprava velkého čeledníku a farářova bytu v prvním poschodí. Materiál byl k tomu dodán od vrchnosti. Řemeslníky zaplatil farář z vlastního majetku. Oprava ho stála přibližně 200 zlatých konvenční měny. Stal se osobním děkanem a biskupským vikariátním sekretářem. Zemřel 18. ledna 1820³¹² oplakáván od všeho lidu.³¹³

V době jeho služby byla postavena nová školní budova hrabětem Františkem Antonínem a potýkali se tehdy s nedostatkem učitelů. Nakonec se situace vyřešila a spolu s děkanem Ignácem Fryčem a jeho nástupcem Tadeášem Veselým přispěli k prospívání místní mládeže.³¹⁴

1820–1837 (17 let)

P. Tadeáš Veselý (Theodor Veselý)

Dříve farář v Lomnici, byl v roce 1820 dne 15. dubna ustanoven rychnovským farářem v Rychnově nad Kněžnou P. Tadeáš Veselý. Bylo za něho provedeno přestavění farní budovy s podstatnými opravami. Stal se osobním děkanem, biskupským vikářem, obvodním školním dozorcem, místoředitelem rychnovského

³⁰⁹ Srov. SOKA Rychnov nad Kněžnou. Archív farnosti Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha 1790–1838*, inv. č. 201, kar. 643, s. 113.

³¹⁰ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 311.

³¹¹ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 316–317.

³¹² Srov. SOKA Rychnov nad Kněžnou. Archív farnosti Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha – kronika 1838–1944*, inv. č. 202, volně, s. 7.

³¹³ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 311.

³¹⁴ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 86.

gymnázia a biskupským komisařem. V roce 1837 byl dne 20. dubna přeložen na výnosné děkanské místo do Poděbrad.³¹⁵

Také P. Tadeáš Veselý pokračoval ve vyučování, na škole zřízené hrabětem Františkem Antonínem v roce 1819, stejně jako jeho předchůdce. Údajně šlo o výborného katechetu, který byl milován občany a mládeží.³¹⁶ Učil metodou sokratickou. Když odcházel do Pardubic, místní věřící ho prý daleko vyprovázeli.³¹⁷

Podle Sedláčka a údajů městské pamětní knihy bydlelo roku 1836 v 508 domech 918 rodin, 868 křesťanských a 50 židovských. Bylo zde tak 3950 věřících.³¹⁸

1837–1866 (29 let)

P. Josef Scholz

+ 1866, Rychnov nad Kněžnou

V roce 1837 dne 18. září byl po patnácti letech přeložen z Borohrádku do Rychnova nad Kněžnou farář P. Josef Scholz, rodák z Třebechovic. Předtím dohlížel v Borohrádku na místní právo a zastával úřad biskupského vikáře a školního obvodního dozorce rychnovského okresu. V roce 1838 se stal konzistorním radou, skutečným biskupským vikářem, obvodním školním dozorcem, místoředitelem a biskupským komisařem na rychnovském gymnáziu. Za jeho služby začalo obnovení kostela Nejsvětější Trojice, který před 40 lety vyhořel úderem blesku. V roce 1843 dne 15. srpna byl kostel dokončen a slavnostně vysvěcen Karlem Hanlem, biskupem královehradeckým, a prohlášen druhým farním kostelem města. Měl sloužit pro velké bohoslužby o všech nedělích a svátcích v roce. Biskupským úřadem ze 17. srpna 1843 byl P. Scholz jmenován osobním děkanem v Rychnově nad Kněžnou.³¹⁹

Dne 13. srpna 1843 ještě před znovuvysvěcením chrámu nejsvětější Trojice posvětil křížovou kapli stojící poblíž tohoto kostela. Od oltáře, který byl zřízen venku, P. Scholz pronesl české kázání a udělil požehnání.³²⁰ Samotná slavnost dne 15. srpna 1843 byla velikou událostí pro celé město. Občané vítali s transparenty církevní

³¹⁵ Srov. SOKA Rychnov nad Kněžnou. Archív farnosti Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha – kronika 1838–1944*, inv. č. 202, volně, s. 7.

³¹⁶ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 86.

³¹⁷ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 311.

³¹⁸ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 60.

³¹⁹ Srov. SOKA Rychnov nad Kněžnou. Archív farnosti Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha – kronika 1838–1944*, inv. č. 202, volně, s. 7.

³²⁰ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 319.

hodnostáře i šlechtu, dokonce i místní židé. Přítomno bylo údajně na sto kněží a celkem až deset tisíc účastníků.³²¹

Než došlo během slavnosti 15. srpna k svěcení jednotlivých oltářů, pronesl P. Scholz ke shromážděným věřícím slavnostní řeč. Po skončení řeči a svěcení oltářů bylo udělena družičkám svátost biřmování, kterou sloužil arcibiskup spolu s početným zástupem duchovenstva. Papež Řehoř XVI. přislíbil zvláštní bulou odpustky těm, kteří navštíví kostel a přijmou svátost oltářní do sedmi dnů po vysvěcení kostela.³²²

Na přímluvu P. Scholze obstaral hrabě do chrámu obraz Nanebevzetí Panny Marie, protože na tento svátek byl kostel posvěcen. Dále na přímluvu kněze nechal zhotovit cínovou křtitelnicí, která byla vyrobena v Praze za 1500 zlatých. V chrámu stojí od roku 1845³²³ a využívá se doposud během křestních obřadů a Velikonoc.

P. Scholz sloužil slavnostní mši k příležitosti udělení konstituce císařem Ferdinandem. Účastní byli 23. března 1848 studenti, učitelé a vrchnost. Slavnost ukončil zpěv hymny sv. Ambrože. Dne 1. května téhož roku pak byla sloužena smuteční mše za padlé při válce ve Vídni.³²⁴

P. Scholz se také zasadil o opravu kostela sv. Havla, který v té době nutně potřeboval rekonstrukci. Do kostela pořídil novou kazatelnu a zpovědnici. Opravy byly dokončeny v roce 1854.³²⁵

Dne 25. června roku 1865 byl položen základní kámen k postavení nové kaple Proměnění Páně. K této události sepsal P. Scholz listinu, kde uvádí jméno tehdejšího královehradeckého biskupa Karla Hanla, hraběte a patrona kostela Jana Karla a jméno architekta Aloise Turka.³²⁶

P. Scholz zemřel roku 1866³²⁷ a zanechal po sobě druhou farní kroniku, na které pracoval již od svého nástupu do rychnovské farnosti v roce 1837.³²⁸

³²¹ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 319–320.

³²² Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 89.

³²³ Srov. Tamtéž, s. 89.

³²⁴ Srov. Tamtéž, s. 90.

³²⁵ Srov. Tamtéž, s. 90.

³²⁶ Srov. ZRÚBEK, Rudolf. *Domus sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou*. Rychnov nad Kněžnou: Městský úřad, 1993, s. 32–33

³²⁷ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 311.

³²⁸ Srov. SOkA Rychnov nad Kněžnou. Archív farnosti Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha – kronika 1838–1944*, inv. č. 202, volně, s. 1.

1867–1876 (9 let)

P. Josef Remeš

+19. února 1876, Rychnov nad Kněžnou

Po smrti P. Josefa Scholze zastupoval správu farnosti zdejší kaplan Vincenc Keprlík až do příchodu jeho nástupce P. Josefa Remeše dne 24. dubna 1867. Za služby P. Remeše došlo k povýšení fary na děkanství.³²⁹

Při slavnostní mši dne 9. srpna 1868, kdy byla za přítomnosti královehradeckého biskupa znovu zasvěcena opravená kaple Proměnění Páně, byl povýšen farní kostel na děkanský. Při slavnostní mši pak pronesl P. Remeš kázání. O rok později dne 2. října 1869 byly v nově otevřeném vyšším piaristickém gymnáziu vysvěceny nové místnosti. Událost započala průvodem od kostela sv. Havla ke kostelu Nejsvětější Trojice, kde se mimo jiné ujal slova i P. Remeš a promluvil k mnoha zúčastněným. Poukázal na osudy gymnázia a lidi, kteří se zasloužili o jeho zřízení. Následovalo slavné „Veni sancte Spiritus“ a samotné zasvěcení místností.³³⁰

„...příhodnými stavbami nádvoří farské znamenitě okrášlil. Účinkuje co pravý pastýř lidu ve smyslu slov svrchovaného zakladatele naší víry pro svou povahu lidumilnou a dobročinnost všeobecné lásky požívá.“³³¹

Dne 16. února 1876 byl děkan P. Josef Remeš zaopatřen svátostmi umírajících, zesnul na zápal plic dne 19. února téhož roku. Za přítomnosti 22 kněží byl od P. Josefa Schliemana, faráře z Nebeské Rybné a biskupského vikáře, pochován. Rychnovské děkanství od 17. února do 29 května 1876 spravoval rychnovský městský a zámecký kaplan P. Josef Čížek.³³²

³²⁹ Srov. SOkA Rychnov nad Kněžnou. Archív farnosti Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha – kronika 1838–1944*, inv. č. 202, volně, s. 8–9.

³³⁰ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 94 a 96.

³³¹ Cit. Tamtéž, s. 28.

³³² Srov. SOkA Rychnov nad Kněžnou. Archív farnosti Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha – kronika 1838–1944*, inv. č. 202, volně, s. 9.

1876–1878 (2 roky)

P. Josef Šmída

+ 19. února 1878, Rychnov nad Kněžnou

Dne 29. května 1876 byl P. Josef Šmída rozený v Třebešově přeložen z Dobrého do Rychnova nad Kněžnou. V roce 1848 přišel jako novokněz do Dobrého, kde působil 9 let jako kooperátor a 19 let jako farář.³³³

Dne 19. února 1878 byl děkan P. Šmída po delším onemocnění na svou starou nemoc jater zaopatřen svátostmi a v klidu zemřel. Po něm bylo rychnovské děkanství administrováno P. Vincencem Schmidem, městským a zámeckým kaplanem.³³⁴

1878–1910 (32 let)

P. Vincenc Keprlík (Čeněk Keprlík)

* 29. září 1834, Hochsichel na Náchodsku

Když farář z Černíkovíc P. František Rys nereflektoval na presentační dekret jako rychnovský děkan, byl dosavadní patronátní kaplan v Kačerově Vincenc Keprlík od Zdeňka hraběte z Kolowrat Krakovských dekretem z 21. srpna 1878 č. 294 presentován na děkana v Rychnově nad Kněžnou. Uveden do služby byl dne 18. září 1878 v Hradci Králové a slavnostně dne 20 října 1878 v Rychnově nad Kněžnou.³³⁵

Vincenc Keprlík se narodil ve Vysoké Srbské na náchodském panství dne 29. září 1834, studoval částečně na gymnáziu v Broumově, částečně v Hradci Králové. Tam byl dne 25. června 1859 ordinován na kněze. Poté působil ve Slavoňově, Deštném v Orlických horách a od ledna 1864 jako městský a zámecký kaplan v Rychnově nad Kněžnou. Zde působil i jako administrátor šest měsíců mezi lety 1866–1867 po smrti čestného kanovníka P. Josefa Scholze. Odtud byl v téže funkci přeložen do Liberka a potom do Lukavice. V roce 1868 obdržel presentační dekret jako zámecký kaplan do Hradiště u Blovic v budějovické diecézi. Odtud byl v dubnu 1872 jako farář vyslán do Kačerova v Orlických horách. V srpnu roku 1878 byl přeložen jako děkan do Rychnova nad Kněžnou. Dne 24. února 1879 se stal biskupským vikářem pro rychnovský obvod a dne 5. října 1882 komisařem na místním gymnáziu. Dne 20. května 1906 byl císařem Františkem Josefem I. jmenován čestným kanovníkem,

³³³ Srov. SOkA Rychnov nad Kněžnou. Archív farnosti Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha – kronika 1838–1944*, inv. č. 202, volně, s. 9.

³³⁴ Srov. Tamtéž, s. 9.

³³⁵ Srov. Tamtéž, s. 9.

který mu dne 30. června 1909 udělil i vyznamenání rytířského kříže Františka Josefa za 40 let věrné služby.³³⁶

Dne 24. září 1882 vedl místní děkan Vincenc Keprlík průvod od kostela sv. Havla k nové dívčí budově školy, kde prostory slavnostně posvětil. Kaplan Kubek tam pronesl slavnostní řeč. O pár let později dne 19. listopadu 1897 Keprlík vysvětil novou budovu gymnázia. Po svěcení pronesl slavnostní řeč kaplan P. František Kubánek. Dne 17. září 1905 pak Keprlík vysvětil i novou budovu chlapecké školy.³³⁷

K padesátiletému jubileu kněžské služby se stal Keprlík biskupským konzistorním radou a přisedícím. Dne 25. července 1909 oslavil zmíněné jubileum v kostele Nejsvětější Trojice. Na oslavu přijel kanovník z Hradce Králové P. Jan Barták, 26 kněží i patron kostela, hrabě Bohuslav Kolowrat. Dne 1. dubna 1910 se ve vysokém stáří odebral do výslužby v bytě v Rychnově nad Kněžnou.³³⁸

2.6 Období 20. a 21. století (1910–2019)

Na přelomu 19. a 20. století končí záznamy od místních historiků, kteří jsou stěžejním zdrojem informací i pro historiky současné. Stejně tak před první polovinou 20. století končí druhá kronika farnosti. Údajně vznikla i kronika, která líčí události po záznamech druhé farní kroniky, a psal ji místní gymnazijní profesor. Bohužel doposud nebyla nalezena. Posloupnost kněží tak byla doplněna pomocí farních matrik a knihy se záznamy sňatků. Dalším zdrojem informací jsou úmrtní oznámení kněží a moderní technologie, které umožnily dohledat informace o kněžích na www stránkách farností, kde působili.

2.6.1 Historický kontext

Jde o dobu historicky dynamickou se spoustou politických předělů s dopadem nejen na českou zemi, ale i na sledovanou farnost Rychnov. Historický kontext pro toto období se tedy zaměřuje více na dění v celé zemi než jen na situaci v Rychnově

³³⁶ Srov. SOkA Rychnov nad Kněžnou. Archív farnosti Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha – kronika 1838–1944*, inv. č. 202, volně, s. 9 – 10.

³³⁷ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 288–289 a 305.

³³⁸ Srov. SOkA Rychnov nad Kněžnou. Archív farnosti Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha – kronika 1838–1944*, inv. č. 202, volně, s. 11.

nad Kněžnou. Bude tak lépe vypovídajícím o situaci církve, a tím i dění na Rychnovsku. Pro lepší přehlednost jsou první a druhá polovina století i události po roce 1989 od sebe jasně odděleny nadpisy.

Období první poloviny 20. století

Na počátku 20. století nebyly náboženské poměry všude stejné. Autoritu a silné postavení si církev na sklonku Rakouska-Uherska udržela na Moravě a na Slovensku, zatímco v Čechách se lidé hlásili ke katolické církvi převážně z tradice a víru příliš nepropraktikovali. Na odpad od víry mohlo mít vliv propojení církve se státní mocí, ale i některé ateistické organizace nebo někteří národní obrozenci s odtažitým postojem k církvi.³³⁹

„Vznik první republiky nebyl nakloněn náboženské oblasti. Dlouhodobý vliv husitství a snaha vypořádat se s monarchií přirozeně měly mezi lety 1918–1938 dopad na katolickou církev. Ta byla stále vnímána jako opora monarchie. Mnoho lidí se v té době připojilo k liberální a národní Církvi československé, která vzešla z lůna římskokatolické církve. Vláda přijala několik zákonů, které také vystupovaly proti praxi křesťanských církví. Legalizovala rozvody, povolila pohřeb žehem, výuka náboženství již nebyla povinná, ale dobrovolná. Protikatolickými zásahy byly ovlivněny především Čechy. Přesto první republika byla státem, který respektoval a dodržoval náboženskou svobodu. Přibližně tři čtvrtiny populace se stále hlásily k náboženství katolickému, ale objevila se i nová menšina, která uváděla, že je tzv. bez vyznání.“³⁴⁰

Na krátkou dobu se pozice katolické církve ve společnosti zlepšila na přelomu let 1938 a 1939, tedy v období druhé republiky. Radikální protikatolické skupiny byly zakázány, státní akty doprovázely náboženské slavnosti a do školních učeben se vrátily kříže, které byly odstraněny po roce 1918 a svatováclavský kult nahradil husitskou symboliku. Po nacistické okupaci českých zemí se situace církve opět změnila, protože

³³⁹ Srov. BILÍK, *České země a Československo ve 20. století*. Olomouc: Olomoucký kraj, 2013, s. 20.

³⁴⁰ Cit. BERAN, Stanislav. *Pastorační působení P. Jana Rybáře SJ před rokem 1989 a po roce 1989*. Olomouc, 2017. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Cyrilometodějská teologická fakulta, Katedra pastorální a spirituální teologie. Vedoucí práce doc. Dr. Michal Altrichter, Th.D., s. 12.

nacismus měl protikatolické tendence. Veškerý náboženský život probíhal pod dohledem, kláštery byly obsazeny a mnoho kněží odvedeno do koncentračních táborů.³⁴¹

Roku 1942 bylo od března do prosince deportováno do koncentračních táborů 124 rychnovských židů. O rok později bylo v káznicích a koncentračních táborech umučeno i několik profesorů rychnovského gymnázia. V těch letech zabrali němečtí vojáci všechny školní budovy, učilo se po bytech a hostincích.³⁴²

Revoluční místní národní výbor v roce 1945 vyvěšoval státní vlajky a odstraňoval německé nápisy a označení. Jejím členem byl i místní farář František Machač.³⁴³ Byla to doba pro krátký nádech církve před dalším pronásledováním.

Období druhé poloviny 20. století

V 50. a 60. letech komunistický režim „*vybudoval důmyslný systém ateizace společnosti, zahrnující všechny aspekty lidského života od narození, přes vzdělávání po povinný občanský sňatek či masovou výstavbu krematorií.*“³⁴⁴

„Záminkou pro perzekuci církví byl údajně tzv. čichošťský zázrak, o kterém se předpokládá, že jej zinscenovala StB. Na začátku roku 1950 byli zatčeni představitelé katolických řádů, kněží a mnozí další aktivní věřící. Ti byli za použití mučicích prostředků donuceni podepsat vykonstruovaná doznání, aby s nimi mohly být uspořádány procesy. Někteří přitom přišli o život, jiné čekala vazba. Během „Akce K“ byly zrušeny kláštery na celém území ČSR a řeholníci odvezeni do pracovních táborů. Cílem procesů bylo ukázat věřícím údajnou zkaženost církve řízenou Vatikánem.“³⁴⁵

³⁴¹ Srov. BILÍK, *České země a Československo ve 20. století*. Olomouc: Olomoucký kraj, 2013, s. 65.

³⁴² Srov. STRÁŽNICKÁ, Alena et al. *Historie města Rychnova nad Kněžnou v datech*. Turnov: Severografia závod Turnov, 1988, s. 60–61.

³⁴³ Srov. Tamtéž, s. 60–61.

³⁴⁴ Cit. BILÍK, *České země a Československo ve 20. století*, s. 95.

³⁴⁵ Cit. BERAN, Stanislav. *Pastorační působení P. Jana Rybáře SJ před rokem 1989 a po roce 1989*. Olomouc, 2017. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Cyrilometodějská teologická fakulta, Katedra pastorální a spirituální teologie. Vedoucí práce doc. Dr. Michal Altrichter, Th.D., s. 13.

Jaké praktiky komunistický režim využíval, popisuje Petr Bilík takto:

„V komunisty vyvolané válce proti náboženství se režimu podařilo získat několik málo kněží pro kolaboraci. Obvykle šlo o kněze nevalné mravní úrovně, mající již dříve problémy s nadřizenými či s dodržováním celibátu. Díky kolaboraci získali vysoké církevní funkce a značné finanční výhody.“³⁴⁶

Sjezdu těchto duchovních z Čech, Moravy a Slovenska se zúčastnilo více než 1 200 kněží. Samotnému sjezdu předcházela ranní mše svatá v chrámu sv. Ignáce, a poté se všichni přemístili do sálu Lucerny.³⁴⁷

Katolická církev mohla být znovu aktivnější na přelomu let 1968 a 1969 v období pražského jara. Využila toho k odstranění kolaborujících kněží ze svých funkcí. Její snahou bylo probudit ducha reformy Druhého vatikánského koncilu. Koncil proběhl mezi lety 1962–1965, ale režim neustále dohlížel na vše s ním spojené. Náboženství se opět mohlo učit na farách a věřící učitelé mohli znovu vyučovat. Objevily se nové církevní časopisy a někteří odsouzení věřící se dočkali rehabilitace. Cílem politiky však nadále zůstala sekularizace společnosti a církevní aktivity nebyly státem podporovány.³⁴⁸

„Po okupaci Sovětským svazem v roce 1968 došlo opět ke změně situace. Normalizace odstranila výdobytky pražského jara. Výuka náboženství se vrátila do škol, kde byla pod státním dohledem. Mezi kněžími, učiteli a studenty teologie došlo k personálním čistkám a kolaborující kněží byli opět jmenováni do funkcí kolaborantskou organizaci římskokatolických duchovních. Zaniklé Mírové hnutí katolického duchovenstva nahradilo Sdružení katolických duchovních *Pacem in terris*.“³⁴⁹

³⁴⁶ Cit. BILÍK, *České země a Československo ve 20. století*. Olomouc: Olomoucký kraj, 2013, s. 95.

³⁴⁷ Srov. VAŠKO, Václav. *Dům na skále*. 2, *Církev bojující: 1950 - květen 1960*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, s. 366.

³⁴⁸ Srov. BILÍK, *České země a Československo ve 20. století*. Olomouc: Olomoucký kraj, 2013, s. 104.

³⁴⁹ Cit. BERAN, Stanislav. *Pastorační působení P. Jana Rybáře SJ před rokem 1989 a po roce 1989*. Olomouc, 2017. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Cyrilometodějská teologická fakulta, Katedra pastorální a spirituální teologie. Vedoucí práce doc. Dr. Michal Altrichter, Th.D., s. 14.

Petr Bilík se domnívá, že míra úspěšnosti ateizace společnosti je dána návazností komunismu na již existující protikatolické tendence v českém národním hnutí z dob monarchie Rakouska-Uherska a první republiky. Dále uvádí, že odpor (jinak „dissent“) k nastolenému režimu se projevoval v náboženském pojetí jinak než v běžném občanském pojetí.³⁵⁰

„Vedle občanského dissentu existoval paralelně dissent náboženský, aktivní zvláště na Slovensku. Charakter náboženského dissentu byl do velké míry odlišný od působení klasického dissentu, zahrnoval především organizování tajné výuky náboženství, letních táborů pro věřící mládež, tajné bohoslužby, studium teologie či svěcení kněží. Šlo tedy o činnosti pro církve obvyklé, které však musely být v důsledku nesvobody přesunuty do ilegality. Režim sice toleroval existenci církve, ale znemožnil jí jakýkoliv rozvoj či působení na věřící a společnost. Specifickou formou dissentu byla dodnes rozporuplná tzv. skrytá církev...“³⁵¹

Zvolení krakovského arcibiskupa Karola Wojtyły papežem bylo impulzem pro náboženskou obnovu. Papež Jan Pavel II. navštívil rok po svém zvolení rodnou vlast a zvedl tak vlnu odporu vůči komunismu. Svým jednáním představoval pro Sovětský svaz hrozbu. Svým jednáním ovlivnil papež i situaci v ČSSR, když se osobně setkal s kardinálem Tomáškem, který se pak stal vůdčím obhájcem lidských práv a kritikem režimu. Navázal spolupráci s občanským disentem a inicioval protirežimní aktivity. Katolická církev se tímto způsobem podílela na pádu komunismu a na dalších aktivitách spojených s rokem 1989 v Československu.³⁵²

Situace po roce 1989

V 90. letech 20. století se počet katolických věřících snížil na třetinu. Důvodem mohlo být, že někteří lidé brali svou příslušnost k církvi jako gesto odboje proti komunistickému režimu. Od 90. let je počet praktikujících věřících v České republice přibližně 8–9 % z celé populace. Kromě římskokatolické církve zaznamenala úbytek věřících i Církev československá husitská a Českobratrská církev evangelická. Vliv na

³⁵⁰ Srov. BILÍK, *České země a Československo ve 20. století*. Olomouc: Olomoucký kraj, 2013, s. 120.

³⁵¹ Cit. Tamtéž, s. 119.

³⁵² Srov. Tamtéž, s. 120.

úbytek věřících u tradičních církví měl bezesporu i vzestup nových náboženských hnutí, které působily exoticky a atraktivně.³⁵³

V období komunismu nebylo možné svolat diecézní ani plenární sněm, který by uvedl do praxe závěry Druhého vatikánského koncilu. Proto se teprve mezi lety 1997–2003 uskutečnil plenární sněm církve v České republice. Tento sněm měl směřovat k naplnění závěrů koncilu a být duchovní obnovou pro místní církve.³⁵⁴

Nemělo jít o změny v zásadních teologických otázkách. Pouze některé staré přístupy by již nemělo větší význam aplikovat v nové době, nebo by byly dokonce ke škodě. Bohužel církve ne vždy hledala komunikaci s osobnostmi společensky angažovanými ve světě, ale spíše zastávala uzavřený styl. Doposud neopustila některé osvojené návyky v pastoraci a tradici předávání víry, které z dnešního pohledu dostatečně neodpovídají potřebám doby.³⁵⁵

2.6.2 Správci farnosti

1910–1911 (1 rok)

P. Josef Čížek

* 20. února 1841, Rychnov nad Kněžnou

+ 27. července 1911, Rychnov nad Kněžnou

P. Čížek se narodil v Rychnově nad Kněžnou dne 20. února 1841. Byl kaplanem v Borohrádku, Vamberku a Rychnově nad Kněžnou. Poté se stal farářem v Dobrém, kde byl oblíbeným knězem a po 34 letech se s ním těžko loučili. Jako rychnovský kněz působil od 4. dubna 1910 a byl jmenován správcem místního vikariátu.³⁵⁶ Jako místní kaplan zde působil mezi lety 1871–1876.³⁵⁷

Stýskalo se mu po působení v Dobrém. Dne 21. července 1911 byl raněn mrtvicí a o šest dní později zemřel. Slavnostního pohřbu se zúčastnilo 47 kněží.

³⁵³ Srov. BILÍK, *České země a Československo ve 20. století*. Olomouc: Olomoucký kraj, 2013, s. 136.

³⁵⁴ Srov. RABAN, M. Oficiální stránky plenárního sněmu katolické církve v ČR, Základní dokumenty plenárního sněmu, *Sněm české katolické církve – Záměr biskupů. 2007*. [online] [Cit. 15. 4. 2017]. Dostupné z www: <http://snem.cirkev.cz/indexc3ef.html?menu=138&pub=7&id=41>

³⁵⁵ Srov. AMBROS, P. *Teologicky milovat církev: (vybrané statě z pastorální teologie)*, Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 2003. ISBN 8086715116, s. 246 – 247.

³⁵⁶ Srov. SOKA Rychnov nad Kněžnou. Archiv farnosti Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha – kronika 1838–1944*, inv. č. 202, volně, s. 11.

³⁵⁷ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 312.

Bohoslužbu vedl jeho příbuzný P. František Kerner, kancléř biskupské konzistoře a kanovník z Hradce Králové, který byl také rychnovským rodákem.³⁵⁸

1911–1912 (1 rok)

P. Eduard Švorc

* Solnice

P. Švorc se narodil v Solnici. Byl jmenován administrátorem rychnovského děkanství biskupem Josefem Doubravou po smrti děkana Čížka. Ten, stejně jako P. Čížek, předtím působil v Dobřem.³⁵⁹

1912 – 1926 (14 let)

P. František Kubánek

* 1. dubna 1866, Chotěboř

+ 4. října 1925, Rychnov nad Kněžnou

P. Kubánek se narodil v Chotěboři a na kněze byl vysvěcen 13. 1. 1890. Po vysvěcení byl kaplanem v Hněvčevsi v Miletíně. Dne 13. 9. 1891 působil jako městský a zámecký kaplan v Rychnově nad Kněžnou, kde působil do 30. 4. 1903. Poté se stal administrátorem v nedaleké Lukavici. Od 20. 1. 1904 se stal administrátorem v Javornici do 13. 4. 1912. Ode dne 14. 4. 1912 byl rychnovským děkanem až do své smrti. Zemřel 4. 10. 1925, zřejmě po následku mrtvice, kterou utrpěl o dva dny dříve. Pohřbu, který se konal dne 8. 10. 1925, se zúčastnilo 64 duchovních a o jeho životě tam promluvil mnoho jeho blízkých, včetně tehdejšího kaplana a budoucího nástupce P. Františka Machače.³⁶⁰

Byl trpělivý, obětavý a horlivý duchovní správce, zvláště v náročném období válečném a popřevratovém. Ač se zdál zdravý, byl často nemocný, prodělal těžký zápal plic a další choroby. Za svého kaplanování v Rychnově nad Kněžnou absolvoval v Praze dvě těžké operace a třetí v Rychnově nad Kněžnou v prosinci 1918. Za jeho službu mu byl 6. 8. 1917 udělen válečný kříž II. třídy za občanské zásluhy. Od 4. 1. 1918 byl jmenován biskupským vikariátním sekretářem a roku 1920 byl jmenován biskupským notářem. Dne 28. 3. 1922 se stal správcem rychnovského

³⁵⁸ Srov. SOkA Rychnov nad Kněžnou. Archiv farnosti Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha – kronika 1838–1944*, inv. č. 202, volně, s. 11.

³⁵⁹ Srov. Tamtéž, s. 12.

³⁶⁰ Srov. Tamtéž, s. 12–13.

vikariátu. Dne 18. 4. 1923 byl jmenován papežem Piem XI. Papežským komořím – monsignorem.³⁶¹

P. Kubánek se zúčastnil slavnosti ke zlatému jubileu duchovní služby P. Františka Tomička, faráře ve Velkém Uhřínově, kde pronesl proslov. Vylíčil zásluhy jubilanta a jménem duchovenstva a vikariátu mu předal dárek v podobě zlatého kalicha s věnováním. Z této události existuje zápis ve farní kronice kostela sv. Vavřince ve Velkém Uhřínově spolu s výstřížkem novinového článku o události a fotografií přítomných kněží.³⁶²

1925–1949 (24 let)

P. František Machač

* 24. října 1889, Slemeno u Rychnova nad Kněžnou
+ 12. srpna 1949, Rychnov nad Kněžnou

P. Machač se narodil ve Slemeně, malé obci poblíž Rychnova nad Kněžnou. Po studiu na rychnovském gymnáziu studoval bohosloví v semináři v Hradci Králové. Vysvěcen na kněze byl 13. července 1913. Od 1. září 1925 do 1. února 1917 byl kaplanem v Bílém Újezdu a od 1. února 1917 do 5. října 1925 byl městským a zámeckým kaplanem v Rychnově nad Kněžnou. Poté se stal administrátorem místní farnosti. Uveden do služby byl 7. února 1926. Dne 3. 4. 1933 byl jmenován děkanem, dne 16. 4. 1935 I. vikariátním sekretářem, dne 10. 12. 1936 čestným konzistorním radou, dne 1. 12. 1938 papežským tajným komořím, potvrzené dne 21. 9. 1939 papežem Piem XII. Po generální visitaci dne 25. 9. 1940 obdržel pochvalný dekret od biskupa Mořice Píchy. Roku 1945 byl jmenován titulem „parochus consultor“ na desetiletí 1945–1955. Po úmrtí biskupského vikáře Jana Novohradského dne 17. června 1946 z farnosti v Černíkovcích převzal funkci biskupského vikáře.³⁶³ Byl členem obecního zastupitelstva a obecní rady.³⁶⁴ V roce 1931 zastával krátce funkci starosty města. Ze své 36 leté služby strávil 32 let v Rychnově nad Kněžnou.³⁶⁵

³⁶¹ Srov. SOKA Rychnov nad Kněžnou. Archív farnosti Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha – kronika 1838–1944*, inv. č. 202, volně, s. 12 – 13.

³⁶² Srov. Kronika farního kostela Sv. Vavřince ve Velkém Uhřínově. Jan Formánek: 2004, s. 32–34. Dostupné z [www \[online\]](http://www.farnidvur.cz/wp-content/uploads/2020/12/KRONIKA_KOSTEL_CZ.pdf). Cit. 16. 4. 2021. https://www.farnidvur.cz/wp-content/uploads/2020/12/KRONIKA_KOSTEL_CZ.pdf

³⁶³ Srov. SOKA Rychnov nad Kněžnou. Archív farnosti Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha – kronika 1838–1944*, inv. č. 202, volně, s. 14 – 16.

³⁶⁴ Srov. JUZA, Josef. *Významné osobnosti okresu Rychnov nad Kněžnou*. 2. doplněné vydání. Rychnov nad Kněžnou: Okresní úřad, 2001, s. 192.

³⁶⁵ Srov. Tamtéž, s. 192.

Členem byl také různých místních spolků. Například byl předsedou místního Orla a Spolku pro vybudování Lidového domu. Lidový dům, dnešní budova nové knihovny, měl sloužit kulturním, náboženským, politickým, tělovýchovným a zájmovým aktivitám. Sdružování v něm mělo být na podkladě hodnot, které zastávala katolická církev a Československá strana lidová.³⁶⁶ Základní kámen Lidového domu požehnal dne 15. června 1928 P. Machač a pamětní kámen posvětil Msgre Dr. Fr. Reyl v kostele sv. Havla, který se pak při veliké slavnosti o měsíc později vkládal do hlavního vchodu Lidového domu.³⁶⁷

Za jeho období byl opraven kostel sv. Havla, kaple Proměnění Páně a znovu zřízena kaple v nemocnici. Do kostela Nejsvětější Trojice zavedl v roce 1935 elektrické osvětlení.³⁶⁸ Byl přítomen zavěšení nových zvonů.³⁶⁹

Po smrti Františka Machače spravoval farnost kaplan Ladislav Michalička, který pak krátce působil ještě za správy P. Václava Nývltů.³⁷⁰

1949–1958 (9 let)

P. Václav Nývlt

* 1922

+ 17. května 2003, Lovčice

P. Nývlt byl čestným kanovníkem a duchovním správcem v Rychnově nad Kněžnou, Běrunicích, Lužici nad Cidlinou a Lovčicích. Právě v Lovčicích s ním proběhlo poslední rozloučení v chrámu sv. Bartoloměje dne 23. května 2003 a jeho tělo bylo pochováno na místním hřbitově.³⁷¹

V Rychnově nad Kněžnou působil jako administrátor mezi lety 1950–1958. V prvních letech služby P. Nývltů s ním působil jako místní kaplan Ladislav Michalička.³⁷² Podobně jako většina dalších kněží se oba společně v roce 1949

³⁶⁶ Srov. SOKA Rychnov nad Kněžnou. Ostatní spolky 1871–1844, in.č. 636, sign. 9/32 č. kart. 120, nestr.

³⁶⁷ Srov. MACHAČ, František. *Slavnostní otevření Lidového domu*. Rychnov nad Kněžnou: Karel Rathouský, 1929. 18 s.

³⁶⁸ Srov. JUZA, Josef. *Významné osobnosti okresu Rychnov nad Kněžnou*. 2. doplněné vydání. Rychnov nad Kněžnou: Okresní úřad, 2001, s. 192.

³⁶⁹ Srov. Tamtéž, s. 192.

³⁷⁰ Srov. Farní úřad Rychnov nad Kněžnou. *Matrika narozených I. 1950*, s. 6.

³⁷¹ Srov. Úmrtní oznámení. *Václav Nývlt*. Archiv autora.

³⁷² Srov. Farní úřad Rychnov nad Kněžnou. *Matrika narozených I. 1950*, s. 6. a Farní úřad Rychnov nad Kněžnou. *Matrika pokřtěných 1956–1962*, s. 12.

neúčastnili podpisové kampaně k sedmdesátým narozeninám generalissima J. V. Stalina, kterou organizovali komunisté, což se nelíbilo tehdejšímu režimu.³⁷³

P. Nývlt vedl místní skautský oddíl Legio Angelica, hnutí, které vzniklo již roku 1929 a propojovalo náboženskou formaci a skauting.³⁷⁴ Podle pamětnice otevřel místní faru mládeži, se kterou jezdil pomáhat do nedalekého Neratova. V místní škole vyučoval náboženství. Prý byl moc hodný. Pro úspěchy s mládeží tehdejší režim zařídil jeho přeložení do vesničky Lovčice. Tam později putoval i kněz skryté církve Václav Netuka, který se v Rychnově nad Kněžnou narodil. Údajně byl P. Nývlt vyučeným pokrývačem, protože o něm bylo známo, že si střechu kostela opravoval sám.³⁷⁵ Mohl tak ovlivnit budoucí zaměstnání Václava Netuky a Fridolína Zahradníka ze skryté církve. Ti později pracovali společně i s Milanem Beranem právě ve stavební firmě, která se věnovala opravám střech, zejména na kostelech.

1958–1986 (17 let)

P. Jan Musil

* 13. 7. 1903, Vídeň

+ 17. 7. 1988, Rychnov nad Kněžnou

P. Musil se narodil ve Vídni dne 13. 7. 1903. Na kněze byl vysvěcen 5. 7. 1938 v Brně. V Brně působil do roku 1951, poté působil v Královéhradeckém kraji ve Velké Jesenici do roku 1958³⁷⁶ a v Rychnově nad Kněžnou do roku 1986.³⁷⁷

Svého času konzistorní rada, děkan, biskupský notář a od roku 1986 administrátor farnosti Javornice, ležící nedaleko Rychnova nad Kněžnou, zemřel po krátké nemoci v Rychnově nad Kněžnou dne 17. 7. 1988 posilněn svátostí nemocných. Týden před smrtí ještě stihl oslavit zlaté kněžské jubileum a 85 let svého života v místním kostele Nejsvětější Trojice. Poslední rozloučení s ním proběhlo v témže kostele dne 21. 7. 1988. Jeho tělesné pozůstatky byly uloženy o den později do rodinného hrobu ve Znojmě.³⁷⁸

³⁷³ Srov. SOkA Rychnov nad Kněžnou, ONV Rychnov nad Kněžnou, inv. č. 1828, sign. 379, č. kart. 90, Zapojení duchovních v lidosprávě a kategorie duchovních. Zpráva ze dne 16. 3. 1950.

³⁷⁴ Cit. Ústav pro studium totalitních režimů. Představitelé a aktivní členové církvi. *Fridolín Zahradník*. [online]. [Cit. 25. 3. 2021]. Dostupné z [www: https://www.ustrcr.cz/uvod/vzdelavaci-projekt-pamet-a-dejiny-totalitnich-rezimu/predstavitele-a-aktivni-clenove-cirkvi/fridolin-zahradnik/](https://www.ustrcr.cz/uvod/vzdelavaci-projekt-pamet-a-dejiny-totalitnich-rezimu/predstavitele-a-aktivni-clenove-cirkvi/fridolin-zahradnik/)

³⁷⁵ Srov. TŮMOVÁ, Zdena. *Diplomová práce*. [e-mailová korespondence]. Message to: Stanislav Beran. 27. května 2021 [cit. 2021-05-28]. Osobní komunikace.

³⁷⁶ Srov. Úmrtní oznámení. *Jan Musil*. Archiv autora.

³⁷⁷ Srov. Farní úřad Rychnov nad Kněžnou. *Matrika pokřtěných 1956–1962*, s. 12 a Farní úřad Rychnov nad Kněžnou. *Knihy pokřtěných 1980–1998*, s. 87.

³⁷⁸ Srov. Úmrtní oznámení. *Jan Musil*. Archiv autora.

1985–1986 (1 rok)

P. Stanislav Hylena

* 1950

+ leden 2003, Stará Boleslav

Svatost kněžství přijal P. Hylena dne 21. června 1975 v Praze. Jako farář sloužil v Hlinsku v Čechách, Pardubicích, Hrochově Týnci, Rychnově nad Kněžnou, Nekoři, Opočně, Hněvčevsi a Horní Rovni. Po zhoršení svého onemocnění žil od roku 1996 až do své smrti v kněžském domově svatého Václava ve Staré Boleslavi. Rozloučení s ním proběhlo dne 25. ledna 2003 v kostele Nejsvětější Trojice v Novém Městě nad Metují a pohřben byl na hřbitově ve Vrchovinách, kde byla několik dní předtím pohřbena jeho maminka.³⁷⁹ Jako rychnovský farář působil mezi lety 1985–1986.³⁸⁰

„Slavením mše svaté zvěstoval tajemství Kristovy smrti, vyznával Kristovo vzkříšení a posiloval sebe i druhé v naději na Kristův slavný příchod na konci věků. V posledních letech života byl zvláště účasten Kristova utrpení na kříži pokorným nesením bolestí své nemoci. V modlitbě mu nyní vyprošujeme, aby se i na něm dovršilo dílo vykoupení v Kristově druhém příchodu.“³⁸¹

1986–1990 (5 let)

P. Josef Jakubec

* 1. září 1932, Ústí nad Orlicí

+ 15. února 1995, Praha

P. Jakubec byl z osmi dětí a spolu s bratrem Václavem nastoupili roku 1945 na jezuitské gymnázium na Velehradě. Dne 1. srpna 1949 vstoupil do jezuitského řádu. Po likvidaci klášterů v roce 1950 byl internován a po propuštění povolán k PTP na těžkou práci v roce 1952. Poté pracoval jako dělník. Ilegálně studoval teologii a následně byl vysvěcen biskupem Felixem Maria Davidkem na kněze. V roce 1968 se mu díky uvolnění státního režimu podařilo odjet na studia na řádovou univerzitu v Innsbrucku. Tam bylo jeho kněžství legalizováno listinou místního biskupa 22. září 1969. Společně bylo legalizováno kněžství P. Jana Rybáře SJ svěceného

³⁷⁹ Srov. Úmrtní oznámení. *Stanislav Hylena*. Archiv autora.

³⁸⁰ Srov. Farní úřad Rychnov nad Kněžnou. *Kniha pokřtěných 1980–1998*, s. 88 a 94.

³⁸¹ Cit. Úmrtní oznámení. *Stanislav Hylena*. Archiv autora.

biskupem Karlem Otčenáškem ve vězení. Innsbrucký biskup si pravost jejich svěcení ověřil a uznal je za platné, načež vyhotovil falzifikát o jejich svěcení, aby jejich pravé světitelé nezavřela StB do vězení. Čísla jednacích dokumentů o jejich svěcení v Innsbrucku neexistují. Poté působil jako farář v Hradci Králové, Chrasti u Chrudimi, Licibořicích a ve Štokách³⁸² mezi lety 1982–1987.³⁸³

Do Rychnova nastoupil na místo děkana a duchovního správce v roce 1986. Od roku 1988 do roku 1990 spolupůsobil na rychnovské faře s kaplanem P. Josefem Kuřem. Kuře během roku 1990 nahradil kaplan P. Jan Rybář, který po odchodu P. Jakubce převzal správu nad farností a během roku 1991 se stal místním farářem.³⁸⁴ Poté, co se biskup Karel Otčenášek mohl v roce 1990 ujmout správy Královehradecké diecéze, vybral si P. Jakubce za svého generálního vikáře. Po zotavení z infarktu, pravděpodobně z pracovního stresu, přešel jako socius (pomocník) magistra noviců k formační práci uvnitř jezuitského řádu. Působil pak na Velehradě, v Kolíně a Praze, kde byl pochován do řádové hrobky.³⁸⁵

1991–2004 (13 let)

P. Jan Rybář

* 16. července 1931, Brno

+ 14. ledna 2021, Trutnov

Mládí prožil v Bílovicích nad Svitavou. Ve čtrnácti letech nastoupil na jezuitské gymnázium na Velehradě. Dne 14. srpna 1949 vstoupil do noviciátu jezuitského řádu. Když komunisté v roce 1950 zlikvidovali kláštery a řeholní řády, byl rok internován a následně povolán na vojnu k těžké práci u PTP. Po návratu do civilu roku 1954 pracoval jako dělník ve strojírenství a dále tajně studoval a věnoval se náboženským aktivitám. Za to byl v roce 1960 zatčen a odsouzen na dva roky odnětí svobody. Po úrazu při práci v dolech byl přemístěn do věznice ve Valdicích. Zde se setkal s elitou katolického duchovenstva a mohl dokončit studium. Dne 17. února 1962 byl ve vězení tajně vysvěcen rovněž uvězněným biskupem Karlem Otčenáškem. Téhož roku byl propuštěn a v roce 1968 studoval teologii v Innsbrucku. Innsbrucký

³⁸² Srov. JUZA, Josef. *Významné osobnosti okresu Rychnov nad Kněžnou*. 2. doplněné vydání. Rychnov nad Kněžnou: Okresní úřad, 2001, s. 120. a osobní svědectví P. Jana Rybáře SJ.

³⁸³ Srov. Farnost Štoky. Farnost Svätý Kříž. [online]. [Cit. 16. 4. 2021]. Dostupné z [www: https://stoky-farnosti-3.webnode.cz/farnost-svaty-kriz/](https://stoky-farnosti-3.webnode.cz/farnost-svaty-kriz/)

³⁸⁴ Srov. Farní úřad Rychnov nad Kněžnou. *Knihy pokřtěných 1980–1998*, s. 124 a 125.

³⁸⁵ Srov. JUZA, Josef. *Významné osobnosti okresu Rychnov nad Kněžnou*. 2. doplněné vydání. Rychnov nad Kněžnou: Okresní úřad, 2001, s. 120.

biskup si pravost jeho svěcení ověřil a uznal je za platné. Vyhotovil proto falsifikát o jeho svěcení, aby biskupa Otčenáška StB nezavřelo do vězení. Protože čísla jednacích dokumentů o jeho svěcení, stejně jako o svěcení P. Josefa Jakubce SJ, v Innsbrucku neexistují, ještě několik let před jeho smrtí se tímto problémem zabývalo biskupství. Poslední řeholní sliby složil Rybář dne 14. srpna 1971.³⁸⁶

Od prosince roku 1969 působil 17 let jako kněz ve farnosti Poříčí u Trutnova. Mezi lety 1986–1990 působil v Jánských Lázních ve středisku Marianum. Od roku 1990 do roku 1991 byl v Rychnově nad Kněžnou kaplanem a od roku 1991 do roku 2004 místním děkanem.³⁸⁷ Ve městě se stal oblíbenou a uznávanou osobností. Po uvolnění politického režimu po roce 1990 otevřel dveře fary mnohým pastoračním aktivitám, do kterých zapojil ochotné lidi. Nechal opravit místní kostel, podílel se na vybudování charitního stacionáře a povolal čtyři řádové sestry z Polska.³⁸⁸ Jeho sbírka fejetonů „Musíš výš“ obsahuje z velké části texty, kterými přispíval do místního Rychnovského zpravodaje mezi lety 1996–2016.³⁸⁹

Poté se stal výpomocným duchovním v Trutnově. Věnoval se psaní článků a knih, přednášel pro širokou veřejnost a byl vyhledáván pro vedení duchovních cvičení. Pravidelně vedl duchovní obnovy pro seniory a účastnil se Akademických týdnů v Novém městě nad Metují. V roce 2011 byl oceněn pamětní medailí Královohradeckého kraje a v roce 2017 mu byla udělena stříbrná medaile Senátu Parlamentu ČR. Přátelé si ho vážili pro jeho stálý smysl pro humor, provokující teologické myšlenky, z pochopení Božího milosrdenství a nekonečné lásky a radost z Krista, která stála za jeho životem.³⁹⁰ Zemřel 14. 1. 2021 a pohřben byl 24. ledna 2021 v Bílovicích nad Svitavou.

³⁸⁶ Srov. Úmrtní oznámení. *Jan Rybář*. Archiv autora a osobní svědectví P. Jana Rybáře SJ.

³⁸⁷ Srov. Úmrtní oznámení. *Jan Rybář*. Archiv autora.

³⁸⁸ Srov. RYBÁŘ, Jan. *Informace k bakalářské práci 3. část*. [dopisní korespondence], 2017. Message to: Stanislav Beran. 24. března 2017 [cit. 2017-03-24]. Osobní komunikace.

³⁸⁹ Srov. RYBÁŘ, J. *Musíš výš*. Ústí nad Orlicí: Grantis, 2016.

³⁹⁰ Srov. Úmrtní oznámení. *Jan Rybář*. Archiv autora.

2004–2019 (15 let)

P. Petr Stejskal

* 26. července 1968, Ostrava

Narodil se i studoval v Ostravě. Teologii zahájil studiem na Cyrilometodějské bohoslovecké fakultě v Litoměřicích, ale závěrečný ročník absolvoval již na Univerzitě Karlově v Praze. Dva roky vojenské služby absolvoval v Brně-Slatině u letectva jako zdravotní bratr. Kněžské svěcení přijal dne 31. 10. 1992 v katedrále v Hradci králové z rukou biskupa Karla Otčenáška.³⁹¹

Po svém svěcení působil v Litomyšli (1992–1993), Čáslavi, Bratčicích, Potěhách a Dolních Bučicích (1993–1994), Králíkách (1994), Dolní Kalné (1993–1994), Pardubicích (1995–1996). Později se stal správcem farnosti v Nekoři (1996–2002), Montrealu v Kanadě (2002–2004) a Rychnově nad Kněžnou (2004–2019). Roku 2016 vstoupil do komunity Chemin-Neuf a mezi lety 2019–2021 absolvoval formační pobyt ve Francii, kde působil v Abbaye de Melleray (2019–2020) a Levallois-Peret, St. Justin (2020–2021).³⁹² Po návratu z Francie začal působit od roku 2021 jako administrátor ve farnosti Dvůr Králové nad Labem.³⁹³

Za jeho působení v Rychnově nad Kněžnou prošla rozsáhlou rekonstrukcí farní budova, kde vznikla nová kancelář, farní sál s moderním vybavením a přilehlou kuchyní. V prvním patře vznikl bytový prostor, který sloužil k pronájmu a tím k pasivnímu příjmu farnosti. Nájemce pak pomáhal se správou farního pozemku.³⁹⁴

V rámci pastorační činnosti se věnoval mladým, rodinám i seniorům. S mladými se účastnil mládežnických akcí, působil jako vikariátní kaplan pro mládež a pořádal mnoho výletů nejen pro ministranty. S ministranty připravoval na křesťanské svátky slavnostní bohoslužby, do kterých mnohdy neváhal zapojit farníky. Často spolupracoval s místním knězem skryté církve Milanem Beranem. Účastnil se jako přednášející duchovních obnov pro různé skupiny. Duchovní obnovy i sám pořádal. Někdy i netradiční, jako například na týdenním pobytu v Chorvatsku na jachtě. Pravidelně se setkával i s rodinami a seniory.³⁹⁵

³⁹¹ Srov. STEJSKAL, Petr. *Diplomová práce*. [e-mailová korespondence]. Message to: Stanislav Beran. 8. dubna 2021 [cit. 2021-05-07]. Osobní komunikace.

³⁹² Srov. Tamtéž.

³⁹³ Srov. Farnost Dvůr Králové nad Labem. Kontakty. [online]. [Cit. 23. 8. 2021]. Dostupné z [www: https://www.farnost-dvur-kralove.cz/kontakt/](https://www.farnost-dvur-kralove.cz/kontakt/)

³⁹⁴ Srov. JANÁK, Lukáš. *Diplomová práce*. [e-mailová korespondence]. Message to: Stanislav Beran. 28. května 2021 [cit. 2021-05-28]. Osobní komunikace.

³⁹⁵ Srov. Tamtéž.

Účastnil se mnoha místních kulturních akcí. Nekatolíky oslovoval na pohřbech, svatbách, ale i na pořádaných rockových mších s hojnou účastí místních obyvatel, tradičního Běhu pro hospic atd. Díky kladnému vztahu ke sportu se s mládeží z farnosti aktivně účastnil sportovních akcí. Zejména zápasů v Křesťanské amatérské hokejové lize. Stal se spoluzakladatelem i aktivním hráčem farního hokejového týmu, jehož součástí i hráči bez náboženského vyznání.

Na rychnovském gymnáziu vyučoval 13 let latinu a první dva roky hudební výchovu. Dále každý rok navštěvoval základní školy, kde přednášel a debatoval se žáky. Na pozvání navštívil dvakrát i místní strojní průmyslovou školu. Pro Policii ČR pracoval 6 let jako psychologická a duchovní pomoc pro členy policejního sboru. Kontakt udržoval i s místními aktivními skupinami jiného vyznání, zejména pak se sborem Jednoty bratrské v Rychnově nad Kněžnou. Příležitostně měl setkávání také s církví Adventistů sedmého dne z Vamberka.³⁹⁶

2019–dosud (2021)

P. Mariusz Jan Robak

* 31. 10. 1973, Bychava (Polsko)

Svá teologická studia prožil ThMgr. Mariusz Jan Robak, MSF, v semináři Misionářů Svaté rodiny v Kazimierzi Biskupi u Konina, který spadá pod teologickou fakultu v Poznani. Právě v Kazimierzi Biskupi přijal kněžské svěcení jako misionář svaté rodiny, do jejíž komunity vstoupil již v roce 1993. Poté působil ve velkých farnostech Rzeszow a Zlotow a mariánském místě Klášterní Hora. V České republice začal s působením ve farnosti Vrchlabí, Dvůr Králové a Pecka. V Pecce působil mezi lety 2009–2019 a v roce 2019 se stal rychnovským farářem.³⁹⁷

V Rychnově nad Kněžnou se v roce 2020 a 2021 podílel na organizaci hudebního festivalu, který se konal na farní zahradě, v témže roce i na pouti ke kostelu sv. Jana Nepomuckého ve vesnici Bělá (obec Liberk), na podporu jeho rekonstrukce. Ve Vrchlabí spolupracoval s Církví evangelickou husitskou, kde mívali společné biblické hodiny, pořádali ekumenickou křížovou cestu ulicemi města a s místní

³⁹⁶ Srov. STEJSKAL, Petr. *Diplomová práce*. [e-mailová korespondence]. Message to: Stanislav Beran. 8. dubna 2021 [cit. 2021-05-07]. Osobní komunikace.

³⁹⁷ Srov. ROBAK, Mariusz. *Diplomová práce*. [e-mailová korespondence]. Message to: Stanislav Beran. 11. dubna 2021 [cit. 2021-05-07]. Osobní komunikace.

mládeží pořádali ekumenický festival Za zdí. V Rychnově nad Kněžnou ještě neměl příležitost spolupracovat s ostatními církvemi.³⁹⁸

Příchod do nové farnosti mu v roce 2019 neusnadnily personální změny v pastoračním vedení farnosti a epidemie COVID-19, v jejímž důsledku státní opatření omezila obvyklý způsob pastorační činnosti. S ohledem na omezení začal používat moderní technologie, aby pro zákaz shromažďování více osob mohl farníkům nabídnout nedělní kázání on-line. Také P. Robak konzultuje s místním knězem skryté církve Milanem Beranem otázky pastorační a stavebně-technického rázu.

³⁹⁸ Srov. ROBAK, Mariusz. Diplomová práce. [e-mailová korespondence]. Message to: Stanislav Beran. 11. dubna 2021 [cit. 2021-05-07]. Osobní komunikace.

3 DALŠÍ KNĚŽÍ SPJATÍ S RYCHNOVEM NAD KNĚŽNOU

Přestože je tato práce zaměřena na katolické kněze, kteří se stali rychnovskými faráři, setkáváme se v průběhu dějin i s dalšími kněžími, kteří jsou významnou měrou spjati s městem. Právě jim je věnována tato kapitola, kde si uvedeme alespoň místní kaplany, rodáky a členy skryté církve, kteří byli rovněž kněžími katolické církve.

3.1 Kaplani

Kaplan je zpravidla římskokatolický kněz, který má z pověření představeného alespoň z části na starost péči o určitou skupinu věřícího společenství nebo zvláštní skupinu křesťanů. Kaplan spolupracuje s farářem a pomáhá mu se správou farnosti.³⁹⁹ Setkat se můžeme například s kaplanem vězeňským, vojenským, univerzitním dvorním či nemocničním.

První zmínky o místním kaplanovi máme z 15. století. Kaplany zpravidla najímali místní páni, kteří nechávali zhotovit oltáře, aby u nich kněží sloužili bohoslužby ke cti svatých. Takto dosadil šlechtic Boček z Kunštátu a Poděbrad 30. října roku 1400 kaplana k oltáři sv. Felixe a Adauka v rychnovském kostele.⁴⁰⁰

Roku 1411 rychnovští pánové dali zřídit nový oltář ke cti Těla Páně, Panny Marie a Všech svatých. Při něm ustanovili kaplana, který měl každý týden u něho sloužit tři bohoslužby ke cti a chvále neposkvrněné Panny Marie.⁴⁰¹

Do druhé poloviny 17. století zastával v Rychnově nad Kněžnou veškeré bohoslužebné úkony sám farář. Od 1. ledna 1687 ustanovil hrabě František Karel Liebštejnský kaplanské místo. Až do poloviny 18. století se však v úředních knihách nedochovalo mnoho záznamů o místních kaplanech. Od doby farní správy P. Pelclem mezi lety 1774–1784 bývali v Rychnově nad Kněžnou kaplani dva.⁴⁰² Několik jmen je známo až od konce 18. století.⁴⁰³

S odkazem na dokument z roku 1687, kde místní hrabě stanoví v Rychnově nad Kněžnou kaplanské místo, se v druhé farní kronice uvádí dekret ze dne 20. května 1887. Tento dokument aktualizuje předchozí a uvádí informace o správném postupu

³⁹⁹ CIC 1983, kánon 564 a 571.

⁴⁰⁰ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 10.

⁴⁰¹ Srov. Tamtéž, s. 8.

⁴⁰² Srov. Tamtéž, s. 315.

⁴⁰³ Srov. Tamtéž, s. 312.

jmenování nového kaplana, který musí být na návrh místního faráře schválen biskupskou konsistoří a majitelem panství, který ho následně jmenuje. Jmenovací listinu je pak nutné doložit i biskupské konsistoři.⁴⁰⁴

Následuje výčet kaplanů, které se podařilo v různých dokumentech během zpracování této práce dohledat. Kde to bylo možné, bylo o těchto kněžích doplněno i několik informací. Podobně jako v následující kapitole, v případě, že se kněz stal zároveň správcem místní farnosti, následuje poznámka, která pro více informací odkazuje na příslušnou kapitolu. Kaplani jsou rozděleni do století, ve kterých působili.

V období 17. století působili:

1649–?

P. Bohuslav Balbín

* 3. 12. 1621, Hradec Králové

+ 28. 11. 1688, Praha

Kněz římskokatolické církve a historik Bohuslav Balbín byl sedmé dítě zchudlého měšťanského šlechtice Lukáše Balbína, pána na Petrovicích a komorního panství pardubického. Kmotrem mu byl vévoda Albrecht z Valdštejna. Od roku 1631 žil s matkou v Častolovicích. Později studoval na benediktinském gymnáziu v Broumově, v Jičíně u jezuitů a dále v Praze a Olomouci. Mezi lety 1639–1642 studoval v Praze filozofii. Jako dozorce nad řádrovými školami procestoval mnoho míst v Čechách, přitom se zajímal o studium archivů a knihoven. V roce 1649 byl vysvěcen na kněze a jmenován mistrem svobodných umění.⁴⁰⁵

Po svém svěcení začal působit v protireformační misii v rodném kraji, přitom byl vyslán i na Rychnovsko na panství Kolowratů. Údajně však jeho představení shledali v jeho činnosti malou horlivost.⁴⁰⁶ V té době totiž místní hrabě František Karel Libštejnský pečoval o vzestup katolické víry na svém panství. Po Vestfálském míru z roku 1648 povolal tři jezuity, kteří měli za úkol obracet luterány, neboť v místním kraji zůstávalo mnoho těchto vyznavačů v horských vískách.⁴⁰⁷ Je otázkou, zda právě mezi těmito třemi zmiňovanými jezuity byl i Bohuslav Balbín, nebo jako novokněz

⁴⁰⁴ Srov. SOkA Rychnov nad Kněžnou. Archiv farnosti Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha – kronika 1838–1944*, inv. č. 202, volně, s.116.

⁴⁰⁵ Srov. JUZA, Josef. *Významné osobnosti okresu Rychnov nad Kněžnou*. 2. doplněné vydání. Rychnov nad Kněžnou: Okresní úřad, 2001, s. 19.

⁴⁰⁶ Srov. Tamtéž, s. 19.

⁴⁰⁷ Srov. SEDLÁČEK, August: Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný. Praha, 1971, s. 61.

sbíral zkušenosti pod vedením zkušenějších spolubratrů. Pravděpodobně však působil několik let jako zámecký kaplan na rychnovském panství Kolowratů.

Do roku 1662 vyučoval na řádových školách v Kladsku, Praze, Brně, Jičíně, Jindřichově Hradci a dalších. Mládež vychovával k lásce k českému národu a sepsal latinské učebnice českého jazyka a historie. Vlastenectvím a bojem za práva a spravedlnost působil ve svých spisech proti pobělohorské reformační ideologii, a tak se jeho myšlenky staly významné i pro národní obrození.⁴⁰⁸

Ke konci života ochrnul, ale nepřestal publikovat. Napsal přes 80 knih. Z nich byla asi polovina vytištěna. Mezi významná díla patří Životopis Arnošta z Pardubic (1644), Výtah z dějin českých neboli Historie boleslavská (1669), Rozmanitosti z historie Království českého (1679–1688) a Obrana jazyka českého (1672–1673).⁴⁰⁹

V období 18. století působili:

1730–1736 (6 let)

P. Václav Třešňák

* Litomyšl

+ 1753, Rychnov nad Kněžnou

Podle farní kroniky byl rychnovským knězem mezi lety 1736–1753. Předtím zde působil šest let jako kaplan. Viz též kapitolu Správci farnosti v 18. století.⁴¹⁰

1736–1753

P. Václav Wostrzebal

* Rychnov nad Kněžnou

Rodák z Rychnova nad Kněžnou. Byl rychnovským kaplanem za faráře Václava Třešňáka, tedy někdy mezi lety 1736–1753.⁴¹¹

⁴⁰⁸ Srov. JUZA, Josef. *Významné osobnosti okresu Rychnov nad Kněžnou*. 2. doplněné vydání. Rychnov nad Kněžnou: Okresní úřad, 2001, s. 19.

⁴⁰⁹ Srov. Tamtéž, s. 19–20.

⁴¹⁰ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 311.

⁴¹¹ Srov. ZRUBEK, Rudolf. *Domus sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou*. Rychnov nad Kněžnou: Městský úřad, 1993, s. 15.

1750–?

P. Jan Procházka

* Rychnov nad Kněžnou

Rychnovský rodák a syn učitele. V roce 1750 rychnovským kaplanem.⁴¹²

?–1790–?

P. Václav Přeschniar

V úvodu první farní kroniky je uveden jako její zakladatel Václav Přeschniar, místní farář, který ji založil v roce 1790 ve spolupráci s tehdejšími správci farnosti farářem Janem Vincencem Pelclem.⁴¹³ Zřejmě byl tedy Přeschniar místním kaplanem.

1767–1799

P. Jan Blümmel

Údajně kaplanem za P. Pelcla,⁴¹⁴ tedy někdy mezi lety 1767–1799.

1767–1799

P. Mazánek

Kaplanem za faráře P. Pelcla,⁴¹⁵ tedy někdy mezi lety 1767–1799.

1767–1799

P. Jelínek

Kaplanem v Rychnově nad Kněžnou za faráře P. Pelcla,⁴¹⁶ tedy někdy mezi lety 1767–1799. Roku 1797 se stal starším kaplanem.

⁴¹² Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 312.

⁴¹³ Srov. SOKA Rychnov nad Kněžnou. Archív farnosti Rychnov nad Kněžnou. Pamětní kniha 1790–1838, inv. č. 201, kar. 643, s. 1.

⁴¹⁴ Srov. ZRUBEK, Rudolf. *Domus sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou*. Rychnov nad Kněžnou: Městský úřad, 1993, s. 15. Avšak jiný pramen o něm nehovoří a Zrúbek neuvádí odkaz.

⁴¹⁵ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 312.

⁴¹⁶ Srov. Tamtéž, s. 312.

Ke konci 18. století jsou za místní kaplany uváděni ještě:

P. Rubricius, který nastoupil jako kaplan po P. Mazánkovi.⁴¹⁷

P. Schindler, který nastoupil jako kaplan po P. Rubriciovi.⁴¹⁸

V období 19. století působili:

1802–? **P. Víteček.**⁴¹⁹

1807–? **P. Huda.**⁴²⁰

1833–? **P. Jan Dusil.**⁴²¹

1833–? **P. Novák z Habrové u Rychnova nad Kněžnou.**⁴²²

?–1837–? **P. Václav Raab**, který je uváděn jako starší kaplan a od roku 1837 dojížděl i do farnosti Říčky v Orlických horách.⁴²³

? **P. František Novák,**⁴²⁴ jehož nástupcem byl P. Schlimann.⁴²⁵

?–1845 **P. Schlimann**, který nastoupil po kaplanu Františku Novákovi a od roku 1845 byl administrátorem ve Vamberku.⁴²⁶

1845–1848 **P. František Neumann**, který přišel z Bílého Újezdu a roku 1848 byl povolán ke službě jako farář do Borohrádku.⁴²⁷

1848–1855 **P. Karel Novák**, od roku 1855 farářem v Solnici.⁴²⁸

1855–? **P. Serbousek.**⁴²⁹

?–1860 **P. Václav Erichleb**, později v Deštném v Orlických horách.⁴³⁰

1860–1864 **P. František Šafránek.** * 1919. Do roku 1860 v Deštném v Orlických horách. Od roku 1864 administrátor v Lukavici.⁴³¹

⁴¹⁷ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 312.

⁴¹⁸ Srov. Tamtéž, s. 312.

⁴¹⁹ Srov. Tamtéž, s. 312.

⁴²⁰ Srov. Tamtéž, s. 312.

⁴²¹ Srov. Tamtéž, s. 312.

⁴²² Srov. Tamtéž, s. 312.

⁴²³ Srov. Tamtéž, s. 312.

⁴²⁴ Srov. Tamtéž, s. 312.

⁴²⁵ Srov. Tamtéž, s. 312.

⁴²⁶ Srov. Tamtéž, s. 312.

⁴²⁷ Srov. Tamtéž, s. 312.

⁴²⁸ Srov. Tamtéž, s. 312.

⁴²⁹ Srov. Tamtéž, s. 312.

⁴³⁰ Srov. Tamtéž, s. 312.

⁴³¹ Srov. Tamtéž, s. 312.

1864–1867 (3 roky)

P. Vincenc Keprlík (Čeněk Keprlík)

* 29. září 1834, Hochsichel na Náchodsku

Poté, co odešel kaplan P. Šafránek jako administrátor do Lukavice, stal se rychnovským kaplanem P. Keprlík.⁴³² Zde působil od ledna roku 1864 a mezi lety 1866–1867 šest měsíců jako administrátor po smrti P. Scholze. Od srpna roku 1878 byl rychnovským děkanem.⁴³³ Viz též kapitolu Správci farnosti v 19. století.

1867–1869 **P. Jan Saska.**⁴³⁴

1869–1871 **P. Josef Moravec**, později farářem v Horním Jelení a Dolním Jelení.⁴³⁵ Byl soudný a vzdělaný v teologii.⁴³⁶

1871–1876 (5 let)

P. Josef Čížek

* 20. února 1841, Rychnov nad Kněžnou

+ 27. července 1911, Rychnov nad Kněžnou

Později působil v Rychnově nad Kněžnou i jako farář mezi lety 1910–1911.⁴³⁷

Viz též kapitolu Správci farnosti v 19. století.

1876–1878 **P. Vincenc Schmid.** Po smrti děkana P. Josefa Šmída dočasně administroval farnost.⁴³⁸ Zemřel jako farář v Kačerově.⁴³⁹

1878–1881 **P. Jan Šrámek.** Zemřel jako farář v Nebeské Rybné.⁴⁴⁰

?–1882–? **P. Kubek.**⁴⁴¹

1881–1887 **P. Václav Píša.** Zemřel jako farář v Liberku.⁴⁴²

⁴³² Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 312.

⁴³³ Srov. SOKA Rychnov nad Kněžnou. Archív farnosti Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha – kronika 1838–1944*, inv. č. 202, volně, s. 9–10.

⁴³⁴ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 312.

⁴³⁵ Srov. Tamtéž, s. 312.

⁴³⁶ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 28.

⁴³⁷ Srov. SOKA Rychnov nad Kněžnou. Archív farnosti Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha – kronika 1838–1944*, inv. č. 202, volně, s. 11.

⁴³⁸ Srov. Tamtéž, s. 9.

⁴³⁹ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský. 1924, s. 312.

⁴⁴⁰ Srov. Tamtéž, s. 312.

⁴⁴¹ Srov. Tamtéž, s. 288–289 a 305.

⁴⁴² Srov. Tamtéž, s. 312.

1887–1890 **P. Karel Fink.**⁴⁴³

1890–1891 **P. Vít Stálý.** Zemřel jako katecheta v Čáslavi.⁴⁴⁴

1891–1903 (12 let)

P. František Kubánek⁴⁴⁵

* 1. dubna 1866, Chotěboř

+ 4. října 1925, Rychnov nad Kněžnou

Ode dne 13. 9. 1891 působil jako městský a zámecký kaplan v Rychnově nad Kněžnou, kde působil do 30. 4. 1903. Od roku 1912 se stal i místním děkanem, a to až do své smrti dne 4. 10. 1925.⁴⁴⁶ Viz též kapitolu Správci farnosti v 19. století.

V období 20. století působili:

1903–1909 **P. Jan Novohradský.** Později farářem v Černíkovcích.⁴⁴⁷

1909–1911 **P. Adolf Odvárka.** Později působil jako kaplan v Náchodě.⁴⁴⁸

1911–1912 **P. Roman Václav Havrda.** Později působil Th. Dr. Roman Václav Havrda jako kaplan v Novém Hradci Králové.⁴⁴⁹

1912–1917 (5 let)

P. Josef Vosyka

* 21. října 1888

+ 23. prosince 1931, Rychnov nad Kněžnou

Stal se rychnovským kaplanem od září 1912 do 1. února 1917. Později byl farářem v Kunštátě.⁴⁵⁰ Do své smrti působil jako farář v Bílém Újezdu. Zemřel 23. 12. 1931 v rychnovské nemocnici. Místní farníci ho v průvodu doprovodili na

⁴⁴³ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 312.

⁴⁴⁴ Srov. Tamtéž, s. 312.

⁴⁴⁵ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský. 1924, s. 312.

⁴⁴⁶ Srov. SOKA Rychnov nad Kněžnou. Archiv farnosti Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha – kronika 1838–1944*, inv. č. 202, volně, s. 12.

⁴⁴⁷ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 312.

⁴⁴⁸ Srov. Tamtéž, s. 312.

⁴⁴⁹ Srov. Tamtéž, s. 312.

⁴⁵⁰ Srov. Tamtéž, s. 312.

kopec u Lipovky, odkud byl převezen do Bílého Újezdu, kde se 28. 12. konal jeho pohřeb.⁴⁵¹

Pochován je ve dvojhrobu s P. Pavlem Rozinkou, který býval taktéž knězem v Bílém Újezdu. Na pomníku Josefa Vosityky je uvedeno:⁴⁵²

„Byls přítel dětí, mládeže. A úkol kněze
dle vzoru Kristova jsi plnil v duši něže.
Šels, poutník lurdský, do Lurd nebeských a vzkaz
poslední Tvůj hlasem zvoní, žití bude v nás,
kdo na památku do svých srdcí zlatě psali.
Tak v Bohu žils, tak jsi také v Bohu umíral.“⁴⁵³

1917–1925 (8 let)

P. František Machač⁴⁵⁴

* 24. října 1889, Slemeno u Rychnova nad Kněžnou

+ 12. srpna 1949, Rychnov nad Kněžnou

Dříve kaplanem v Bílém Újezdu, kde působil po odchodu kaplana P. Štěpána Bobka, od 1. září 1913 do 1. února 1917. Hned 2. února 1917 byl ustanoven kaplanem v Rychnově nad Kněžnou.⁴⁵⁵ Mezi lety 1925–1949 se stal rychnovským farářem. Viz též kapitolu Správci farnosti ve 20. století.

Téměř 15 let nebyl v Rychnově nad Kněžnou ustanoven kaplan, v období od 4. 10. 1925 do 1. 7. 1940, kdy byl ustanoven P. Rykýř.⁴⁵⁶

⁴⁵¹ Srov. SOkA Rychnov nad Kněžnou. Archív farnosti Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha – kronika 1838–1944*, inv. č. 202, volně, s. 14.

⁴⁵² Srov. JIRÁSEK, František. *Bílý Újezd Dějiny obce s připojenou osadou Roudné. Slovem i obrazem František Jirásek*. 1953. [online]. [Cit. 19. 4. 2021]. Dostupné z www: <https://www.bilyujezd.cz/bu/kronika/ch24.html>

⁴⁵³ Cit. JIRÁSEK, František. *Bílý Újezd Dějiny obce s připojenou osadou Roudné. Slovem i obrazem František Jirásek*. 1953. [online]. [Cit. 19. 4. 2021]. Dostupné z www: <https://www.bilyujezd.cz/bu/kronika/ch24.html>

⁴⁵⁴ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 312.

⁴⁵⁵ Srov. JIRÁSEK, František. *Bílý Újezd Dějiny obce s připojenou osadou Roudné. Slovem i obrazem František Jirásek*. 1953. [online]. [Cit. 19. 4. 2021]. Dostupné z www: <https://www.bilyujezd.cz/bu/kronika/ch24.html>

⁴⁵⁶ Srov. SOkA Rychnov nad Kněžnou. Archív farnosti Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha – kronika 1838–1944*, inv. č. 202, volně, s. 15.

1940–1941 (1 rok)

P. Rudolf Rykýř

* 1. 4. 1913, Chrudim

+ 14. 6. 1993, Chrudim

ThDr. PhDr. Rudolf Rykýř se narodil v Chrudimi, studoval gymnázium v Římě, získal atestaci z církevního práva,⁴⁵⁷ kde absolvoval část svého bohosloveckého studia na české koleji „Nepomucenum“ mezi lety 1933–1939. Tam byl vysvěcen na kněze dne 10. 7. 1938. Po krátkém pobytu jako kaplan v Jičíně se vrátil k dalšímu studiu do Říma. Od 1. 7. 1940 do 30. 6. 1941 působil jako kaplan v Rychnově nad Kněžnou, kde si svým horlivým kněžským působením v duchovní správě, ve škole a duchovním kroužku vysloužil velikou úctu a váženost. Dne 1. 7. 1941 byl jmenován biskupským sekretářem a ceremoniářem v Hradci Králové.⁴⁵⁸

Dne 10. května 1950 byl Rudolf Rykýř zatčen a vyslýchán v Kartouzách u Jičína a na Pankráci. Byl odsouzen na 11 let vězení za údajné spojení s Vatikánem a spoluúčasti na tajném svěcení Karla Otčenáška. Za těžkých podmínek strávil 10 let ve věznicí v Leopoldově. Po propuštění v roce 1960 pracoval jako topič a po uvolnění politické situace v roce 1968 nastoupil do duchovní správy v Nasavrkách. Od léta roku 1975 pak působil jako administrátor v Trhové Kamenici. Dne 1. března 1991 byl za své zásluhy a věrnost církvi jmenován sídelním kanovníkem v Hradci Králové. Po infarktu v roce 1993 byl převezen do Chrudimi a 14. června 1993 zemřel. Poslední rozloučení se konalo za hojně účasti farníků v Nasavrkách dne 22. června 1993. Mši celebroidal biskup Karel Otčenášek, přítomen byl i biskup Josef Kajnek, opat Vít Tajovský ze Želiva a další kněží. Ostatky P. Rykýře byly odvezeny do rodinného hrobu na hřbitově sv. Kříže v Chrudimi.⁴⁵⁹

⁴⁵⁷ Srov. Farnost Nasavrky. *Rudolf Rykýř*. [online]. [Cit. 19. 4. 2021]. Dostupné z www: <https://www.farnost-nasavrky.cz/rudolf-rykyr/>

⁴⁵⁸ Srov. SOkA Rychnov nad Kněžnou. Archiv farnosti Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha – kronika 1838–1944*, inv. č. 202, volně, s. 15.

⁴⁵⁹ Srov. Farnost Nasavrky. *Rudolf Rykýř*. [online]. [Cit. 19. 4. 2021]. Dostupné z www: <https://www.farnost-nasavrky.cz/rudolf-rykyr/>

1941

P. Josef Kubelka

* 24. 11. 1915, Stará Paka

+ 16. 10. 1980, Humpolec

P. Kubelka byl administrátorem farnosti v Hronově. Poté se stal kaplanem v Rychnově nad Kněžnou a od 1. 8. 1942 byl ustanoven kaplanem v Černilově.⁴⁶⁰ Mezi lety 1956–1959 působil ve farnosti Svatý Kříž jako administrátor „ex currendo“⁴⁶¹ se sídlem ve Štokách.⁴⁶² Do farnosti Štoky byli později umístěni i kněží P. Jakubec a P. Kuře, kteří na přelomu 90. let 20. století působili v rychnovské farnosti.

Od roku 1947 působil jako farář v Roztokách u Jilemnice. Tam se podílel na společenském dění organizací roztockého ochotnického divadla a pomáhal se školními výlety žáků. Jako aktivní milovník fotbalu nastupoval za místní Sokol Roztoky. Jako kněz byl respektován a jeho kázání byla oblíbená. Po vydání zatykače na kněze Josefa Kacálka z Dolní Branné, významného skautského funkcionáře, za něj sloužil mše ve Studenci a Zálesní Lhotě. Nakonec byl i on zatčen StB a poslán k PTP. Po návratu z vězení působil v okolí Štoků na Havlíčkobrodsku. P. Kubelka byl důvěrným přítelem Bohumila Víta Tajovského, opata želivského kláštera. Mezi jeho záliby patřilo vyřezávání betlémů pro své farníky. Po své smrti roku 1980 v Humpolci byl pochován v rodinné hrobce ve Staré Pace.⁴⁶³

1942–1945 (3 roky)

P. Jaroslav Bošina

* 10. 2. 1916, Litomyšl

+ 7. 3. 1990, Velká Losenice

Na kněze byl vysvěcen v roce 1942.⁴⁶⁴ Do rychnovské farnosti nastoupil jako novosvěcenec od 28. 6. 1942 ke kaplanské službě. Zde obětavě působil a zvláště

⁴⁶⁰ Srov. SOkA Rychnov nad Kněžnou. Archív farnosti Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha – kronika 1838–1944*, inv. č. 202, volně, s. 15.

⁴⁶¹ Srov. Wikipedie. Římskokatolická farnost Velké Losenice. Duchovní správci. [online]. [Cit. 16. 4. 2021]. Dostupné z www: https://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%98%C3%ADmskokatolick%C3%A1_farnost_Velk%C3%A1_Losenice

⁴⁶² Srov. Farnost Štoky. Farnost Svatý Kříž. [online]. [Cit. 16. 4. 2021]. Dostupné z www: <https://stoky-farnosti-3.webnode.cz/farnost-svaty-kriz/>

⁴⁶³ Srov. JUNEK, Petr. *Malé ohlédnutí za jedním výročím*. [online]. [Cit. 16. 4. 2021]. Dostupné z www: <http://www.studenec.cz/sz/2015/12/male-ohljednuti-za-jednim-vyrocim/>

⁴⁶⁴ Srov. Římskokatolická farnost Nížkov. Historie. *Nížkovští duchovní správci*. [online]. [Cit. 16. 4. 2021]. Dostupné z www: <http://www.farnost-nizkov.cz/cs/historie>

usiloval o časté svaté přijímání školní mládeže až do 1. 8. 1945, kdy byl ustanoven administrátorem v Pohledu.⁴⁶⁵ Mezi lety 1958–1970 byl administrátorem v Nížkově, kam dojížděl z Velké Losenice o nedělích, svátcích a jeden všední den, protože místní v té době neměli vlastního faráře. Na tomto místě také započal s opravou fary.⁴⁶⁶ Ještě v letech 1970 a 1972 byl farářem ve Velké Losenici, kde je také pohřben.⁴⁶⁷

Do Velké Losenice za ním dojížděl i PhDr. ThLic. Jaroslav Jáchym Šimek OPraem, římskokatolický kněz, premonstrát a opat želivského kláštera, který se do osmnácti let staral na faře o starou hospodyni. Od pěti let ministroval a setkával se s faráři z okolí. Právě za P. Bošinou dojížděl i do Velké Losenice.⁴⁶⁸

1945

P. Josef Boček

* 15. 9. 1921, Mladějov

+ 3. 7. 1970, Vysoké Mýto

P. Boček pocházel z Mladějova u Jičína. Středoškolské vzdělání získal v Jičíně a církevní v Hradci Králové. Na kněze byl vysvěcen 17. 6. 1945.⁴⁶⁹ Ke službě rychnovského kaplana nastoupil jako novosvěcenec od 17. 6. 1945.⁴⁷⁰ Poté se stal administrátorem v Lanškrouně a do Vysokého mýta přišel v roce 1953, když místní děkan Václav Moučka onemocněl. Od roku 1962 byl administrátorem i v Knířově a Vraclavi, když tam zemřel jejich farář ThDr. Jindřich Duška. Na žádost P. Bočka byl proto do Vysokého Mýta povolán ještě dominikán Josef Bartoloměj Kulhavý. P. Boček Zemřel náhle dne 3. 7. 1970 a pohřben byl ve svém rodišti.⁴⁷¹

⁴⁶⁵ Srov. SOkA Rychnov nad Kněžnou. Archív farnosti Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha – kronika 1838–1944*, inv. č. 202, volně, s. 15.

⁴⁶⁶ Srov. Římskokatolická farnost Nížkov. Historie. *Nížkovští duchovní správci*. [online]. [Cit. 16. 4. 2021]. Dostupné z www: <http://www.farnost-nizkov.cz/cs/historie>

⁴⁶⁷ Srov. Wikipedie. Římskokatolická farnost Velké Losenice. Duchovní správci. [online]. [Cit. 16. 4. 2021]. Dostupné z www: https://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%98%C3%ADmskokatolick%C3%A1_farnost_Velk%C3%A1_Losenice

⁴⁶⁸ Srov. ŠNAJDR, Jaroslav. *Nový opat želivského kláštera pletl ponožky a miluje rockovou muziku*. [online]. [Cit. 16. 4. 2021]. Dostupné z www: https://www.idnes.cz/jihlava/zpravy/rozhovor-s-novym-opatem-klastera-v-zelive-jachymem-jaroslavem-simkem.A131005_1984842_jihlava-zpravy_mv

⁴⁶⁹ Srov. ANDRLE, Augustin. *Osobnosti Vysokého Mýta 1310-2001*. Vysoké Mýto: A. Andrle, 2001. s. 51–52.

⁴⁷⁰ Srov. SOkA Rychnov nad Kněžnou. Archív farnosti Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha – kronika 1838–1944*, inv. č. 202, volně, s. 15.

⁴⁷¹ Srov. ANDRLE, Augustin. *Osobnosti Vysokého Mýta 1310-2001*. Vysoké Mýto: A. Andrle, 2001. s. 51–52.

P. Boček měl radostnou povahu, dobré srdce a lidský přístup ke všem vrstvám i věkovým skupinám. Byl oblíbený i proto, že byl dobrým společníkem a štedrým hostitelem. Na jeho pohřeb ve Vysokém Mýtě se sjelo 80 duchovních a přes tisíc věřících. Podle pamětníků šlo o největší pohřeb, jaký tam kdy byl.⁴⁷²

1950–1958 (8 let)

P. Josef Ježek⁴⁷³

* 26. 11. 1879, Chroustov

+ 1963, Praha

P. Josef Ježek se narodil v Chroustově nedaleko Hořic v Podkrkonoší. V roce 1929 se jako farář ve Vojnově Městci zasadil o renovaci místní sochy sv. Jana Nepomuckého.⁴⁷⁴ Od roku 1933⁴⁷⁵ do roku 1943 byl děkanem v Říčanech v pražské diecézi. Dne 20. 8. 1943 byl internován v klášteře v Zásmukách, od 29. 9. téhož roku 3–4 týdny ve věznici v Praze-Pankráci, pak do 20. 2. 1944 v Terezíně a o 7 dní později v Dachau. Příčinou jeho internování byla údajně jeho kázání, kterými mohl probouzet nepřátelství vůči tehdejší říši.⁴⁷⁶ Podle rychnovských matrik pokřtěných působil mezi lety 1950–1958 v místní farnosti.⁴⁷⁷ Pohřben byl roku 1963 na pražském Vyšehradě, kde má na svém náhrobku uvedeno, že byl nesídelním kanovníkem.⁴⁷⁸

⁴⁷² Srov. ANDRLE, Augustin. *Osobnosti Vysokého Mýta 1310-2001*. Vysoké Mýto: A. Andrle, 2001, s. 51–52.

⁴⁷³ Přestože je pravděpodobné, že zde uvedený P. Josef Ježek působil v rychnovské farnosti, nepodařilo se najít prokazatelná informace, která by stvrdila jeho totožnost a vyloučila možnost působení odlišné osobnosti se stejným jménem.

⁴⁷⁴ Srov. MAREK, Jiří. *Socha odhalila tajemství*. [online]. [Cit. 10. 9. 2021]. Dostupné z [www: https://www.vojnuvmestec.cz/mestys/historie-mestys-vojn-uv-mestec/clanky-o-historii/socha-odhalila-sve-tajemstvi](https://www.vojnuvmestec.cz/mestys/historie-mestys-vojn-uv-mestec/clanky-o-historii/socha-odhalila-sve-tajemstvi)

⁴⁷⁵ Srov. Římskokatolická farnost Říčany. *Filiální kostel sv. Jana Křtitele v Tehově*. [online]. [Cit. 10. 9. 2021]. Dostupné z <http://urad.ricany.cz/farnost/tehov/>

⁴⁷⁶ Srov. HOFFMANN, Bedřich. *A kdo vás zabije: život a utrpení kněžstva v koncentračních táborech*. III. vydání. Přerov: Společenské podniky, 1946, s. 332.

⁴⁷⁷ Srov. Farní úřad Rychnov nad Kněžnou. *Matrika narozených I. 1950, Matrika pokřtěných II. 1951, Matrika pokřtěných III. 1952, Matrika pokřtěných IV. 1953–1955, Kniha pokřtěných 1956–1962*.

⁴⁷⁸ Srov. Billion Graves. *Josef Ježek*. [online]. [Cit. 10. 9. 2021]. Dostupné z [www: http://cs.billiongraves.international/grave/Josef-Je%C5%BEek/17789879](http://cs.billiongraves.international/grave/Josef-Je%C5%BEek/17789879)

1949–1950 (1 rok)

P. Ladislav Michalička

* 6. června 1922, Kunvald

+ 12. dubna 2003, Sezemice

P. Ladislav Michalička se narodil v Kunvaldu. Dne 29. 6. 1949 byl v Hradci Králové vysvěcen na kněze. V duchovní správě působil v Rychnově nad Kněžnou, dále 8 let ve Světlé nad Sázavou a 22 let ve Větrném Jeníkově, kde byl mezi lety 1958–1980. Od roku 1980 působil v Sezemících až do své smrti, kde se dne 22. 4. 2003 konal i jeho pohřeb v kostele Nejsvětější Trojice.⁴⁷⁹ Již v roce 2002 nebyl zdravotní stav P. Michaličky dobrý. Dne 1. července 2002 byl pověřen kaplanskou službou P. Milan Vrbiak, aby mu pomohl se správou farnosti a péčí o základní potřeby.⁴⁸⁰

Na začátku srpna roku 2000 se účastnil ve Větrném Jeníkově slavnostního svěcení zvonu Maria spolu s kapitulním vikářem P. Josefem Břicháčkem z Pelhřimova a místním farářem P. Petrem Bulvou. Zvon byl pak vyzdvížen do zvonice při kostele Narození Panny Marie.⁴⁸¹

Rychnovskou farnost zřejmě spravoval po smrti P. Františka Machače jako kaplan a ještě krátkou dobu i za správy farnosti P. Václavem Nývlttem.⁴⁸² Společně se pak oba kněží v roce 1949 neúčastnili podpisové kampaně k sedmdesátým narozeninám generalissima J. V. Stalina, kterou organizovali komunisté. Podobně jako většina dalších kněží, což se nelíbilo tehdejšímu režimu.⁴⁸³

⁴⁷⁹ Srov. Biskupství královehradecké, *Aktuality, Zemřel P. Ladislav Michalička*. [online] [Cit. 15. 4. 2021]. Dostupné z www: <https://www.bihk.cz/aktuality/zpravy/23-zemrel-p.-ladislav-michalicka.html>

⁴⁸⁰ Srov. BALCAR, M. *Pan farář Milan Vrbiak a Sezemice*. [online]. [Cit. 17. 4. 2021]. Dostupné z www: <https://sezemice.cz/wp-content/uploads/2018/11/6-2016.pdf>

⁴⁸¹ Srov. VILÍMEK, Ladislav. *Znovunalezené klekání*. [online]. [Cit. 17. 4. 2021]. Dostupné z www: http://www.regionalist.cz/vilimek/vil00_9.htm

⁴⁸² Srov. Farní úřad Rychnov nad Kněžnou. *Matrika narozených I. 1950*.

⁴⁸³ Srov. SOKA Rychnov nad Kněžnou, ONV Rychnov nad Kněžnou, inv. č. 1828, sign. 379, č. kart. 90, Zapojení duchovních v lidosprávě a kategorie duchovních. Zpráva ze dne 16. 3. 1950.

1988–1990 (2 roky)

P. Josef Kuře

* 1963

Narodil se v roce 1963.⁴⁸⁴ Mladý jezuitský kněz působil jako rychnovský kaplan mezi lety 1988–1990 spolu s P. Jakubcem a krátce i s P. Rybářem.⁴⁸⁵ Poté působil ve farnosti Štoky spolu s P. Josefem Pikartem, kde se za jejich služby opravila střecha kostela.⁴⁸⁶ V první polovině 90. let odjel studovat na řádovou univerzitu do Innsbrucku. Do roku 1999 působil jako studentský kněz v Brně.⁴⁸⁷

Kolem přelomu tisíciletí vystoupil z řádu i kněžské služby a oženil se. Předtím ještě absolvoval doplňující studium ve Spojených státech amerických.⁴⁸⁸ Jako docent s doktorátem filozofie se angažuje v oboru bioetiky, v níž publikuje odborné práce na Ústavu lékařské etiky Lékařské fakulty na Masarykově univerzitě v Brně.⁴⁸⁹

1990–1991 (1 rok)

P. Jan Rybář

* 16. července 1931, Brno

+ 14. ledna 2021, Trutnov

Od roku 1991 se stal farářem v Rychnově nad Kněžnou. Viz též kapitolu Správci farnosti ve 20. a 21. století.

3.2 Místní rodáci

V této kapitole následuje výčet kněží, o kterých se během zpracování této práce podařilo zjistit, že se jedná o rychnovské rodáky. Díky erekcčním knihám bylo možné zjistit jména některých kněží, kteří pravděpodobně působili jako správci v rychnovské farnosti. Více je o nich řeč v kapitole Období 14. století (1356–1425). Mimo to se v erekcčních knihách objevilo i několik jmen kněží s přízviskem

⁴⁸⁴ Srov. Databáze knih. Josef Kuře. *Životopis*. [online]. [Cit. 7. 5. 2021]. Dostupné z [www: https://www.databazeknih.cz/zivotopis/josef-kure-53678](http://www.databazeknih.cz/zivotopis/josef-kure-53678)

⁴⁸⁵ Srov. Farní úřad Rychnov nad Kněžnou. *Knih pokřtěných 1980–1998*.

⁴⁸⁶ Srov. Farnost Štoky. *Historie kostela*. [online]. [Cit. 16. 4. 2021]. Dostupné z [www: https://stoky-farnosti-3.webnode.cz/historie-kostela/](http://www.stoky-farnosti-3.webnode.cz/historie-kostela/)

⁴⁸⁷ Srov. REGNER, Jan. *Jezuitská pastorace studentů*, Jezuité 2007, roč. 20, č. 4, s. 6. [online]. [Cit. 24. 3. 2021]. Dostupné z [www: http://www.jesuit.cz/soubory/bulletin/2011_04.pdf](http://www.jesuit.cz/soubory/bulletin/2011_04.pdf)

⁴⁸⁸ Srov. ŠTAUD, Václav. *Naše výchova byla pevná i chápající*. [online]. [Cit. 14. 5. 2021]. Dostupné z [www: https://www.katyd.cz/clanky/nase-vychova-byla-pevna-i-chapajici.html](https://www.katyd.cz/clanky/nase-vychova-byla-pevna-i-chapajici.html)

⁴⁸⁹ Srov. Databáze knih. Josef Kuře. *Životopis*. [online]. [Cit. 7. 5. 2021]. Dostupné z [www: https://www.databazeknih.cz/zivotopis/josef-kure-53678](http://www.databazeknih.cz/zivotopis/josef-kure-53678)

„z Rychnova.“ Pokud bylo z kontextu oprávněně domnívat se, že je jejich původ z Rychnova nad Kněžnou, řadíme je mezi výčet rychnovských rodáků ve 14. století. Další rychnovští rodáci jsou známi až od 18. století. Podobně jako v předchozí kapitole, pokud byl kněz zároveň správcem farnosti, následuje poznámka, která pro více informací odkazuje na příslušnou kapitolu. Místní rodáci jsou rozděleni podle století, ve kterém působili.

V období 14. století působili:

- ?–1356–? **Theodor zvaný „z Rychnova“.**⁴⁹⁰
- ?–1358–? **Mikuláš z Rychnova.**⁴⁹¹
- ?–1359–? **Drzco z Rychnova.**⁴⁹²
- ?–1360–? **Václav z Rychnova.**⁴⁹³
- ?–1372–? **Matyáš z Rychnova.**⁴⁹⁴
- ?–1374–? **Mikuláš Fredrik z Rychnova.**⁴⁹⁵
- ?–1376–? **Ulrik z Rychnova.**⁴⁹⁶
- ?–1394–? **Bartoloměj z Rychnova.**⁴⁹⁷
- ?–1397–? **Petr z Rychnova.**⁴⁹⁸

V období 18. století působili:

P. Štoček

Rychnovský rodák, kněz v Benátkách. V roce 1734 dne 3. června se účastnil pohřbu svého otce v rychnovském kostele Nejsvětější Trojice.⁴⁹⁹

P. Václav Wostrzebal

P. Wostrzebal byl rychnovským kaplanem za faráře Václava Třešňáka, tedy někdy mezi lety 1736–1753.⁵⁰⁰

⁴⁹⁰ Srov. *Libri Confirmationum I 1*, s. 21.

⁴⁹¹ Srov. Tamtéž, s. 30. a 69–70.

⁴⁹² Srov. Tamtéž, s. 86.

⁴⁹³ Srov. Tamtéž, s. 122.

⁴⁹⁴ Srov. *Libri Confirmationum II*, s. 70. a Srov. *Libri Confirmationum III–IV* s. 55.

⁴⁹⁵ Srov. *Libri Confirmationum III–IV*, s. 9 a 10.

⁴⁹⁶ Srov. Tamtéž, s. 74.

⁴⁹⁷ Srov. *Libri Confirmationum V*, s. 182.

⁴⁹⁸ Srov. *Libri Confirmationum V*, s. 287.

⁴⁹⁹ Srov. ZRŮBEK, Rudolf. *Domus sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou*. Rychnov nad Kněžnou: Městský úřad, 1993, s. 24.

⁵⁰⁰ Srov. Tamtéž, s. 15.

P. Václav Tomáš Dvořák

Jako správce farnosti působil v Rychnově nad Kněžnou mezi lety 1679–1692. Viz též kapitolu Správci farnosti v 17. století.

P. Jan Procházka

Rychnovský rodák a syn učitele. V roce 1750 kaplanem v Rychnově.⁵⁰¹

P. Jan František Hora

* Rychnov nad Kněžnou

Mezi lety 1753–1757 farářem v Rychnově nad Kněžnou. Viz též kapitolu Správci farnosti v 18. století.

P. Jan Čermák

+ 11. února 1765⁵⁰²

Kronika farnosti se k roku 1765 zmiňuje o úmrtí rychnovského kaplana a místního rodáka P. Jana Čermáka.⁵⁰³

P. Ignác Xaver Peigert (Ignác Peiker)

* Rychnov nad Kněžnou

+ 1774, Rychnov nad Kněžnou

Mezi lety 1757–1774 farářem v Rychnově nad Kněžnou. Viz též kapitolu Správci farnosti v 18. století.

P. Jan Vincenc Pelcl

* Rychnov nad Kněžnou

+ 5. srpna 1799, Rychnov nad Kněžnou

Mezi lety 1774–1799 farářem v Rychnově nad Kněžnou. Viz též kapitolu Správci farnosti v 18. století.

⁵⁰¹ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 312.

⁵⁰² Srov. SOkA Rychnov nad Kněžnou. Archív farnosti Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha 1790–1838*, inv. č. 201, kar. 643, s. 37.

⁵⁰³ Srov. Tamtéž, s. 113.

Wenzl Mohelnický

Narodil se v Rychnově nad Kněžnou a mezi lety 1772–1774 působil jako správce farnosti v nedaleké Javornici.⁵⁰⁴

P. Joannes Pivec

Rychnovský rodák a kolem roku 1784 údajně místní děkan. Za jeho působení došlo k opravám kostela a zrušení zbytků hřbitova při kostele sv. Havla.⁵⁰⁵ Uvádí ho pouze Zrůbek. Historici Sedláček a Svoboda se o něm nezmiňují. Stejně tak farní kronika, podle které měl tou dobou farnost pod správou P. Pelcl.

P. Josef Vindyš

* 15. října 1782, Rychnov nad Kněžnou
+ 24. prosince 1857

Po studiu teologie byl kaplanem v Opočně. Byl znám jako autor katechismů, kázání a povídek pro mládež. Publikoval např. v časopise Květech, Vídeňských listech a Přítel mládeži.⁵⁰⁶

P. Josef Bolemír Koun

* 14. ledna 1795, Rychnov nad Kněžnou
+ 18. září 1857, Kuří Voda

Vysvěcen na kněze byl v roce 1819 a poté byl mnoho let farářem v Liberku. Kromě duchovní činnosti se zajímal o literární tvorbu především pro mládež. Napsal a vydal několik povídek. Jeho práce byly publikovány např. v časopise Květy.⁵⁰⁷

⁵⁰⁴ Srov. Půdní bednění kostela Sv. Jiří v Solnici u Rychnova nad Kněžnou, kde jsou uvedeni místní kněží od roku 1772 do roku 1992.

⁵⁰⁵ Srov. ZRŮBEK, Rudolf. *Domus sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou*. Rychnov nad Kněžnou: Městský úřad, 1993, s. 8.

⁵⁰⁶ Srov. JUZA, Josef. *Významné osobnosti okresu Rychnov nad Kněžnou*. 2. doplněné vydání. Rychnov nad Kněžnou: Okresní úřad, 2001, s. 318.

⁵⁰⁷ Srov. Tamtéž, s. 159.

V období 19. století působili:

P. Peregrin Novák

* 4. února 1815, Rychnov nad Kněžnou

+ 1. dubna 1904, Nové Město nad Metují

Gymnázium vystudoval v Rychnově nad Kněžnou, potom vstoupil do semináře v Hradci Králové, kde byl roku 1841 vysvěcen na kněze. Sepisoval kázání, ale také cestopisy a přispíval do časopisu Květy a Včely pod pseudonymem Pelhřim Rychnovský. Vydal např. Výklady a kázání (1862). V roce 1873 podnikl cestu do Anglie a severního Skotska a své poznání popsal v periodiku Čech. Nejdříve působil v Novém Městě nad Metují jako kaplan a později jako děkan. Za své zásluhy byl jmenován čestným občanem města.⁵⁰⁸

P. Josef Boleslav Podstránský

* 25. srpna 1815, Rychnov nad Kněžnou

+ 28. listopadu 1893, Kutná Hora

Vystudoval rychnovské gymnázium. Vstoupil do královehradeckého semináře, kde byl v roce 1838 vysvěcen na kněze. Nastoupil na místo kaplana ve farnosti Liberk. Mezi lety 1847–1860 vystřídal řadu míst v královehradecké diecézi. Je vzpomínán jako velký lidumil a horlitél pro česko-polské vztahy. Vydal slovník polsko-český a česko-polský (1851–1852) s mluvnicí. Je autorem dalších pedagogických a náboženských spisů. Bojoval za slovanskou bohoslužbu. Kvůli obživě byl přinucen působit na filiálním kostele v Lubné u Rakovníka. Pro české vlastenectví byl dán v roce 1848 do výslužby a zabýval se slovanským jazykozpytem. Od roku 1860 byl v Kutné Hoře, nejdříve jako kazatel u sv. Barbory, později jako duchovní správce špitálu. K Podstránskému si chodíval v Praze vypůjčovat knihy i básník Jan Neruda, který jej hodnotil jako osobnost:⁵⁰⁹ „*Podstránský je kněz starého zrna. Nejoblíbenější vlastenec. Žil výhradně pro své vlastenecké ideály.*“⁵¹⁰

⁵⁰⁸ Srov. JUZA, Josef. *Významné osobnosti okresu Rychnov nad Kněžnou*. 2. doplněné vydání. Rychnov nad Kněžnou: Okresní úřad, 2001, s. 215.

⁵⁰⁹ Srov. Tamtéž, s. 234.

⁵¹⁰ Cit. Tamtéž, s. 234.

P. Justin Jan Koblása

* 17. června 1827, Dobřínov u Rychnova nad Kněžnou

+ 4. září 1891

Čestný občan Slemena u Rychnova nad Kněžnou. Ve Slemeně chodil i do školy. Dne 20. října 1850 byl přijat do řádu premonstrátů na Strahově v Praze, kde byl roku 1854 vysvěcen na kněze. Působil jako kaplan na Strahově. V roce 1862 se stal magistrem noviců a lektorem mravouky, od roku 1866 katechetou v sirotčinci v Praze a roku 1877 převorem řádu. Dne 14. ledna 1880 byl jmenován knížecím arcibiskupským notářem. Byl dobrodincem slemenské školy.⁵¹¹

P. Ferdinand Blecha

* 24. srpna 1834, Rychnov nad Kněžnou

+ 8. března 1916, Solnice

V Rychnově nad Kněžnou prožil dětství i mladá léta a vystudoval zde gymnázium, poté odešel studovat bohosloví. Na kněze byl vysvěcen 25. července 1861, od té doby byl nepřetržitě v Solnici. Nejdříve kaplanem a od roku 1868 farářem. Přičinil se o postavení hřbitovního kostela Božského srdce Páně. Stal se zakladatelem podpůrného spolku Lidumil, jehož péčí byla postavena dětská opatrovna v Solnici. V Solnici působil 53 let. V roce 1914 odešel do důchodu.⁵¹²

P. František Antonín Balcar

* 20. února 1838, Rychnov nad Kněžnou

+ 6. července 1906, Lužany

Gymnazijní studia absolvoval v rodném městě a v Litomyšli. Bohosloví vystudoval v Hradci Králové, kde byl roku 1863 vysvěcen na kněze. Byl kaplanem a farářem v Lužanech a Jičíně. Psal a publikoval studie z církevního života.⁵¹³

Podporoval rychnovskou vznikající knihovnu v nové škole založené hrabětem Františkem Antonínem. Byl farářem v Černivsku. Údajně byl horlivý a nezištný, upřímný podporovatel veškerého šlechtetného podniku v Rychnově nad Kněžnou a duchovní pastýř v pravém toho slova smyslu.⁵¹⁴

⁵¹¹ Srov. JUZA, Josef. *Významné osobnosti okresu Rychnov nad Kněžnou*. 2. doplněné vydání. Rychnov nad Kněžnou: Okresní úřad, 2001, s. 143.

⁵¹² Srov. Tamtéž, s. 35.

⁵¹³ Srov. Tamtéž, s. 50.

⁵¹⁴ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 86.

Roku 1869 přijel do Rychnova nad Kněžnou, aby se zúčastnil slavnostního otevření piaristického gymnázia u příležitosti jeho opravy a povýšení na vyšší gymnázium. V ten den byla svolávána sláva i jemu, protože i on prý nemalou měrou k té slávě přispěl.⁵¹⁵ Obec také spravovala fond P. Balcara pro chudé školáky.⁵¹⁶

V novinách Posel z Podhoří z čísla 46. z roku 1902 je uvedeno, že P. Balcar zapůjčil Národopisné výstavě v Praze obraz sv. Jana stojícího před králem Václavem. Obraz byl v kostele sv. Havla vedle oltáře sv. Jana Nepomuckého se sochou svěťce.⁵¹⁷

P. Josef Čížek

* 20. února 1841, Rychnov nad Kněžnou

+ 27. července 1911, Rychnov nad Kněžnou

Mezi lety 1871–1876 působil v Rychnově nad Kněžnou jako kaplan a mezi lety 1910–1911 jako místní farář.⁵¹⁸ Viz též kapitolu Správci farnosti v 19. století.

P Václav Kocián

* 31. srpna 1858, Rychnov nad Kněžnou

+ 28. března 1904

Roku 1883 byl vysvěcen na kněze, roku 1898 se stal duchovním správcem na Karlově v Praze. V letech 1893–1897 redigoval vědeckou část řádu duchovního. Věnoval se studiu filozofie a lingvistiky. Je autorem historických monografií, převážně duchovního obsahu.⁵¹⁹

P. Antonín Kaška

* 3. května 1862, Rychnov nad Kněžnou

+ 2. března 1934, Kostelec nad Orlicí.

Studoval na rychnovském gymnáziu a bohosloví v semináři v Hradci Králové. Na kněze byl vysvěcen dne 27. 8. 1885. Působil poté 4 roky v Sudslavi jako kaplan, později 6 let jako farář v Chlenech. V roce 1895 přišel do Kostelce nad Orlicí. Tam se

⁵¹⁵ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 95.

⁵¹⁶ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 291.

⁵¹⁷ Srov. Tamtéž, s. 306.

⁵¹⁸ Srov. SOKA Rychnov nad Kněžnou. Archiv farnosti Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha – kronika 1838–1944*, inv. č. 202, volně, s. 11.

⁵¹⁹ Srov. JUZA, Josef. *Významné osobnosti okresu Rychnov nad Kněžnou*. 1. vydání. Rychnov nad Kněžnou: Okresní úřad, 1994, s. 156.

postaral o zrestaurování děkanského chrámu sv. Jiří a hřbitovního kostela sv. Anny. Znamení kazatel, vlastenec a mecenáš chudých věřících. Sepsal sbírku kázání. Byl jmenován papežským prelátem a kanovníkem královehradecké kapituly.⁵²⁰

P. František Malý

* 3. dubna 1874, Rychnov nad Kněžnou

+ 1. března 1936, Dobrá Voda u Českých Budějovic

Chodil do školy v Rychnově nad Kněžnou a absolvoval zdejší gymnázium. Po teologických studiích a letech kněžské služby, se stal od roku 1914 hlavním farářem v kostele u sv. Štěpána v Praze. V duchovní službě dosáhl hodnosti arcibiskupského notáře. Jako spisovatel se zabýval kulturou Lužických Srbů, byl redaktorem Krátkých řečí duchovních. Sepisoval převážně praktické duchovní proslovy. Napsal např. *Podobizny svatých apoštolů* (1921). Psal i básně.⁵²¹

P. František Machač

* 24. října 1889, Slemeno u Rychnova nad Kněžnou

+ 12. srpna 1949, Rychnov nad Kněžnou

Stal se farářem v Rychnově nad Kněžnou mezi lety 1925–1949. Vzhledem k blízkosti jeho rodné obce Slemeno k městu Rychnovu nad Kněžnou a podstatné části života P. Machače spjaté s tímto městem, je v této práci uveden rovněž mezi rodáky. Více o tomto knězi viz kapitolu *Správci farností ve 20. století*.

P. Alois Malý

* 17. června 1893, Rychnov nad Kněžnou

+ 3. října 1976

Narodil se v Rychnově nad Kněžnou roku 1893.⁵²² Po absolvování škol se stal farářem ve Všetatech. Napsal pastorální a liturgické příručky.⁵²³ Například *Příručka církevních průvodů a jiných pobožností* z roku 1937 a přeložil a upravil spis

⁵²⁰ Srov. JUZA, Josef. *Významné osobnosti okresu Rychnov nad Kněžnou*. 2. doplněné vydání. Rychnov nad Kněžnou: Okresní úřad, 2001, s. 137.

⁵²¹ Srov. Tamtéž, s. 194.

⁵²² Srov. Příjmení.cz. *Osobnost: Alois Malý*. [online]. [Cit. 25. 5. 2021]. Dostupné z [www: https://www.prijmeni.cz/osobnost/27124/alois_maly](https://www.prijmeni.cz/osobnost/27124/alois_maly)

⁵²³ Srov. JUZA, Josef. *Významné osobnosti okresu Rychnov nad Kněžnou*. 1. vydání. Rychnov nad Kněžnou: Okresní úřad, 1994, s. 201.

Benedictus XV pod názvem Katolický pohřeb dospělých a dětí v roce 1940. V roce 1948 napsal Malý nebeklíč – modlitby a základní pravdy katolického náboženství.

Během svého působení ve Všetatech nechal u profesora Damiána Pešána zhotovit betlém do místního chrámu Petra a Pavla, kde bývá na Vánoce vystaven. Betlém je z roku 1943 a na přání kněze měl vystihovat charakter zdejšího kraje.⁵²⁴

P. Moravec

* Rychnov nad Kněžnou

Dočasně jako kaplan přidělen do Rychnova na přelomu 60. a 70. let 19. století, když byl místním správcem farnosti P. Remeš. Od roku 1871 farářem v Horním a Dolním Jelení. Údajně byl soudný a v teologii velmi vzdělaný.⁵²⁵

P. František Kerner

Vedl pohřeb místního rodáka a správce farnosti P. Josefa Čížka dne 29. 7. 1911. P. Kerner byl kancléřem biskupské konzistoře a kanovníkem v Hradci Králové.⁵²⁶

Ve 20. století

Václav Netuka

* 2. října 1929, Rychnov nad Kněžnou

+ 9. března 2019, Stará Boleslav

Narodil se 2. října 1929 v Rychnově nad Kněžnou jako nejmladší z pěti bratrů. Otec byl šikovný sedlák a čalouník. Maminka mu ve třinácti letech zemřela na rakovinu. Po maturitě na místním gymnáziu odešel v roce 1948 do kněžského semináře v Hradci Králové. Po zastavení činnosti semináře v roce 1950 a odmítnutí nastoupit do státem řízeného semináře v Litoměřicích musel nastoupit k PTP.⁵²⁷

Poté pracoval v civilním zaměstnání ve Skuhrově nad Bělou a v Rychnově nad Kněžnou a dojížděl do Brna studovat tajný seminář pod vedením Felixe Davidka, který ho dne 21. července 1968 vysvětil na kněze. Od roku 1971 začal P. Netuka pracovat v pokrývačském družstvu, které v Rychnově nad Kněžnou založil Fridolín Zahradník.

⁵²⁴ Srov. Místopisy.cz. Všetaty. [online]. [Cit. 25. 5. 2021]. Dostupné z www: <https://www.mistopisy.cz/pruvodce/obec/7107/vsetaty/soucasnost/>

⁵²⁵ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 28.

⁵²⁶ Srov. SOKA Rychnov nad Kněžnou. Archiv farnosti Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha – kronika 1838–1944*, inv. č. 202, volně, s. 11.

⁵²⁷ Srov. Paměť národa. *Václav Netuka*. [online]. [Cit. 25. 3. 2021]. Dostupné z www: <https://www.pametnaroda.cz/cs/netuka-vaclav-20130812-0>

Práci ale využívali i k náboženské činnosti. Distribuovali tak tehdy zakázanou náboženskou literaturu po celé zemi a množili ji na cyklostylu.⁵²⁸

Spolu s Fridolínem Zahradníkem a Milanem Beranem byl v roce 1983 zatčen a čtyři roky držen ve vyšetřovací vazbě. Po změně politických poměrů přijal na doporučení svého svěditele kněžské přsvěcení „sub conditione“, které mu umožnilo od roku 1989 působit v duchovní službě.⁵²⁹ V letech 1991–2007 byl ustanoven administrátorem farností Žiželice, Žehuň, Ohaře a Sáňy, v letech 2007–2019 působil jako výpomocný duchovní ve farnostech Žiželice a Lovčice. Poslední dny svého života prožil v kněžském charitním domově ve Staré Boleslavi.⁵³⁰ Pohřben je na hřbitově v Lovčicích, kde odpočívá poblíž hrobu P. Václava Nývltů. S ním spolupracoval již ve skautu v Rychnově nad Kněžnou a později ilegálně jako kněz. Krátkou dobu působil jako jáhen v Rychnově nad Kněžnou a jako kněz spolupůsobil s P. Nývltem v 90. letech 20. století v Lovčicích.

Slova ze závěti P. Netuky:

„Se všemi se loučím a odkazuji poslední přání: Zachovejte si čistou a pevnou víru, vzájemně si pomáhejte, milujte se a žijte s vědomím, že nás čeká věčnost, v níž se setkáme a budeme se všemi svatými a anděly věčně oslavovat Boha.“⁵³¹

Fridolín Zahradník

* 16. září 1935, Rychnov nad Kněžnou

+ 19. listopadu 2015, Rychnov nad Kněžnou

Více o Fridolínu Zahradníkovi viz kapitolu Členové skryté církve.

⁵²⁸ Srov. Paměť národa. *Václav Netuka*. [online]. [Cit. 25. 3. 2021]. Dostupné z www: <https://www.pametnaroda.cz/cs/netuka-vaclav-20130812-0>

⁵²⁹ Srov. FORMÁNKOVÁ, Václava. *Skrytá církev na Rychnovsku*. Hradec Králové, 2020. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta, Katedra kulturních a náboženských studií. Vedoucí práce prof. PhDr. Tomáš PETRÁČEK, Ph.D., Th.D., s. 21.

⁵³⁰ Srov. Úmrtí oznámení. *Václav Netuka*. Archiv autora.

⁵³¹ Cit. Tamtéž.

P. Josef Smola

* 3. ledna 1943, Rychnov nad Kněžnou

+ 3. října 2020, Pardubice

Josef Smola se narodil 3. ledna 1943 v Rychnově nad Kněžnou. Kněžské svěcení přijal 19. prosince 1970 v Praze. Působil ve farnostech Náchod, Broumov, Nechanice, Chrudim, Heřmanův Městec a dalších, kde se správou vypomáhal. V letech 1999–2009 byl okrskovým vikářem vikariátu Chrudim. Poslední dva roky bydlel v Pardubicích a vypomáhal v duchovní správě u řeholních sester ve Slatiňanech i na jiných místech.⁵³²

„Patřil ke kněžské generaci, která zažívala po mnohá léta náboženskou nesvobodu a útlak Církve. I přesto si otec Josef našel místo k uskutečňování svého poslání hlásat evangelium a zpřítomňovat Kristovu oběť v tajemství mše svaté.“⁵³³

P. Jaromír Bartoš

* 2. března 1951, Rychnov nad Kněžnou

Jaromír Bartoš se narodil 2. března 1951 v Rychnově nad Kněžnou. Povolání ke kněžství pocítil po roce 1969, kdy se zúčastnil duchovních cvičení v Janských Lázních. Duchovní cvičení tam tehdy vedl P. Pavel Pokorný OFM, který Jaromíra Bartoše utvrdil ve víře. Po slovech o Stvořiteli, který rozumí svému dílu a dává nám návod pro dobrý život zde na zemi, pocítil touhu toto poznání předávat. Místo povolání lékaře se proto rozhodl stát knězem.⁵³⁴

Po studiu na Teologické fakultě v Litoměřicích přijal P. Bartoš kněžské svěcení dne 29. června 1974 ve Svatovítské katedrále z rukou kardinála Tomáška. Primiční mše svatá se konala v Rychnově nad Kněžnou, avšak za omezení daná politickým režimem. Mše svatá se konala v neděli dopoledne, aby se zamezilo účasti dalších kněží; sloužila se v latině, přestože se již mše sloužily v národních jazycích; domluvenou primiční hostinu Hotel Panorama na poslední chvíli zrušil. Hostinu se nakonec podařilo uskutečnit v Agrohotelu v Dlouhé Vsi, avšak bez účasti tehdejšího

⁵³² Srov. Úmrtní oznámení. *Josef Smola*. Archiv autora.

⁵³³ Cit. Tamtéž.

⁵³⁴ Srov. BARTOŠ, Jaromír. *Diplomová práce*. [e-mailová korespondence]. Message to: Stanislav Beran. 29. srpna 2021 [cit. 2021-08-30]. Osobní komunikace.

rychnovského kněze P. Musila. Ten byl podle P. Bartoše v té době již velmi starý, autoritativní a nechtěl přijít do sporu se státními orgány. Přestože se slavnost nakonec vydařila, projevil se při ní tlak StB na občany a její působení v zákulisí tehdejších událostí. P. Bartoš tvrdí, že se o tom při kněžské službě mohl později sám přesvědčit.⁵³⁵

Nejprve působil P. Bartoš v Jičíně, 7 let jako administrátor farnosti v Chomuticích u Hořic, 16 let v Hostinném na Trutnovsku, 8 let v Pardubicích a v současné době působí 15 let v Hrochově Týnci na Chrudimsku.⁵³⁶

3.3 Členové skryté církve

V Československu byla ve druhé polovině 20. století skrytá církev alternativou ke katolické církvi, která byla řízeně umlčovaná a její činnost byla pod dohledem tehdejšího komunistického režimu. Zahrnovala strukturu působení tajně vysvěcených kněží, křesťanských společenství, řeholního života a dalších podobných aktivit, které se uskutečňovaly bez povolení komunistického orgánu. Mnohým křesťanským duchovním a jejich přívrženců byla zakázána činnost. Pokud nesouhlasili s tehdejším režimem, byli pronásledováni, vězněni a trápeni fyzicky i psychicky. Mezi nimi se často objevili osobnosti vzdělané křesťanské elity. Díky aktivitě těchto pro režim nepohodlných lidí, která neustávala ani při jejich násilném „umlčení“. Z náročných a nedobrovolných podmínek vznikl živý a perspektivní model církve.⁵³⁷

Z vícera označení se pro tuto skupinu nejvíce ujaly názvy Podzemní církve nebo skrytá církev. Příléhavějšímu latinskému pojmenování *Ecclesia silentii*, čili umlčená církev,⁵³⁸ můžeme rozumět jako církev těch, kteří byli nuceni mlčet. Díky své víře a chuti vzdorovat tehdejšímu režimu však zůstali neumlčitelní.

Je nutné zmínit, že členové skryté církve se vždy plně chápali jako součást jedné katolické církve. Přestože se jednotlivé skupiny často neznaly, což bylo

⁵³⁵ Srov. BARTOŠ, Jaromír. *Diplomová práce*. [e-mailová korespondence]. Message to: Stanislav Beran. 29. srpna 2021 [cit. 2021-08-30]. Osobní komunikace.

⁵³⁶ Srov. Tamtéž.

⁵³⁷ Srov. FIALA, Petr a HANUŠ, Jiří. *Skrytá církev: Felix M. Davídek a společenství Koinótés*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999, s. 5 a 12.

⁵³⁸ Srov. PUTNA, Martin, C. *Mnoho zemí v podzemí. Souvislosti: revue pro křesťanství a kulturu*. Praha: Zvon, 1/1993, s. 17.

z hlediska bezpečnosti nutné a tak netvořili jednotný model církve, pro všechny byla zásadní společná sounáležitost s katolickou církví.⁵³⁹

Z kněží skryté církve na Rychnovsku působili:

Václav Netuka

* 2. října 1929, Rychnov nad Kněžnou

+ 9. března 2019, Stará Boleslav

Více o P. Netukovi v kapitole Místní rodáci.

Fridolín Zahradník

* 16. září 1935, Rychnov nad Kněžnou

+ 19. listopadu 2015, Rychnov nad Kněžnou

Fridolín Zahradník se narodil do katolické rodiny. Jeho otec vlastnil cementárnu, kterou mu komunisté v roce 1948 znárodnili. Fridolín od šesti let ministroval v místním kostele, byl členem Orla a skautského oddílu Legio Angelica. Měl bratra, se kterým chtěl nastoupit do kněžského semináře. Protože jejich otec byl členem krajského výboru Lidové strany a veřejně se hlásil ke katolické církvi, nemohli jeho synové studovat. Fridolín pak nastoupil jako dělník do kovovýroby a později pracoval na gynekologickém oddělení. Když katolický kněz a ministr zdravotnictví Josef Plojhar povolil interrupce, spolu s primářem a dalšími lékaři podal výpověď.⁵⁴⁰

Po roce 1964 studoval tajně teologii pod vedením Felixe Maria Davídka. Dne 19. 11. 1969 byl v Prešově, řeckokatolickým biskupem Eugenem Kočišem, vysvěcen na kněze. Byl vysvěcen ve východním ritu, kde je svěcení ženatých mužů před přijetím svátosti manželství povolené. Když po synodu v Koberčicích Davídek suspendoval několik biskupů a kněží, mezi nimi i Zahradníka, našli zastání u biskupa Dubovského, který z nich suspendaci sňal. Na konci roku 1970 pak tajný biskup Bedřich Provazník udělil Zahradníkovi biskupské svěcení, o kterém řekl své manželce až po roce 1989. Stal se tak ve svých 35 letech prvním ženatým biskupem.⁵⁴¹

⁵³⁹ Srov. FORMÁNKOVÁ, Václava. *Skrytá církev na Rychnovsku*. Hradec Králové, 2020. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta, Katedra kulturních a náboženských studií. Vedoucí práce prof. PhDr. Tomáš PETRÁČEK, Ph.D., Th.D., s. 11.

⁵⁴⁰ Srov. Ústav pro studium totalitních režimů. Představitelé a aktivní členové církvi. *Fridolín Zahradník*. [online]. [Cit. 25. 3. 2021]. Dostupné z [www: https://www.ustrcr.cz/uvod/vzdelavaci-projekt-pamet-a-dejiny-totalitnich-rezimu/predstavitele-a-aktivni-clenove-cirkvi/fridolin-zahradnik/](https://www.ustrcr.cz/uvod/vzdelavaci-projekt-pamet-a-dejiny-totalitnich-rezimu/predstavitele-a-aktivni-clenove-cirkvi/fridolin-zahradnik/)

⁵⁴¹ Srov. Ústav pro studium totalitních režimů. Představitelé a aktivní členové církvi. *Fridolín Zahradník*. [online]. [Cit. 25. 3. 2021]. Dostupné z [www: https://www.ustrcr.cz/uvod/vzdelavaci-](https://www.ustrcr.cz/uvod/vzdelavaci-)

Biskup Provazník se tak rozhodl, protože StB by nepředpokládala, že ženatý člověk může být biskupem. Zahradník pracoval ve vedoucích pozicích rychnovského Okresního stavebního podniku. Mohl tak třináct let působit po celém území Československa. Věnoval se rekonstrukcím střech kostelů. Díky tomu byl v kontaktu s kněžími a skupinami věřících. Přitom zůstal pro StB nenápadný. Pokud byli kněží důvěryhodní, začal s nimi spolupracovat.⁵⁴²

S ním začal na stavbách pracovat P. Václav Netuka a později se k nim přidal Milan Beran. S těmito spolupracovníky byl v roce 1983 zatčen.⁵⁴³ Strávil přes pět let ve vyšetřovací vazbě. Protože nemohl být odsouzen za církevní činnost, byl zinscenován proces, kde ho obvinili z rozkrádání stavebního materiálu. Když byl v roce 1988 propuštěn, pokračoval v práci jako pokrývač a hromosvodář v Rychnově nad Kněžnou.⁵⁴⁴ Po roce 1989 založil sdružení Emauzy, podle vzoru francouzského kněze a politika abbé Pierra, které vybudoval jako příležitost pro nový začátek pro propuštěné vězně a lidi v nouzi. Během dvaceti let existence prošly emauzskými domy stovky klientů.⁵⁴⁵

„Fridolin Zahradník nerozlišoval církev na „podzemní“ a „nadzemní“, ale na tu, která slouží Kristu, a tu, která ho zrazuje.“⁵⁴⁶ Jako otec tří dětí zemřel doma v péči své ženy Ireny a pochován je na hřbitově v Rychnově nad Kněžnou.⁵⁴⁷

Milan Beran

* 2. prosince 1950, Velký Dřevíč u Hronova

Narodil se ve Velkém Dřevíči u Hronova a vyrůstal v neúplné rodině. V křesťanské výchově na něj měla zásadní vliv babička a kněz Josef Blahník, který působil bez státního souhlasu. Když k sobě s P. Blahníkem našli cestu, částečně mu

projekt-pamet-a-dejiny-totalitnich-rezimu/predstavitel-a-aktivni-clenove-cirkvi/fridolin-zahradnik/

⁵⁴² Srov. HRADILEK, Pavel. *Za Fridolinem Zahradníkem*. [online]. Praha [cit. 2020-05-22]. Dostupné z: <https://www.getsemany.cz/node/3281>

⁵⁴³ Srov. FORMÁNKOVÁ, Václava. *Skrytá církev na Rychnovsku*. Hradec Králové, 2020. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta, Katedra kulturních a náboženských studií. Vedoucí práce prof. PhDr. Tomáš PETRÁČEK, Ph.D., Th.D, s. 21.

⁵⁴⁴ Srov. Ústav pro studium totalitních režimů. *Představitelé a aktivní členové církvi. Fridolin Zahradník*. [online]. [Cit. 25. 3. 2021]. Dostupné z www: <https://www.ustrcr.cz/uvod/vzdelavaci-projekt-pamet-a-dejiny-totalitnich-rezimu/predstavitel-a-aktivni-clenove-cirkvi/fridolin-zahradnik/>

⁵⁴⁵ Srov. HRADILEK, Pavel. *Za Fridolinem Zahradníkem*. [online]. Praha [cit. 2020-05-22]. Dostupné z: <https://www.getsemany.cz/node/3281>

⁵⁴⁶ Cit. Tamtéž.

⁵⁴⁷ Srov. Úmrtní oznámení. *Fridolin Zahradník*. Archiv autora.

nahrazoval otce. Během studií zásoboval Berana duchovní literaturou, aby mohl později učit náboženství. Účastnili se náboženských setkání a legálních i ilegálních bohoslužeb.⁵⁴⁸

Po dokončení studia střední stavební školy v Náchodě pokračoval i v doplňování teologického vzdělání. Zkoušky z teologie skládal u profesorů vyloučených z teologických fakult po roce 1950. Po zkouškách z odborných předmětů mu P. Blahník nabídl kněžské svěcení. Tehdy byl již ženatý otec, a proto mu záleželo na souhlasu ke svěcení od jeho manželky. Ta by s ním nesla i polovinu kněžské zodpovědnosti a všudypřítomnou hrozbu vězení. Po souhlasu manželky se kněžské svěcení Berana uskutečnilo ve Vyskytné u Jihlavy, kde dostal, tehdy již tajný biskup P. Blahník, na čas státní souhlas s výkonem duchovní služby. Milan Beran byl nejprve vysvěcen na jáhna a o týden později na stejném místě, dne 20. května 1978, jako řeckokatolický kněz s povolením sloužit bohoslužbu ve východním i západním ritu. K tomu měl i příslušné vzdělání, přestože později praktikoval pouze západní ritus.⁵⁴⁹

V roce 1980 nastoupil do Okresního podniku v Rychnově nad Kněžnou, kde začal pracovat u Fridolína Zahradníka, aniž by zprvu tušil, že jde o biskupa skryté církve. Později se Beran stal Zahradníkovým sekretářem a osobním řidičem. Pomáhal mu s organizací činnosti skryté církve. Pomáhal organizovat letní tábory pro děti, tzv. „chaloupky“. Díky práci ve stavební firmě mohli cestovat po celé zemi, distribuovat náboženskou literaturu, dokumenty disentu i Charty 77 a poskytovat duchovní službu. Na začátku 80. let 20. století začala StB sledovat jejich činnost. V srpnu roku 1983 byl v Trnavě Beran zatčen spolu s Netukou a Zahradníkem. Důvodem byla náboženská činnost, ale za ni nemohli být odsouzeni, tak s nimi byly zinscenovány procesy za rozkrádání stavebního materiálu. Rozsudek na devět a půl roku odnětí svobody nikdy nenabyl platnosti, protože Nejvyšší soud jej několikrát zrušil a následně v roce 1987 Berana bez vysvětlení propustil. Následně byl stíhán a sledován StB na svobodě.⁵⁵⁰

Mezi lety 1987–1990 pracoval u památkové péče ve středisku Rychnov nad Kněžnou. Po roce 1990 soukromě podnikal a v duchovní oblasti vypomáhal podle

⁵⁴⁸ Srov. FORMÁNKOVÁ, Václava. *Skrytá církev na Rychnovsku*. Hradec Králové, 2020. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta, Katedra kulturních a náboženských studií. Vedoucí práce prof. PhDr. Tomáš PETRÁČEK, Ph.D., Th.D., s. 21–22.

⁵⁴⁹ Srov. Paměť národa. *Milan Beran. Udělat něco pro lepší svět může každý a nemusí se u toho žvanit*. [online]. Cit. 25. 3. 2021. Dostupné z <https://www.pametnaroda.cz/cs/beran-milan-20181015-0>

⁵⁵⁰ Srov. Ústav pro studium totalitních režimů. *Představitelé a aktivní členové církví. Milan Beran*. [online]. [Cit. 25. 3. 2021]. Dostupné z <https://www.ustrcr.cz/uvod/vzdelavaci-projekt-pamet-a-dejiny-totalitnich-rezimu/predstavitele-a-aktivni-clenove-cirkvi/milan-beran/>

požadavků farářů v širokém okolí. Vyučoval náboženství, sloužil mše svaté. Přibližně na rok měl svěřenou správu farností Skuhrov nad Bělou a Bílý Újezd od biskupa Otčenáška. Stále čeká na oficiální vyjádření církve k jeho platnosti svěcení.⁵⁵¹ Přesvěcení „sub conditione“ odmítl, protože své svěcení, o jehož platnosti je přesvědčený, může doložit potřebnými dokumenty. O jeho znalostech pro vykonávání kněžské služby se po roce 1990 přesvědčili tehdejší biskupové Karel Otčenášek a Dominik Duka a se znalostí pravdy o jeho svěcení mohl s jejich souhlasem působit.

Milan Beran se dosud žije jako stavař a působí jako výpomocný kněz. Definitivní verdikt o zproštění obžaloby Berana, Zahradníka a Netuky padl až v roce 1998 po odstoupení všech soudců vykonstruovaného procesu. S rodinou žije v Rychnově nad Kněžnou.⁵⁵²

Manželka Marie pochází z Velkého Poříčí nad Metují. S Milanem se seznámila v době studia. Po přestěhování do Rychnova nad Kněžnou v roce 1975 se starala o tři děti a statečně snášela manželovu nepřítomnost kvůli častým služebním cestám. Během manželova pobytu ve vazbě byla vystavena neustálému dohledu StB, domovním prohlídkám a náročným výslechům. Situaci zvládala díky své víře, podpoře rodiny a přátel, kteří se tak sami vystavovali nebezpečí z pronásledování. Nadšení ze svobody po roce 1989 u ní vystřídal litost z postoje církve. Mnozí lidé, aby zatlačili do pozadí zbabělost, kolaboraci s komunistickým režimem nebo se chtěli jen zviditelnit, pošlapali zkušenosti skryté církve. Pocit křivdy však necítí a vybízí k modlitbě za ty, kteří za bezpráví ponесou zodpovědnost.⁵⁵³

⁵⁵¹ Srov. JUZA, Josef; VOBORNÍKOVÁ, Eva, eds. Svědectví politických vězňů okresu Rychnov nad Kněžnou 1948-1989. Nezákonost doby 1948-1989 v lidských osudech. Rychnov nad Kněžnou: Státní okresní archiv Rychnov nad Kněžnou, 1995. 321 s.

⁵⁵² Srov. Ústav pro studium totalitních režimů. Představitelé a aktivní členové církvi. *Milan Beran*. [online]. [Cit. 25. 3. 2021]. Dostupné z <https://www.ustrcr.cz/uvod/vzdelavaci-projekt-pamet-a-dejiny-totalitnich-rezimu/predstavitele-a-aktivni-clenove-cirkvi/milan-beran/>

⁵⁵³ Srov. FORMÁNKOVÁ, Václava. *Skrytá církev na Rychnovsku*. Hradec Králové, 2020. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta, Katedra kulturních a náboženských studií. Vedoucí práce prof. PhDr. Tomáš PETRÁČEK, Ph.D., Th.D., s. 65–66.

4 SOUVISLOSTI V PASTORAČNÍ A DUCHOVNÍ SLUŽBĚ MÍSTNÍCH KNĚŽÍ

V následující kapitole se zaměříme na oblasti působení, které spojovaly rychnovské kněze a samotné místo, ve kterém žili. Půjde zejména o místní vliv šlechty, téma vzdělání ve městě a soužití s místními náboženskými menšinami. Krátce se zmíníme i o místní mariánské tradici, která může být v dnešní době pro místní obyvatele překvapením. Závěr kapitoly se věnuje místním správcům farnosti z pohledu jednoduchých statistických faktů, které vycházejí ze závěrů této práce.

4.1 Vliv pánů Rychnova

Z historie města je zřejmé, že významný vliv na místní poměry, včetně těch náboženských, měla vládnoucí šlechta. Výše jsme se o ní mohli dozvědět více. Zde si shrneme jenom krátce, jak se místní páni stavěli k náboženství ve městě.

Prvním šlechtickým rodem, který významnou měrou osídlil Rychnov nad Kněžnou, byl rod pánů z Drnholce. Usadili se, začali si říkat pánové z Rychnova a s sebou také přinesli podporu křesťanství. Vybuďovali nebo opravili kostely v okolí, včetně nynějšího kostela sv. Havla, a od poloviny 13. století do počátku 15. století podporovali víru budováním oltářů a povoláváním kněží.⁵⁵⁴

I nadále tomu bylo podobně. Pánové z Rychnova podporovali místní víru. Během husitských válek se však přidali k podpoře Husitů a jejich tábořské strany. Vytvořili zázemí a útočiště nově vzniklé Jednotě bratrské, která se odklonila od náboženství kališnického. Koncem 15. století ale rod pánů z Rychnova zchudl a město prodali rodu pánů z Pernštejna.⁵⁵⁵

Zpočátku byl rod pánů z Pernštejna tolerantní k Jednotě bratrské v Rychnově nad Kněžnou. To se změnilo v polovině 16. století s nařízením vladaře, který toto náboženské hnutí vypověděl ze země. Jan z Pernštejna stál za nařízením krále Ferdinanda I. tím spíše, že s vírou Jednoty bratrské nesouhlasil. Udržovat dobré vztahy s vladařem pro něj bylo nepochybně důležitější. Pernštejnští páni navíc oproti Rychnovským sídlili v jiném městě. I to mohlo do jisté míry hrát roli v nezájmu dále

⁵⁵⁴ Srov. MUSIL, František a SVOBODA Ladislav. *Hrady, zámky a tvrže okresu Rychnov nad Kněžnou*. Ústí nad Orlicí: Grantis s.r.o., 1998, s. 140–142.

⁵⁵⁵ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 9–10.

podporovat setrvání tohoto hnutí.⁵⁵⁶ Arnošt, falckrabě Rýnský, nesídlil v Rychnově nad Kněžnou, ale místní církev podporoval. Byl zastáncem katolické víry a bojoval proti církvím protestantským.⁵⁵⁷

Naproti tomu byl příznivcem protestantství majitel Burian Trčka z Lípy, který toto vyznání podporoval i na rychnovském panství. Za jeho vlády se začali do města vracet přívrženci Jednoty bratrské, která v zemi opět začala získávat toleranci.⁵⁵⁸ Na konci 16. století a na začátku 17. století, tedy za pánů rodu Betengelů, měli město pod správou kališničtí kněží.⁵⁵⁹ Významného vlivu opět ale nabila i Jednota bratrská, které tehdejší majitel nechal postavit novou svatyni, dnešní kostel Nejsvětější Trojice.⁵⁶⁰

Když po Bitvě na Bílé hoře nastaly další politické změny a rod Betengelů již nevladl místní panství, znamenalo to opět i velké náboženské změny. Na vlivu v zemi posílilo křesťanství a Vincenc Zucconi, kanovník vyšehradský a mezi lety 1629–1635 majitel rychnovského panství, dosadil do farnosti katolické kněží.⁵⁶¹

Rod pánů z Kolowrat, kteří sídlí v Rychnově nad Kněžnou doposud, setrval u katolické víry. Mnozí pánové z tohoto rodu výrazně přispěli k rozšíření křesťanství ve městě jak podporou církevních událostí a budováním či opravami církevních staveb, tak i podporou místní vzdělanosti. Nechali postavit nové školy i gymnázium, kde působili i katoličtí kněží.⁵⁶² Tolerantně se stavěli k tehdejší židovské menšině, která měla ve městě své ghetto, a přes mnohá omezení dané dobou mohli ve městě vyznávat svou víru v synagoze a získávat vzdělání.⁵⁶³

Až nástup totalitních režimů ve 20. století opět výraznou měrou ovlivnil náboženskou situaci v Rychnově nad Kněžnou. Rodu pánů z Kolowrat byl zestátněn majetek a navrácen až po roce 1990. Pro příslušníky místní židovské komunity to bohužel znamenalo smutný konec. Katolická církev byla pod dohledem státu a její příslušníci mohli šířit skutečnou tvář této víry jen tajně a pod hrozbou postihů.⁵⁶⁴

⁵⁵⁶ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 13–16.

⁵⁵⁷ Srov. Tamtéž, s. 16–20.

⁵⁵⁸ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 35.

⁵⁵⁹ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 24–25.

⁵⁶⁰ Srov. MUSIL, František a SVOBODA Ladislav. *Hrady, zámky a tvrže okresu Rychnov nad Kněžnou*. Ústí nad Orlicí: Grantis s.r.o., 1998, s. 143.

⁵⁶¹ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 19 a 64.

⁵⁶² Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 64 a 84–86.

⁵⁶³ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 19 a 124 a 132–134.

⁵⁶⁴ Srov. BILÍK, *České země a Československo ve 20. století*, s. 65–95.

Náboženská svoboda pak dala po roce 1990 volný rozvoj novým hnutím. V Rychnově nad Kněžnou zejména Československé církvi husitské a Církvi evangelické.⁵⁶⁵ Ve městě je také několik příslušníků Svědků Jehovových.⁵⁶⁶

Místní náboženské poměry do jisté míry ovlivňovala politická situace v zemi. Stejně tak měli na tyto poměry veliký vliv majitelé místního panství, jejichž postoj se nemusel vždy slučovat s postojem vladaře. Zdá se, že pokud byl Rychnov nad Kněžnou městem sídelním, majitel dbal více o jeho rozvoj a místní poměry. V současné době je nejvíce patrný odkaz pánů z Kolowrat, kteří s několikaletou přestávkou sídlí ve městě od poloviny 17. století. Tento rod také připomíná, že z hlediska državy města je pro šlechtu důležité udržovat dobré vztahy s církví. Jak bylo možné všimnout si například při zakládání piaristického gymnázia, ne vždy docházelo k vzájemnému porozumění. Celkový dojem vypovídá o tom, že rychnovští páni dbali o spokojenost svých obyvatel a ve své době udržovali dobré náboženské poměry.

4.2 Rychnovské školy a účast místních kněží na vzdělávání

Kněží byli vždy chápáni nejen jako nositelé víry, ale i vzdělanosti. Popsat, co to znamená kněžská starostlivost za vzdělávání, by žádalo samostatnou práci. Poblíž církevních sídel bývaly školy. Stejně tak tomu bylo u kostela sv. Havla v Rychnově nad Kněžnou, kde škola stávala. Její počátky však nelze doložit. Pravděpodobně ale stála již ve 14. století. Během 15. století byla přemístěna do oblasti nynějšího rychnovského zámku, kde byla také postavena fara a několik domků. Kromě školy pro malé děti byla v Rychnově nad Kněžnou koncem 16. století zřejmě už i škola pro starší žáky. Počátkem 17. století jsou již na univerzitě v Praze evidováni rychnovští studenti. Na žádost vrchnosti byli studenti z univerzit posíláni za správce do městských škol, neboť školy kališnické i protestantské měla v 16. století pod dohledem univerzity. Tito studenti se později stávali písaři či kněžími. Místní kněží byli rovněž mezi vyučujícími. Dne 29. dubna 1622 byla pražská univerzita pro pohoršlivý způsob vyučování a morální kazy vyučujících vzata protestantům a převzali ji s nesnázemi jezuité.⁵⁶⁷

⁵⁶⁵ Srov. BILÍK, *České země a Československo ve 20. století*, s. 136.

⁵⁶⁶ Srov. Chci pomoci tam kde to znám. Svědkové Jehovovi – sál Království Rychnov nad Kněžnou. [online]. [Cit. 28. 4. 2021]. Dostupné z [www: http://www.chcipomoci.info/organizace/26031/svedkove-jehovovi-sal-kralovstvi-rychnov-nad-kneznou/](http://www.chcipomoci.info/organizace/26031/svedkove-jehovovi-sal-kralovstvi-rychnov-nad-kneznou/)

⁵⁶⁷ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 19 a 124 a 65–70.

Po třicetileté válce bylo školství předáno katolickým kněžím. Učitelé byli zároveň varhaníky, kostelními zpěváky a kantory. V 18. století byly v Rychnově nad Kněžnou i dívčí školy a do výuky se zaváděly ruční práce. Místní pláteník zde vybudoval i přádelnickou školu, která fungovala do počátku 19. století. Ve druhé polovině 18. století byli za Marie Terezie zřízení školští komisaři a jednou ročně, později dvakrát, se konaly souhrnné zkoušky. Pro nedostatek místa byla ke zkouškám využívána radnice. Přes vyšší prestiž povolání nebyli místní učitelé dostatečně placeni.⁵⁶⁸

Počátkem 18. století vznikla i piaristická škola z podnětu tehdejšího hraběte Norberta z Kolowrat. Piaristická škola byl zároveň klášter pro třináct piaristů a studentská kolej. Gymnázium prospívalo, proto se brzy proměnilo z nižšího na vyšší gymnázium, a vyučujících piaristů přibývalo. Z nařízení císaře Josefa II. však musely být latinské školy rušeny a zakládány školy německé. Přes snahu gymnázium zachránit byli nuceni rychnovští piaristé odejít. Mezi hrabětem, piaristy a tehdejší vládou, ke které se odvolávali, nenastala názorová shoda. Piaristické gymnázium pak bylo na počátku 19. století znovu otevřeno a kromě latinského a německého jazyka začalo vyučovat i jazyk český. Přesto se potýkalo s dalšími problémy ze strany vlády, která upravovala požadavky na zřízení gymnázia. Požadavkům nebylo možné dostat kapacitně nebo finančně. S postupující germanizací škol nastávaly rozpory i ohledně jazyka vyučování. Česky se učilo pouze náboženství, čeština a řečtina. Roku 1864 bylo otevřeno i vyšší gymnázium, které pro vládní nařízení do té doby mohlo být jen nižším gymnáziem. Ve druhé polovině 19. století přešlo gymnázium do správy obce, později státu a dostalo své největší slávy. Když počátkem 20. století vyhořelo, bylo zbouráno.⁵⁶⁹

Magistrát města a občané věnovali na počátku 18. století velikou péči gymnáziu, obecné školy byly ponechány ve správě vrchnosti a duchovních. Budovy začaly chátrat. Nebylo dostatek peněz pro učitele ani na opravu škol. Do této situace se vložil místní hrabě František Karel z Kolowrat a roku 1819 byla díky němu postavena nová školní budova. Na učitele dohlížel farář. Jednou za čas přijel biskup a provedl vizitaci spojenou s veřejnou zkouškou žáků. Škola prospívala i díky dobrým kantorům, přestože ti byli placeni málo. Pro mládež, která vyšla školu, byly zavedeny

⁵⁶⁸ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 281–282.

⁵⁶⁹ Srov. Tamtéž, s. 292–304.

i opakovací hodiny, které spravoval farář. Ke konci století se tento typ výuky v zemi proměnil v průmyslovou školu opakovací, stejně tak v Rychnově nad Kněžnou.⁵⁷⁰

Do roku 1869 býval okresním školním dozorcem vikář a školními okresy byly vikariáty. Po roce 1869 se s novými říšskými zákony stal dozorčím okresní školní rada a školní obvody spadaly pod hejtmanství. Protože škol byl nedostatek, byla roku 1881 postavena dívčí škola v nynější ulici Komenského. Počet školáků byl v Rychnově nad Kněžnou roku 1848 celkem 464 a roku 1898 již 856, z toho 399 chlapců a 457 dívek. Roku 1904 pak byla postavena i nová budova pro školu chlapeckou, nyní vedle zámeckého parku. Stejně jako při otvírání gymnázia, tak i při otvírání škol, konala se slavnost spojená s vysvěcením budovy a promluvou místního kněze.⁵⁷¹

Na školách působili ve funkci katechety i kněží, kteří nejsou uváděni mezi místními správci farností nebo kaplany.⁵⁷² Z výše uvedeného je patrné, že místní kněží měli veliký vliv na vzdělanost v Rychnově nad Kněžnou, alespoň do počátku 20. století. V souvislosti s politickou situací a organizací školství se význam faráře ve školách změnil. Ještě v 50. letech 20. století vyučoval místní farář Nývlt náboženství v místní škole. Postupně, do roku 1990, však byla výuka náboženství tehdejšími režimem pouze nelibě tolerována, rodiče pronásledováni a persekvováni. Pro zájemce byla výuka přemístěna na místní faru.⁵⁷³

Kolem roku 1990 předali místní kněží výuku náboženství farníkům s teologickým vzděláním. Sami se do výuky náboženství zapojovali jen příležitostně a věnovali se ostatním pastoračním činnostem. Až P. Stejskal se po roce 2004 vrátil k výuce náboženství a vedení skupiny mládeže. Udržoval dobré vztahy s vedením místního gymnázia, které přijalo jeho nabídku zde vyučovat. Několik let tam učil volitelné předměty, ale příležitostně navštěvoval i ostatní školy ve městě.⁵⁷⁴

⁵⁷⁰ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 283–291.

⁵⁷¹ Srov. Tamtéž, s. 283–291.

⁵⁷² Srov. Tamtéž, s. 290.

⁵⁷³ Srov. TŮMOVÁ, Zdena. *Diplomová práce*. [e-mailová korespondence]. Message to: Stanislav Beran. 27. května 2021 [cit. 2021-05-28]. Osobní komunikace.

⁵⁷⁴ Srov. JANÁK, Lukáš. *Diplomová práce*. [e-mailová korespondence]. Message to: Stanislav Beran. 28. května 2021 [cit. 2021-05-28]. Osobní komunikace.

4.3 Soužití s jinými vyznáními

Katolická církev si od svého počátku v Rychnově nad Kněžnou prošla pozicemi, kdy byla ve městě náboženstvím dominantním, ale i menšinovým nebo nelibě tolerovaným. Po většinu své existence ve městě nebyla jediným zdejším vyznáním. Dále proto objasníme, s jakými vyznáními zde přišla do kontaktu.

Snad již na přelomu prvního a druhého tisíciletí se mohla místní pohanská náboženství dostávat do kontaktu s katolickou vírou.⁵⁷⁵ Dominantní pozici ve městě získalo křesťanství díky šlechtickému rodu z Drnholce, který se v Rychnově nad Kněžnou usídlil, a tuto víru podporoval.⁵⁷⁶

Od poloviny 15. století se však až do roku 1626 stalo hlavním náboženstvím ve městě kališnické a později protestantské vyznání luterského. Veliký vliv měla v té době ve městě i Jednota bratrská, která našla útočiště u místních pánů Rychnova. O místní katolické církvi z té doby nejsou zprávy. Jisté je, že byla v menšině a k bohoslužbám neměla k dispozici farní kostel.⁵⁷⁷

Už v první polovině 16. století bylo v Rychnově nad Kněžnou i židovské osídlení.⁵⁷⁸ Od roku 1650 začalo město evidovat své židovské občany.⁵⁷⁹ V roce 1604 je doložena existence židovské ulice. Většina domů pak byla soustředěna v této ulici, která vede ze středu náměstí k jihovýchodu (nyní ulice Palackého), a v ulicích přilehlých. V jejich blízkosti stála synagoga a nedaleko měli i vlastní hřbitov. V domě s čp. 693. s datem ve štítě 1780 býval rabinát, škola a rituální lázeň. Po třicetileté válce komunita narostla a roku 1690 byla založena židovská škola. Židovských obyvatel přibývalo i během 18. století, nejvíce pak v polovině 19. století.⁵⁸⁰ V roce 1779 zachvátil požár pouze tuto obec. Chrám i většina domů vyhořely. Nový chrám byl vystaven roku 1782⁵⁸¹ po dalším požáru v obci.⁵⁸² Podle pověsti byli místní židé za Marie Terezie vláčení pruskými jezdci za brady a poté zabiti. Na jejich památku věřící

⁵⁷⁵ Srov. ZRŮBEK, Rudolf. *Domus sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou*. Rychnov nad Kněžnou: Městský úřad, 1993, s. 3

⁵⁷⁶ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 5–11.

⁵⁷⁷ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 306.

⁵⁷⁸ Srov. KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2004, s. 523–524.

⁵⁷⁹ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 57.

⁵⁸⁰ Srov. KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2004, s. 523–524.

⁵⁸¹ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 57.

⁵⁸² Srov. KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2004, s. 519.

uskutečňovali modlitby na druhý den letničních svátků ještě koncem 19. století.⁵⁸³ Tato komunita byla zrušena nacisty v roce 1941,⁵⁸⁴ když byli její členové deportováni do koncentračních táborů.⁵⁸⁵

Židé s křesťany žili společně v Rychnově nad Kněžnou mnoho let, ale místní ghetto si udržovalo odstup. V jedné z uliček do židovské čtvrti prodávali místní židé veteš. Ulice musela být do roku 1848 každý večer uzavírána řetězem, protože ghetto nebylo křesťanům po západu slunce přístupné. Židé byli po celá staletí v mnoha směrech omezováni. Ve městě směli kupovat domy jen ve vyhrazených ulicích a mohli se zabývat jen drobným obchodem. Od 18. století nad nimi měl dozor inspektor židů ustanovený vrchností. K jejich zrovnoprávnění s křesťany došlo až v roce 1857.⁵⁸⁶ Odstup židů a křesťanů byl vzájemný, do jisté míry daný historickými skutečnostmi, ale výrazný vliv také mělo postavení židů jako takových ve státě.

Církev Československá husitská se do Rychnova nad Kněžnou dostala v první polovině 20. století z Vamberka, kde již tato obec fungovala dříve. První místní bohoslužba proběhla v roce 1921. Nejprve se shromáždění a bohoslužby konaly v modlitebně v rychnovské čtvrti Na Trávníku, později v dívčí škole v dnešní ulici Komenského. V roce 1926 čítala obec 291 členů. První snaha o výstavbu budovy, která by vyhovovala počtu věřících, v roce 1937 nedopadla. Nakonec komunita koupila v roce 1939 Vinklářovu vilu na místním Školním náměstí a je činná doposud.⁵⁸⁷

V současné době mají pravidelné nedělní bohoslužby a biblické hodiny.⁵⁸⁸ Ty se uskutečňují ve víceúčelové místnosti, která slouží jako modlitebna a místnost pro kulturní akce a posezení. Účastní se akce Nocí kostelů, kde nabízejí zajímavé přednášky a aktivity.⁵⁸⁹ Přednášky pro veřejnost také pravidelně nabízejí v měsíčníku

⁵⁸³ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 57.

⁵⁸⁴ Srov. KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2004, s. 523–524.

⁵⁸⁵ Srov. STRÁŽNICKÁ, Alena et al. *Historie města Rychnova nad Kněžnou v datech*. Turnov: Severografia závod Turnov, 1988, s. 60–61.

⁵⁸⁶ Srov. ZRÚBEK, Rudolf. *Domus sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou*. Rychnov nad Kněžnou: Městský úřad, 1993, s. 40 – 42.

⁵⁸⁷ Srov. Tamtéž, s. 43 – 44.

⁵⁸⁸ Srov. Církev Československá husitská. Kontakty. Dostupné z [www \[online\]](http://www.cesh.cz/no.php?obec=238). Cit. 29. 4. 2021.

⁵⁸⁹ Srov. Noc kostelů. Kostely. Dostupné z [www \[online\]](http://www.nockostelu.cz/kostel/7876/). Cit. 29. 4. 2021

Rychnovský zpravodaj.⁵⁹⁰ Vzájemná užší spolupráce či návštěvy mezi členy této církve a místní katolickou církví neprobíhají.

Jednota bratrská se přes obtížná období v českých zemích rozšířila formou misí do celého světa, kde její obce působí samostatně. Provozují školy a další sociální aktivity. V českých zemích mohli opět zahájit svou činnost ve druhé polovině 19. století jako Evangelická církev bratrská a od roku 1921 opět jako Jednota bratrská.⁵⁹¹ Do Rychnova nad Kněžnou se vrátili v roce 1999. Tehdy začali s pravidelnými nedělními bohoslužbami a pořádáním kulturních a charitativní aktivit pro veřejnost nebo se zapojovat do větších mezinárodních projektů včetně křesťanských. To vše od roku 2001 pod názvem Sbor Jednoty bratrské v Rychnově nad Kněžnou. V roce 2007 založili občanské sdružení OD5K10 a od roku 2008 provozují ve městě nízkoprahové zařízení Centrum 5KA křesťanského charakteru pro místní neorganizovanou mládež. Od roku 2013 pořádají kurzy Alfa, které mají za úkol zprostředkovat možnost přemýšlení o křesťanství a Bohu. Od roku 2015 provozují zrekonstruovanou budovu bývalé hasičské zbrojnice pro poskytování sociálních služeb a setkávání maminek s dětmi.⁵⁹² Nabízí i aktivity pro problémovou mládež na Rychnovsku.⁵⁹³ Spolupráce místní katolické církve s aktivitami Jednoty bratrské v současné době probíhá pouze na neoficiální úrovni mezi přáteli.

Právě jeden z tehdejších lektorů místní Jednoty bratrské pořádal v roce 2009 na rychnovském gymnáziu přednášku o náboženstvích a sektách. U sekt zmiňuje důraz na izolovanost v komunitě, totalitářství a potlačení individuality ve prospěch společenství. Uvádí i osobní příklad, kdy se setkal s místním dospívajícím studentem společenství Svědků Jehovových, která ho předem neseznámila s mnohými omezeními komunity.⁵⁹⁴ Právě Svědkové Jehovovi od roku 1998 působí i v Rovni u Rychnova nad Kněžnou, kde sídlí v Sále Království.⁵⁹⁵

⁵⁹⁰ Srov. Rychnovský zpravodaj – listopad 2019. *Přehled kulturních a sportovních událostí*. [online]. [Cit. 29. 4. 2021]. Dostupné z www: https://www.rychnov-city.cz/assets/File.ashx?id_org=14410&id_dokumenty=16996

⁵⁹¹ Srov. Jednota bratrská. Rychnov nad Kněžnou. O nás. *Historie Jednoty bratrské*. [online]. [Cit. 29. 4. 2021]. Dostupné z www: <http://www.jbrychnov.cz/o-nas/historie-jednoty-bratrskie>

⁵⁹² Srov. Tamtéž.

⁵⁹³ Srov. Český rozhlas Hradec Králové. Aktuální dění. *Volnočasové centrum v Rychnově nad Kněžnou*. [online]. [Cit. 1. 5. 2021]. Dostupné z www: <https://hradec.rozhlas.cz/volnocasove-centrum-v-rychnove-nad-kneznou-6187833>

⁵⁹⁴ Srov. Rychnovský deník. *Se sektami je to jako s kouřením: lepší je nezačínat si s nimi*. [online]. [Cit. 28. 4. 2021]. Dostupné z www: https://rychnovsky.denik.cz/zpravy_region/se-sektami-je-to-jako-s-kourenim-lepsi-je-nezacina.html

⁵⁹⁵ Srov. Chci pomoci tam kde to znám. Svědkové Jehovovi – sál Království Rychnov nad Kněžnou. [online]. [Cit. 28. 4. 2021]. Dostupné z www:

Společenství Svědků Jehovových kromě společných setkání pořádá i přednášky v příjemných moderně zařízených prostorech. Na jednu z přednášek byli v srpnu 2016 pozváni i manželé Beranovi, protože přednášejícím byl advokát JUDr. Lubomír Müller. Tento advokát je členem Svědků Jehovových a pomáhal vymáhat odškodnění od státu za nezákonné zatčení v roce 1983 a následné věznění Milana Berana a dalších členů skryté církve a jejich zadržovaný důchod. Nikdo z nich nebyl pravomocně odsouzen, přestože si ve vazbě odseděli několik let. Podle tehdejšího zákona se tak na ně nevztahovalo odškodné včetně nepočítání let strávených ve vězení do starobního důchodu. Žádný advokát se případu nechtěl ujmout, až se případu nakonec ujal v roce 2007 JUDr. Lubomír Müller. Vzal si pouze symbolickou zálohu 500 Kč. Po pěti letech se advokátovi podařilo vysoudit odškodné. Vzal si domluvených 15 % z vysouzené částky podle dohody, a celou částku věnoval domovu důchodců, který Svědkové Jehovovi provozovali.⁵⁹⁶

Kolem přelomu tisíciletí členové tohoto společenství obcházeli domy v Rychnově nad Kněžnou a nabízeli duchovní rozhovor. V současné době nejsou zprávy o jejich aktivitě. Místní křesťané s nimi nespolupracují. Katolická církev chápe společenství Svědků Jehovových jako sektu.

Soužití různých vyznání ve městě ovlivňovala náboženská situace ve státě, ale i postoj pánů Rychnova. Dá se říci, že katolická církev ve městě nikdy nepůsobila sama. Na počátku se konfrontovala s pohanskými vyznáními a v současné době koexistuje spolu s protestantskými náboženstvími.

4.4 Mariánská tradice farnosti

Zařazení této kapitoly by se mohlo zdát rychnovským obyvatelům překvapivé. Ve městě i jeho okolí si ale nelze nevšimnout mnoha míst, která odkazují na Pannu Marii. Od původního zasvěcení kostela, přes názvy míst, oltáře, obrazy, sochy a zázraky, se můžeme s Bohorodičkou na mnoha místech setkat. Co je Mariánská úcta?

Úcta k Panně Marii existuje již od samého počátku církve. Nejprve se spojovala s mateřstvím Ježíše Krista. Již její současníci ji jistě vyhledávali a ptali se na jejího

<http://www.chcipomoci.info/organizace/26031/svedkove-jehovovi-sal-kralovstvi-rychnov-nad-kneznou/>

⁵⁹⁶ Srov. BERAN, Milan. *Diplomová práce*. [e-mailová korespondence]. Message to: Stanislav Beran. 26. května 2021 [cit. 2021-05-26]. Osobní komunikace.

Syna, protože ona k němu měla nejbližší.⁵⁹⁷ Jako Bohorodičce byl Marii přikládán neobyčejný význam, který přispěl k zakořenění mariánské úcty a jejímu rozšíření. Na základě kontemplance Písma byla podle tradice Maria již od početí očištěna od hříchu a zůstala pannou i po porodu.⁵⁹⁸ Pro svůj příkladný život se stala symbolem mnoha ctností: pokory, poslušnosti a oddanosti Ježíši Kristu.⁵⁹⁹

Kostely byly zasvěcovány Panně Marii již kolem 4. století⁶⁰⁰ a české země nebyly výjimkou. K rozvoji mariánské úcty u nás došlo ve 14. století za Karla IV., který patřil mezi ctitele Bohorodičky. Popularita Panny Marie, jako milosrdné Matky všech křesťanů, rostla dále. Zvláště pak v pobělohorském poválečném období.⁶⁰¹ Až v 18. století, v době Josefínské, došlo k omezování úcty. Důvodem byla kritika některých osvícenských teologů.⁶⁰²

Jak už víme, na počátku 14. století byl nynější kostel sv. Havla původně zasvěcený Panně Marii, stejně tak její hlavní oltář.⁶⁰³ Další postranní oltář v tomto kostele založený roku 1411 byl ke cti Těla Páně, Panny Marie a Všech svatých. Podle pověsti byla na jeden z oltářů zasvěcený Panně Marii umístěna soška Matky Boží, kterou vyřezal a mezi lety 1354–1356 daroval tehdejší arcibiskup Arnošt z Pardubic.⁶⁰⁴ Ten prý přes Rychnov nad Kněžnou často projížděl do svého rodného města Kladska.⁶⁰⁵ Jedna socha přibližně z druhé poloviny 14. století byla po restaurování v 60. letech 20. století ukradena a údajně se může nacházet někde v Německu. Zřejmě ale existovala ještě druhá socha, která zanikla s přestavbou oltáře v polovině 17. století. Podle pamětníka z té doby byla původní socha Madony s Ježíškem na oltáři odnepaměti vystavována k uctívání věřících. Z roku 1753 je záznam o dvou sochách

⁵⁹⁷ Srov. GUARDINI, Romano. *O modlitbě: Uvedení do školy křesťanské modlitby*. Reprint vyd. z r. 1970. Praha: Zvon, 1991, s. 221–227.

⁵⁹⁸ Srov. WEIS, Martin. *Mariánské květy*. Tišnov: Sursum Tišnov, 2003, v edici Studie TF JU svazek 28, s. 152–153.

⁵⁹⁹ Srov. ROYT, Jan. *Zahrada mariánská: Mariánská úcta ve výtvarném umění od středověku do 20. století: Doprovodná publikace k výstavě v Muzeu Šumavy v Kašperských Horách*. Sušice: Muzeum Šumavy, 2000, s. 2.

⁶⁰⁰ Srov. WEIS, Martin. *Mariánské květy*. Tišnov: Sursum Tišnov, 2003, v edici Studie TF JU svazek 28, s. 18.

⁶⁰¹ Srov. HANZAL, Josef. Mariánský kult v barokních Čechách. In: *Rekatolizace v českých zemích: sborník příspěvků z konference v Jičíně konané 10. září 1993*. Jičín: Městský úřad Jičín, 1995, s. 17–18.

⁶⁰² Srov. ROYT, Jan. *Zahrada mariánská: Mariánská úcta ve výtvarném umění od středověku do 20. století: Doprovodná publikace k výstavě v Muzeu Šumavy v Kašperských Horách*. Sušice: Muzeum Šumavy, 2000, s. 15–16.

⁶⁰³ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 6.

⁶⁰⁴ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 306.

⁶⁰⁵ Srov. ZRUBEK, Rudolf. *Domus sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou*. Rychnov nad Kněžnou: Městský úřad, 1993, s. 5.

Panny Marie.⁶⁰⁶ Historik Sedláček pak po ohledání současné sošky shledal, že jde o nekvalitní dílo ze 17. století. Na soše je nápis „Hieronymus Kapoun, anno domini 1690“, což byl tehdejší umělec z Vamberka.⁶⁰⁷ Podle historika Pavla ale dnes na oltáři není socha Kapounova. Domnívá se, že by mohlo jít o sochu, která byla přenesena z oltáře z roku 1521. Zrůbek pak doplňuje, že podstavec s vyřezávaným černým orlem nese autogram Kapouna z roku 1690, ale socha mohla být na tento podstavec přenesena.⁶⁰⁸ Socha byla v roce 2021 vypůjčena Krajským muzeem v Hradci Králové na výstavu gotického umění.

V 16. století byl na zvonici u kostela zvon z roku 1550 s obrazem Panny Marie a znakem Pernštejnů. Na jedné z věží kostela byl menší zvon z roku 1544 s nápisem „Slyšte poselství andělské a pozdravte matku Páně“. Na konci 17. století byly oltáře změněny. Jeden z postranních oltářů byl zasvěcen Panně Marii; nechal ho postavit tehdejší cech soukeníků.⁶⁰⁹ Přibližně až z roku 1900 je postranní oltář Panny Marie Růžencové.⁶¹⁰ V předzámčí byl před rekonstrukcí zámku vztyčen mariánský sloup. Na něm je socha Neposkvrněného početí Panny Marie. Při ní byly později níže vztyčeny sochy sv. Jana Nepomuckého a sv. Františka Xaverského. Sousoší bylo posvěceno 19. října 1694 biskupem hradeckým z nákladů hraběte Františka Karla I.⁶¹¹

Na počátku 18. století během přestavby zámku a kostela nejsvětější Trojice byla v průčelí kostela vybudována Loretánská kaple⁶¹² a v zámku kaple zasvěcená Panně Marii Sněžné, jejíž kopule je v osmi polích zdobena freskami českých a moravských Madon.⁶¹³ V Rychnově nad Kněžnou i jeho okolí stojí mnoho soch. Pocházejí převážně z druhé poloviny 18. století a prý jsou pozůstatkem misí jezuitů, které se zde kolem roku 1765 konaly. V blízkosti kostela stálo sousoší Zasnoubení

⁶⁰⁶ Srov. ZRŮBEK, Rudolf. *Domus sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou*. Rychnov nad Kněžnou: Městský úřad, 1993, s. 5 a 9–10 a 13. Zrůbek zde uvádí nedokončený text studie historika umění doc. Dr. Jakuba Pavla, DrSc. ze stran 23–28 rukopisu.

⁶⁰⁷ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 306.

⁶⁰⁸ Srov. ZRŮBEK, Rudolf. *Domus sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou*. Rychnov nad Kněžnou: Městský úřad, 1993, s. 12. Zrůbek zde uvádí nedokončený text studie historika umění doc. Dr. Jakuba Pavla, DrSc. ze stran 23–28 rukopisu.

⁶⁰⁹ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 307–308 a 324.

⁶¹⁰ Srov. ZRŮBEK, Rudolf. *Domus sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou*. Rychnov nad Kněžnou: Městský úřad, 1993, s. 6.

⁶¹¹ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 324.

⁶¹² Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 63.

⁶¹³ Srov. MUSIL, František a SVOBODA Ladislav. *Hrady, zámky a tvrže okresu Rychnov nad Kněžnou*. Ústí nad Orlicí: Grantis s.r.o., 1998, s. 148.

Panny Marie z roku 1767. Nedaleko pivovaru je socha z roku 1766. Jde o kamenný obraz Panny Marie s Ježíškem, který drží tři andělé. Na podstavci je reliéf, jak sv. Lukáš maluje Pannu Marii. U kopce Budína stojí socha Panny Marie Cellenské, kterou zřídil v roce 1735 místní měšťan a soukeník. Ke cti Panny Marie Cellenské byla zasvěcena i kaplička v rychnovské čtvrti Na Drahách, která tam stála v 18. století.⁶¹⁴

Z roku 1780 je dochována modlitební knížka Každodenní chléb mariánský, která vypovídá o místní mariánské úctě k Panně Marii Svatohavelské. Dochovalo se několik lidových pověstí a výpovědí o uzdravení na její přímluvu.⁶¹⁵

V modlitební knize Každodenní chléb mariánský z roku 1780 je tehdejším farářem zapsána svědecká výpověď místního měšťana. Ta vypráví o období, kdy byl Rychnov nad Kněžnou drancován švédskými vojáky, se kterými se do našich zemí vrátili i někteří vyhoštění protestanti. Vojáci a protestanti pak prý společně usilovali o svržení obrazu Panny Marie na oltáři v kostele sv. Havla. Sekerami ani lany se jim nedařilo oltář pobořit. Když jeden místní stařec, vyznání katolického, viděl, jak ničí interiér kostela, snažil se jim domluvit s tím, že je to marné, neboť brzy tam budou opět křesťanské obrazy znovu dány. Unaveni ničením byli všichni ochotni zanechat snahy kromě protestantského kněze, který rouhavě promluvil k obrazu Panny Marie. Kněz se dožadoval, ať Panna Marie sestoupí a zabije ho na důkaz, že není katolická víra d'ábelská. V tu chvíli se obraz zřítíl a jen těsně minul hlavu kněze, který stihl uskočit. V hrůze obraz vrátili na své místo, opustili kostel a zakázali o tom mluvit.⁶¹⁶

Další dochovaná pověst také souvisí s vpádem švédských vojáků. Ti prý v noci přijeli drancovat město, ale uslyšeli lomoz a jakoby víření vojenských bubnů. K tomu se nad městem vznášela Matka Boží Svatohavelská, která stála na orlu s ohnivým mečem v ruce. Vojáci se zděsili a polámali si krky při útěku ze srázu do Habrové.⁶¹⁷

V oratoři rychnovského kostela Nejsvětější Trojice se nachází veliký obraz Nanebevzetí Panny Marie, která se vznáší nad Rychnovem nad Kněžnou, z roku 1845. O obraz požádal hraběte tehdejší farář Šolc⁶¹⁸ jako památku na výročí svčení kostela provedené právě na svátek Nanebevzetí Panny Marie. Předchozí pověstí tak mohl být

⁶¹⁴ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 323–325.

⁶¹⁵ Srov. ZRÚBEK, Rudolf. *Domus sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou*. Rychnov nad Kněžnou: Městský úřad, 1993, s. 8.

⁶¹⁶ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 58. Porovnáno s modlitební knihou z roku 1780 Každodenní chléb mariánský.

⁶¹⁷ Srov. Tamtéž, s. 59.

⁶¹⁸ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 321.

inspirován. Stejně jako výše zmíněný podstavec sochy Madony s Ježíškem ve tvaru černého orla z kostela sv. Havla.

V modlitební knize jsou tehdejšími faráři zaznamenána zázračná uzdravení. Roku 1746 se místnímu občanovi vzpříčila kost v hrdle a žádným způsobem jí nebylo možné vyndat. Uchýlil se tedy do kostela a prosil Pannu Marii Svatohavelskou, aby ho té obtíže zbavila. Při cestě domů z kostela se mu hrdlo uvolnilo. V roce 1748 byl jiný měšťan uzdraven z dlouhotrvajících horeček až po modlitbách k Panně Marii Svatohavelské. Stejným způsobem téhož roku zase nabyla sluchu místní farnice.⁶¹⁹

Nedaleko města v lese Včelném stávala samota hlídače obecních lesů a včelstev u pramene dobré vody. Koncem 17. století zde město zřídilo obecní lázně Studánka. Zhruba z první poloviny 18. století pochází pověst o uzdravení nemocného na přímluvu Panny Marie. Vedle Studánky pak byla vystavěna dřevěná kaple s obrazem Bohorodičky. Nová dřevěná kaple pak byla slavnostně vysvěcena dne 14. září 1856. V roce 1902 ji ale nahradila kaple zděná.⁶²⁰

Panna Marie Svatohavelská se těšila ve městě veliké úcty, kterou od počátku 19. století šířili i místní malíři.⁶²¹ Není pochyb o tom, že místní kněží se s mariánskou úctou nejen setkávali, ale v rámci pastorační činnosti i pracovali, neboť ve své době byla velmi úzce spjata s místním katolickou vírou.

4.5 Rychnovští kněží pohledem čísel

S ohledem na záměr sestavit posloupnost správců rychnovské farnosti se nabízí otázka: „Kolik kněží zde působil?“ A mohli bychom pokračovat. Kolik řeholníků a kaplanů zde působil? V této kapitole se tedy podíváme na jednoduché statistické údaje o místních kněžích, které vycházejí z poznatků ve druhé kapitole.

Přes atraktivitu tohoto tématu však mějme na paměti, že podstatu místní i univerzální církve netvoří číselky. Jde především o to, jak zde po staletí Bůh promlouval do srdcí lidí skrze množství svých věrných služebníků, kteří museli překonávat mnoho nesnází při vykonávání svého kněžského povolání.

⁶¹⁹ Srov. ZRŮBEK, Rudolf. *Domus sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou*. Rychnov nad Kněžnou: Městský úřad, 1993, s. 16–17.

⁶²⁰ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou*. V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 357–359.

⁶²¹ Srov. ZRŮBEK, Rudolf. *Domus sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou*. Rychnov nad Kněžnou: Městský úřad, 1993, s. 8.

4.5.1 Správci farností

První otázkou pro tuto kapitolu by mělo být, kolik kněží katolické církve, kteří byli správci rychnovské farnosti, ve městě působili. Jak vyplývá z druhé kapitoly, na otázku nelze odpovědět jednoznačně. Do počátku 17. století totiž existují jenom kusé informace o správcích místní farnosti. Na základě zjištěných informací můžeme jen odhadovat, že od druhé poloviny 14. století do husitských válek v první polovině 15. století působili v Rychnově nad Kněžnou přibližně 27 katolických kněží. Jakým způsobem spravovali farnost, co bylo náplní jejich pastorače a zda jich zde působil i více zároveň atd., se zřejmě již nedozvíme. Stejně tak, co se týká kněžích protestantských, kteří v Rychnově nad Kněžnou působili od husitských válek do první poloviny 17. století. Ani o nich se nedochovalo dostatek informací.

Až od první poloviny 17. století můžeme hovořit o zaznamenané posloupnosti místních kněží. Zaznamenání posloupnosti vděčíme především místním farním kronikám. Do těch se zaznamenávaly od poloviny 18. století do poloviny 20. století důležité informace týkající se místní farnosti. Přitom byly kroniky doplněny o historické a místopisné údaje včetně dohledatelné posloupnosti kněží před vznikem první kroniky. Informace o kněžích v kronikách pak bylo možné porovnat s objevy místních historiků, které zaznamenali do svých spisů. Nepochybně však i sami autoři historických dokumentů o Rychnově nad Kněžnou čerpali z farních kronik. Nyní tedy můžeme spočítat nejpřesnější údaj o počtu místních správců farnosti, kterých bylo zřejmě od roku 1629 do roku 2021 celkem 34 kněží.

Z těchto 34 místních farářů působili v 17. století 9 kněží, v 18. století 7 kněží, v 19. století 7 kněží, ve 20. století 9 kněží a ve 21. století prozatím 2 kněží, přičemž kněží sloužící na přelomu století jsou počítáni do století, ve kterém působili nejdéle.

Někteří z těchto 34 farářů sloužili ve farnosti kratší dobu, někdy dokonce necelý rok. Působili zde ale také faráři, kteří v rychnovské farnosti působili úctyhodnou dobu. Například v 17. století P. Benedikt Moravský z Dalovitz působil ve farnosti 23 let a P. Václav Gabriel Medek 20 let. V 18. století P. Karel Horetický působil 19 let a P. Jan Vincenc Pelcl působil 25 let. V 19. století P. Josef Scholz působil 29 let a P. Vincenc Keprlík dokonce 32 let, s přesahem 10 let služby do 20. století, což je nejdélejší služba v rychnovské farnosti ze všech farářů od roku 1629 do roku 2021. Ve 20. století P. František Machač působil 24 let a P. Jan Musil 17 let. Ve 21. století je zatím nejdéle působícím s 15 lety služby P. Petr Stejskal.

Kolem 10 let služby zde působilo 6 farářů. Kolem 15 let služby zde působilo 7 farářů. Mezi 19–25 lety služby zde působilo 5 farářů. Dokonce kolem 30 let služby zde působili 2 faráři. V období let 1629–2021 přesně polovina správců rychnovské farnosti, tedy 17 kněží, působila 13 let a déle.

Z počítaných posledních 34 farářů bylo zároveň místními rodáky 5 kněží, u kterých jejich místo narození známe. Celkem o 6 místních farářích je známo, že zde předtím působili jako kaplani. Ze zmíněných 34 farářů sloužilo v Rychnově nad Kněžnou až do své smrti 17 kněží, tedy polovina, u kterých je tato informace známa. U 4 místních farářů je známo, že se v Rychnově nad Kněžnou narodili i zemřeli.

4.5.2 Řádoví kněží

V historii farní správy se setkáváme i s několika řádovými kněžími. Je pravděpodobné, že v Rychnově nad Kněžnou působili kněží z různých řádů již od samotného založení města. Podle dostupných záznamů však známe řeholní kněze především z let 1629–1657. To odpovídá období, kdy byli pro nedostatek kněží dosazováni do farností i příslušníci řádů.⁶²² V této době v Rychnově nad Kněžnou působili kněží z řehole sv. Františka, kterým se říká minorité, a kněží z řehole sv. Benedikta, kterým se říká cisterciáci.

Řád minoritů byl založen roku 1209 sv. Františkem z Assisi. Roku 1517 došlo k jeho rozdělení na minority, kteří pokračovali v původní řeholi, a františkány, kteří si vyprofilovali přísnější dodržování řehole. Minorité hájili správnost oficiálního církevního učení, zdůrazňovali úctu ke kněžím a podřízenost papeži. Byli to zanícení hlasatelé pro pastýřskou službu, následování Krista v chudobě. Jejich posláním je kazatelská, misijní a studijní činnost. Nebylo výjimkou, že na fary byli dosazováni spolu s dominikány členové právě tohoto řádu. Do roku 1517 patřili konventy v českých zemích k provincii česko-polské.⁶²³ V Rychnově nad Kněžnou byli příslušníky tohoto řádu mezi lety 1629–1642 Hyacint Siecky a Kazimír Poswitz. Jejich polský původ měl důvod v podobnosti jazyků, blízkosti Polska a snad i dřívější blízkosti konventů.

⁶²² Srov. HLEDÍKOVÁ, Zdeňka - Janák, Jan Dobeš, Jan, *Dějiny správy v českých zemích: od počátků státu po současnost*. [1. vydání] Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, s. 189–192.

⁶²³ Srov. JIRÁSKO, Luděk. *Církevní řády a kongregace v zemích českých*. Praha: Klášter premonstrátů na Strahově, 1991, s. 53–54.

Řád cisterciáků vznikl roku 1119 Bernardem z Clairvaux. Vyznačují se odmítáním světského života, oddaností ve službě církvi, pokorou, chudobou a manuální prací. Jejich domy bývaly průkopnické v zavádění nových průmyslových metod a jejich příslušníky byly často obsazovány fary.⁶²⁴ Do Rychnova nad Kněžnou byli obsazeni mezi lety 1644–1657 z kláštera v Broumově. Byli to kněží Benedikt Moravský z Dalovitz a Stefan Samuel Stief.

Dalším řádem, který zde zmíníme, jsou piaristé. Ti nebyli správci místní farnosti, i když se o to místní hrabě mezi lety 1714–1718 snažil.⁶²⁵ Přesto je zde zmíníme, neboť téměř dvě stě let vzdělávali studenty na místním gymnáziu.

Piaristé se vyvinuli ze školského bratrstva sv. Josefa Kalasanského. Od roku 1617 byli ustanoveni papežem Pavlem V. jako kongregace chudých pobožných škol. V 17. a 18. století se rozšířili po celé Evropě. Po reformách a útlumu činnosti řádů přesunuli svou činnost do Střední a Jižní Ameriky, ale dnes působí i v Africe a Japonsku. Jejich posláním je veřejná dobročinnost a výuka mládeže.⁶²⁶

Až mezi lety 1986–2004 v Rychnově nad Kněžnou znovu začali působit řádoví kněží, tentokrát jezuité Josef Jakubec, Josef Kuře a Jan Rybář. Poslední jmenovaný strávil jako správce rychnovské farnosti 14 let.

Jezuitský řád byl založen roku 1534 v Paříži sv. Ignácem z Loyoly. Přátelé v Kristu, jak se nazývají, hledají Boží tvář a podle svých možností žijí to, co vyslovili při svém zvoleném rozhodnutí: slib svobody v chudobě, milující čistoty, a to kvůli dispozici být pro druhé a nevázat se regionálním rodinným hlediskem a poslušnost papeži, v němž se učí rozeznávat znamení doby. Řád se po Evropě rychle šířil, i když vzhledem k četným nepřátelům k tomu neměl žádné předpoklady. Dbal nejen o intelektuální apoštolát, ale o misijní práci mimo evropský kontinent, stejně jako na nejposlednější práci v místní církvi. Na nátlak vládnoucích panovníků byl řád roku 1773 zrušen. Roku 1814 byl opět obnoven. Základem jejich spirituality jsou duchovní cvičení, jimiž je zakladatel sv. Ignác. Učí věci chápat v kontextu, statečností a ve stálém zaobírání se Božími tajemstvími.⁶²⁷

⁶²⁴ Srov. JIRÁSKO, Luděk. *Církevní řády a kongregace v zemích českých*. Praha: Klášter premonstrátů na Strahově, 1991, s. 46–47.

⁶²⁵ Srov. SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný*. Praha, 1971, s. 64–65.

⁶²⁶ Srov. JIRÁSKO, Luděk. *Církevní řády a kongregace v zemích českých*. Praha: Klášter premonstrátů na Strahově, 1991, s. 80–81.

⁶²⁷ Srov. Tamtéž, s. 77–78.

Od roku 2016 se stal místní kněz P. Petr Stejskal členem řeholního institutu Chemin Neuf. Tato komunita se zrodila z modlitebního společenství v Lyonu ve Francii roku 1984. Členy jsou nejen kněží, ale i rodiny, a v současné době působí na mnoha místech světa. V České republice působí od roku 1998 se sídlem v Tuchoměřicích u Prahy.⁶²⁸ Podobně jako jezuité i oni při svém působení vycházejí z ignaciánské tradice, ale také z charismatické obnovy.⁶²⁹ Zajímavostí pak může být, že Tuchoměřickou jezuitskou rezidenci zničenou komunisty převzal po revoluci institut Chemin Neuf.

Současný kněz P. Mariusz Robak MSF patří k řádu misionářů svaté Rodiny. Tato kongregace má své počátky ve Francii ve vesnici La Salette, která je nyní poutním místem. Roku 1848 se tam údajně dvěma pastevcům zjevila Panna Marie. Její poselství a celá svatá Rodina jsou hlavním vzorem pro misionáře svaté Rodiny, které založil P. Jan Berthier. První kněží z tohoto společenství byli vysvěceni 20. srpna 1905 a v současné době působí členové řádu po celém světě. Množství řeholníků pochází z Polska a několik jich působí i v České republice.⁶³⁰

4.5.3 Kaplani

Od druhé poloviny 20. století v Rychnově nad Kněžnou nebyval kaplan, případně jen velmi krátkou dobu. Může být proto pro mnohé rychnovské farníky překvapením, že zde kaplani od poloviny 18. století do poloviny 20. století byli, a často dokonce dva. Kaplani bývali v Rychnově nad Kněžnou již od 14. století, ale o jejich působení nemáme informace. Až od druhé poloviny 17. století máme zprávu o službě kaplana v rychnovské farnosti. Jména se dochovala až od 18. století. Od té doby do současnosti je nám známo 44 kaplanů, kteří zde působili.

Většina z kaplanů v rychnovské farnosti působila krátce. Z kaplanů, u kterých je známa doba jejich působení, sloužilo v místní farnosti 5 a více let celkem 8 kněží. Nejdéle sloužícím kaplanem z nich je P František Kubánek, který zde sloužil 12 let mezi roky 1891–1903. P. Kubánek se přitom stal mezi lety 1912–1925 i místním

⁶²⁸ Srov. Komunita Chemin Neuf. Komunitní život. [online]. [Cit. 1. 5. 2021]. Dostupné z www: <https://www.chemin-neuf.cz/cs/home/o-nas/komunitni-zivot>

⁶²⁹ Srov. Komunita Chemin Neuf. Naše spiritualita. [online]. [Cit. 1. 5. 2021]. Dostupné z www: <https://www.chemin-neuf.cz/cs/home/o-nas/nase-spiritualita>

⁶³⁰ Srov. Misionáři Svaté Rodiny. O nás. [online]. [Cit. 1. 5. 2021]. Dostupné z www: <http://misionari-msf.cz/>

správce farnosti, takže jeho služba v Rychnově nad Kněžnou trvala celkem úctyhodných 25 let. Celkem o 6 místních kaplanech je známo, že se později stali i rychnovskými správci farnosti. O 5 místních kaplanech je známo, že se v Rychnově nad Kněžnou narodili a stejně tak o 5 je známo, že zde zemřeli.

5 INSPIRACE K DUCHOVNÍMU PŮSOBENÍ

V závěrečné kapitole se zamyslíme nad smyslem a výsledky této práce. V první části budeme hledat inspiraci pro duchovní působení farního společenství, která by mohla vycházet z odkazu místních správců farnosti. Ve druhé části se budeme věnovat současné situaci ve farnosti a možnostech pastorační činnosti do budoucna. Třetí část je námětem pro budoucnost místního farního společenství.

5.1 Inspirace ze stop rychnovských kněží

V Rychnově nad Kněžnou působilo mnoho katolických kněží a jejich správa farnosti sahá až k přelomu 13. a 14. století. Přestože byla na téměř dvě stě let přerušena správou kněží protestantských, jde o úctyhodné dědictví, které si místní správci předávají. Není možné dopátrat se, jakým způsobem probíhala pastorační činnost jednotlivých kněží. Jistě by byl takový vhled do minulosti velmi zajímavý, ale kněží své doby se věnovali činnostem, které měly smysl pro jejich dobu. Ano i z toho bychom mohli vytěžit inspiraci pro dnešní dobu. Dnešní doba ale má svá specifika, a tak nás nemusí tolik mrzet, že nevíme, jak pracovali místní kněží před sto nebo dvě stě lety. Avšak i z toho mála, co jsme se doposud v této práci mohli o činnosti místních farářů dozvědět, se můžeme podívat na několik oblastí, které tyto kněze spojovalo.

Výběr specifik, které místní kněze spojuje, již nastínila předchozí kapitola. Kněží nejen v tomto městě jsou spjatí se šířením vzdělanosti. Ne jinak tomu bylo i v Rychnově nad Kněžnou. Při kostele stála odnepaměti školní budova. Později, i když bylo škol více a specializovaly se, působili kněží jako vyučující. Ještě ve 20. století byla běžná výuka náboženství ve škole nebo alespoň v prostorách školy. Od druhé poloviny 20. století přestalo být běžné, aby kněz vyučoval na místních školách. I výuka náboženství se přesunula do prostor fary. Výuku náboženství z dnešních škol vytlačily jiné upřednostňované předměty. Ještě dnešní senioři si však výuku náboženství ve škole pamatují. Rodiče našich seniorů ještě vyrůstali v prostředí, které bylo více spjato křesťanskými základy v naší kultuře. Dnes je patrný přirozený odpor ve společnosti k náboženstvím, zvláště katolické církvi. Ten je důsledkem předchozích politických režimů, které pokrývaly obraz církve a neumožňovali její činnosti. Po roce 1990, kdy nastala náboženská svoboda, zase katolická církev svými výstupy nemusela

v nové situaci reagovat vždy nejlépe, a tak si u mnohých lidí svůj obraz již nevylepšila. Stín nad katolickou církví vinou minulých režimů tak leží v očích některých lidí stále.

Narovnat pokřivený obraz skutečné tváře katolické církve, který deformoval především komunistický režim, není jednoduché. Ukazuje se, že doba po roce 1989 je snad i větším „oříškem“ a žádá si někdy hlubší statečnost, než doba během komunismu. Dnes je například náročné zachovat si smysl pro Boží tajemství uprostřed shonu za lepší kariérou; nemáme dostatek času nebo zodpovědnosti prověřovat pravdivost informací včetně nabídek politiků; nedokážeme si zachovat dostatečnou svobodu při užívání internetu. Nemůžeme dnes hledat jednoho jasného nepřítele jako dříve tzv. „bolševika“, ale musíme vnímat více zcestných nabídek. Ty pak mohou vést k osobním životním krachům, k rozdrobení a ztrátě nadšení ve vlastní domácí farnosti a k dalším nepříjemným obzorům.

Krůčky ke zlepšení může být například navázání na tradici vzdělanosti, které byli kněží nositeli. Dnes a denně je aktuální otázka hledání pravdy a svého místa v životě. Právě ve školách se nacházejí mladí lidé, kteří si tyto otázky kladou, a pro které je to otázka kvality jejich dospělého života. I v novém tisíciletí je možné se opět zapojit do místního školství, jak učinil například P. Stejskal, když se zapojil jako učitel do výuky na místním gymnáziu. Není nutné, aby v dnešní době kněží opět vyučovali na školách náboženství, ale mohou se dostat do kontaktu se studenty. Příkladem života a odpověďmi na dotazy studentů tak mohou nadále přinášet svědectví. Jednou z inspirací předchozích správců farností může tedy být návrat kněží ke vzdělávání mladých lidí. Ať už návratem do školství, nebo jinou cestou.

Místní kněží také museli od počátku udržovat dobré vztahy s vedením města a místní šlechtou. Stejně tak by tomu mělo být i nyní. Faráři se účastnili místních slavností a pronášeli proslovy, které jistě nepostrádaly duchaplný rozměr. I dnes mají místní faráři možnost účastnit se kulturních akcí i v Rychnově nad Kněžnou. Dříve byly často slavnosti slavnostmi celého města. Vzbuzovaly zájem u většiny obyvatel, protože kulturního vyžití nebylo mnoho. Místní kněz proto mohl oslovit i celou řadu nekatolíků. V dnešní době se místní kněží setkávají s nekatolíky většinou jen při pohřebním obřadu. Rozloučení rodiny se zesnulým s přítomností kněze dnes už ale také není tak samozřejmé. Setkávání s nekatolíky je přitom velmi důležité.

Dalším bodem, který spojuje katolické kněze v Rychnově nad Kněžnou, je koexistence s jinými náboženstvími. Ať už to byla dříve pohanská božstva, přežívání ve stínu protestantských náboženství, nebo soužití ve městě se separovanými

a omezovanými židy. Dnes je v Rychnově nad Kněžnou Církev Československá husitská, Jednota bratrská a Svědkové Jehovovi. I když se jednotlivá společenství ve své věrouce v některých otázkách liší, mnohé je spojuje. Nepochybně samotné soužití těchto společenství je podnět k vzájemné inspiraci a výzva ke spolupráci na společných zájmech. Mezináboženský dialog je v katolické církvi podporován.

Mnohdy nová společenství reagují pružněji na požadavky hledajících, než katolická církev. Místní Církev Československá husitská zve veřejnost ke společnému setkání u přednášek a ekumenických bohoslužeb. V příjemném a v zimě v teplém prostředí. Přes odlišnou věrouku a omezování osobní svobody členů u Svědků Jehovových stojí za povšimnutí jejich aktivní zájem o nové členy, které vítají do společenství v příjemném prostředí. Přestože křesťané vidí smysl v trávení času ve vymrzlých chrámech, málokdo z hledajících má vůli nebo zdraví na to, v zimě do kostela přijít. Natož aby přišli sami od sebe. Důležitý je přitom také zájem farníků o nové věřící. Širší nabídka možností se zájmem o společný dialog by mnohým mohla pomoci najít příjemné prostředí i ve farních společenstvích katolické církve.

K výše zmíněné situaci se vyjádřil v jednom z video rozhovorů i bývalý místní správce farnosti P. Jan Rybář. Uvádí příklad, že jedna křesťanka kvůli svému zdravotnímu stavu začala chodit na bohoslužby sboru Církve adventistů, které se konají v teplém prostředí a po jejich skončení přecházejí k trávení času v příjemném společenství u jednoho stolu. Mnoho lidí je osamoceno a společnost druhých vyhledávají. Dále P. Rybář také zmiňuje, že se vždy snažil, aby byl kostel otevřený nejen v době slavení mše svaté. Podle něj je mnoho lidí, kteří by do kostela rádi zašli a popřemýšleli o životě. Cítí se tam dobře, i když neví proč.⁶³¹ Právě příležitosti k osobní meditaci a setkání by mohla katolická církev nabídnout všem bez rozdílu. V posledních letech nebyvalo zvykem, aby byl kostel sv. Havla otevřený i mimo čas bohoslužby. Nyní bývá otevřený zadní vchod, který poskytuje náhled do kostela zpoza mříže i s možností k usednutí. Z vysledovaného zájmu lidí je ale patrné, že je stále možné nabídnout více. Samozřejmě, aby tomu tak mohlo být, nemůže tato činnost stát pouze na místním faráři, ale aktivitě dalších farníků.

P. Rybář také pravidelně přispíval krátkými články do Rychnovského zpravodaje, kterými se snažil veřejnost povzbudit, přimět k zamyšlení nebo dát

⁶³¹ Srov. RÝZNAROVÁ, Kateřina. Missio interview. *P. Jan Rybář SJ: Těším se na církev za 5 tisíc let.* [online]. [Cit. 1. 5. 2021]. Dostupné z www: <https://www.youtube.com/watch?v=gNa0qEMfxd0>

vzpomenout na nějakou opomíjenou událost.⁶³² V rámci přiblížení katolické církve lidem podporoval i uvádění závěrů Druhého vatikánského koncilu do praxe.⁶³³

V době, která nabízí svobodu projevu a vyznání ve městě, které již nespadá pod zájmy svého držitele, by se zdálo snadné využít nabízeného potenciálu téměř neomezených možností šíření radostné zvěsti Ježíše Krista. Zdá se však, že vymanit se z okovů minulého režimu není snadné. Dříve snad tíživá situace nedávala na výběr tolik cest, a tak ta správná byla jasnější. Dnes je náročné správnou cestu najít, když se nabízí tolik možností.

5.2 Postavení kněze, aktivity farnosti a nabídka příležitostí

Správce farnosti je kněz, ale na faře s ním někdy bývá i kaplan. V Rychnově nad Kněžnou začala fungovat kaplanská služba od roku 1687. Přitom zde často nepůsobil pouze jeden kaplan, ale dva.⁶³⁴ O místní službě kaplana máme zprávy do druhé poloviny 20. století. Později se správou farnosti pomáhali i místní kněží skryté církve. Přestože měl Rychnov nad Kněžnou po mnoho let kaplana, v současné době tomu tak není. Možná jde o důsledek minulého režimu nebo nedostatek kněží. I dnes by v této farnosti našel své využití a byl velkou podporou v kněžské činnosti místního faráře. Kněží skryté církve měli a mají své rodiny a nežijí na faře, kde kněz tráví mnoho času osamocen. Správa farnosti je velké břemeno, zvláště v současné době, kdy mají kněží kromě spirituální a pastorační služby i mnoho úředních povinností. Vytíženost kněze se pak jistě musí odrazit i v pohodlí pro jeho hlavní činnost, kterou je péče o svěřené duše. Natož aby vyvíjel další aktivity, které jsou už nad rámec jeho možností.

Po roce 1990 vznikla v Rychnově nad Kněžnou, podobně jako v jiných farnostech, skupina farníků, která má za úkol pomáhat knězi se správou farnosti. Vznikla ekonomická rada a pastorační rada, které už ze svého názvu vypovídají o tom, na jaké oblasti jsou zaměřené. Také výuka náboženství byla v té době předána do rukou studovaných laiků. S aktivitami ve farnosti později začal pomáhat i pastorační asistent. To vše přispělo k tomu, aby měl kněz ve farnosti dobré podmínky pro

⁶³² Sbíрка fejetonů z let 1996 – 2004 vyšla v jeho knize *Musíš výš*.

⁶³³ Srov. RÝZNAROVÁ, Kateřina. *Missio interview. P. Jan Rybář SJ: Těším se na církev za 5 tisíc let.* [online]. [Cit. 1. 5. 2021]. Dostupné z www: <https://www.youtube.com/watch?v=gNa0qEMfxd0>

⁶³⁴ Srov. SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou.* V Rychnově nad Kněžnou, Karel Rathouský: 1924, s. 315.

pastorační činnost. S podporou laiků v průběhu let začaly fungovat biblické hodiny, výuka náboženství, setkání nad četbou bible, setkání seniorů nebo maminek s dětmi.

Po rekonstrukci rychnovské fary na začátku druhého tisíciletí vznikl v prvním poschodí byt, který se pronajímal. Toto řešení přispělo ke zlepšení finančního příjmu farnosti a správě farního pozemku, se kterou nájemce pomáhal. V době, kdy není předpoklad, že by bylo možné obsadit faru dalším knězem, přispělo toto řešení i ke zmírnění osamocení kněze na faře. V současné době nájemník ve farním bytě není.

V poslední době se objevují návrhy na řešení osamocení kněží na farech. Jedním z nich je uzpůsobení far pro možnost přebývání více kněží, kteří by na svá místa působení dojížděli. Zároveň by mohli žít společný komunitní život.

Další možností, jak zvýšit počet kněží ve farnostech, by mohlo být umístění starých kněží do farnosti místo do kněžského domu. Mnohé rekonstruované fary by na umístění kněží seniorů byly jistě vhodné. S péčí o kněze by pak měli pomáhat farníci. Právě farníkům by taková služba vytvořila příležitost, jak se uplatnit, přispět k chodu farnosti a získat si k ní větší vztah. Kněží mají také různé kvality a jednotlivci vždy nemusí vyhovovat každému. Dva kněží tento problém výrazně zmenšují. Starým kněžím by to zároveň umožnilo nadále se uplatňovat v tom, co mají za životní poslání.

Dobrou iniciativou k podpoře místního společenství je farní kavárna, která se uskutečňuje v prostorách farního sálu. Fara samotná prošla na počátku druhého tisíciletí rekonstrukcí, aby více odpovídala požadavkům pro setkávání lidí. Farní kavárna pak slouží ke společnému posezení u drobného občerstvení. Tím je vytvořena příležitost pro setkání farníků a dalších příležitostných návštěvníků po nedělní bohoslužbě. Příjemné prostředí je však závislé i na aktivitě a zájmu místních farníků.

Dobrym příkladem využití situace a iniciativy místních farníků je vznik farního amatérského hokejového týmu. Mladí ve farnosti spolu s místním knězem využili na podzim roku 2010 nabídky zapojit se do Křesťanské amatérské hokejové ligy. Přestože jde o aktivitu náročnou na organizaci, farní tým funguje již 10 let. Tvoří společenství katolíků i nekatolíků, které spojuje zájem o daný sport, a je otevřené zájemcům. Hrajícím členem týmu býval po většinu sezon i místní kněz. Pozici po jeho odchodu z farnosti nahradil kněz z nedaleké Dobrušky, který později založil tým ve své farnosti. Vzájemným zápasům týmů předchází společné posezení. Jde o netradiční příležitost, kde v dobrém duchu spolupracují katolíci i nekatolíci v jednom kolektivu. Je to i příležitost k setkání farníků, která ale zatím zůstává využita převážně rodinami zúčastněných hráčů.

Inspirativní je i počín Jednoty bratrské v Rychnově nad Kněžnou. Ta vybudovala centrum pro místní mládež, kde mohou mladí duchaplně a ve společenství trávit volný čas. Díky široké nabídce aktivit mohou přimět mladé lidi ke smysluplnému trávení času. Společenství fungující na křesťanských základech jim je pak dobrou průpravou pro život.⁶³⁵

Pandemická situace a její opatření kvůli epidemii koronaviru omezila obvyklá setkávání. S přispěním místních farníků se ale podařilo pravidelně zprostředkovávat duchovní život farnosti i skrze moderní technologie. Příkladnou reakci na pandemii předvedli i místní skauti, mezi jejichž členy je i velká část farníků. Skauti pomáhali s distribucí dezinfekcí do domácností. Také zajišťovali lidem nákup potravin. Protože s následky omezení se mnozí budou dlouho vypořádávat, nabízí se příležitost i pro reakci farního společenství. Mnozí lidé budou jistě potřebovat hmotnou i duchovní podporu. Významně byly zasaženy například děti, kterým on-line výuka přes snahu učitelů nemůže nahradit kvalitu vzdělání, sociální kontakt a pohybovou činnost. Farní sál i zahrada nabízí podmínky, ve kterých je možné na zmíněných deficitech pracovat.

V Rychnově nad Kněžnou je farní charita, s denním stacionářem a domácí hospic, který nabízí péči v posledních dnech života jejich klientů. V těchto službách pracuje i několik farníků. Místní kněz s těmito službami také spolupracuje. Další farníci samozřejmě pracují v dalších povoláních, ve kterých mohou fyzicky i duchovně přispívat na poli sociálním, charitativním, či jiným způsobem.

5.3 Budoucnost farnosti

Kořeny místní farnosti sahají až k počátkům města Rychnova nad Kněžnou. Přestože v průběhu let neměla katolická víra vždy své místo mezi obyvateli pevně ukotvené, vydržela zde až doposud. Po překonání náročného 20. století se místní společenství učí žít ve svobodě moderní doby. Vědomí dlouhé tradice, podílu kněží na místní péči o svěřené duše a skutečnost, že svoboda vyznání není samozřejmostí, může přispět k posílení víry farníků a jejich vztahu k farnímu společenství. Z historie i současnosti se lze poučit a nechat se inspirovat; podnětů pro budoucnost je mnoho.

⁶³⁵ Srov. Český rozhlas Hradec Králové. Aktuální dění. *Volnočasové centrum v Rychnově nad Kněžnou*. [online]. [Cit. 1. 5. 2021]. Dostupné z [www: https://hradec.rozhlas.cz/volnocasove-centrum-v-rychnove-nad-kneznou-6187833](https://hradec.rozhlas.cz/volnocasove-centrum-v-rychnove-nad-kneznou-6187833)

Přesto je potřeba mít na paměti, že budoucnost je v rukou Božích a do jisté míry i na hloubce a pravdivosti naší osobní víry. Farnost nevybudují naše úmysly a úřední razítka. Farnost vzniká podobně jako jiná dobrá společenství. Chutí setkávat se s lidmi, kteří se na sebe vzájemně těší, přestože jsou obtěžkáni starostmi, nebo jsou dokonce mezi sebou zkoušeni výkyvy ve vzájemné důvěře. Vždyť i sám Ježíš ve svých podobnostech mluví o společenství připodobňovaném k rodině.

V současné době není pravděpodobné, že by se počty nových kněží zvyšovaly. A jestliže dříve stačil na správu farnosti kněz sám nebo ve spolupráci s kaplanem či kostelníkem, dnes tomu tak není. To vybízí k podpoře kněží ze strany jejich farníků. Ne každý kněz vyhovuje všem, ale každé farní společenství kněze potřebuje. Budoucnosti každé farnosti by tedy jistě pomohla vzájemná komunikace, naslouchání a tolerance mezi knězem a jeho farníky. To zůstává stále aktuální a mnohdy nesnadné. Obě strany by měly být otevřené diskuzi a společně realizovat pastorační činnost, která vede k živému společenství a odpovídá volání své doby.

Aktivních věřících, především z mladší generace, ve farnosti ubývá. Aby místní křesťanské společenství nestárlo a nezmenšovalo se, je potřeba vytvořit místo, kam se budou jeho členové rádi vracet a cítit se dobře. Místo, jehož význam ocení i ve svém životě. Neaktivní farní společenství, které se ve spolupráci s knězem nebude snažit držet krok s dobou, neudrží aktivní mladou ani starší generaci věřících. Tlak okolí, který mívá pokřivený obraz o katolické církvi a ne vždy pružné vystupování katolické církve na potřeby doby, může být příliš veliký. Dobré zázemí v rodině a ve farním společenství může v této situaci velmi pomoci.

Mladí všeobecně dnes potřebují i materiální podporu. Konkrétně v Rychnově nad Kněžnou a jeho okolí jsou v současné době ceny nemovitostí několikanásobně vyšší, než před pár lety. Zvláště pro mladé rodiny je to problém. S ohledem na výši cen dnes už pro mnohé není řešením ani hypotéka. Přes možné dobré vazby na místní katolickou církev tak mladé rodiny přesto nemají snadnou cestu k posílení počtů místního farního společenství. Mnohdy je proto jediným řešením odchod do jiné farnosti, kde jsou materiální podmínky pro rodinu příznivější. Přitom je právě tato skupina věřících tak důležitá pro budoucnost místní farnosti.

Na místě by také měla být otázka, co může do budoucna nabídnout místní farní společenství nekatolíkům? To záleží na možnostech dané farnosti, zapojení místních farníků a otevřeném postoji faráře. Již z podstaty křesťanství by se ale místní věřící měli podílet na dění ve městě a podporovat svými aktivitami vzdělávání obyvatel.

Nabízet jim příležitosti k duchovnímu rozvoji a umožnit přijímání nekatolíků do fungujícího společenství. Pak bude význam místní farnosti nabývat i u obyvatel města.

Možná by mohlo být překvapením, že se závěry této práce netýkají tolik místních farářů, jako celého farního společenství. Lepší by však ještě bylo dojít až k jednotlivci. Křesťanství není jenom o navštěvování nedělních bohoslužeb. Mělo by být součástí církve, která je živým tělem Kristovým. Každý její člen je údem, který může uvádět věci do pohybu. Na každém z nás je, zda se Božích darů do každého z nás vložených chopíme a jakým způsobem. Jen tak bude nabývat smyslu odkaz místních kněží a farního společenství. Odkaz má v Rychnově nad Kněžnou tradici od založení města, vychází od prvotní církve a počátek má u Ježíše Krista. Do Jeho rukou proto vkládáme i budoucnost místního farního společenství a celé církve.

ZÁVĚR

Tomuto místu náleží zhodnocení dosaženého cíle. Ten spočíval především v sestavení posloupnosti římskokatolických kněží působících v Rychnově nad Kněžnou a byl rozveden do dalších dílčích celků. Při hodnocení se budu držet postupného sledu kapitol.

První kapitola nás seznámila se základními pojmy a historickým pozadím města, kde místní faráři sloužili. Rozsáhlost kapitol je ovlivněna potřebou dostatečného obeznámení s dějinami Rychnova nad Kněžnou. Získané zdroje informací byly dostatečné ke splnění záměru této kapitoly.

Ve druhé kapitole bylo cílem sestavit časovou posloupnost působení kněží, kteří byli správci místní farnosti. Po intenzivním bádání se záměr podařilo naplnit. Přestože bylo využito maximum dostupných zdrojů, je posloupnost do roku 1629 neúplná a informace většinou jen kusé. Od roku 1629 do současnosti se podařilo sestavit ucelenou posloupnost místních správců farnosti včetně doplnění informací o jejich životě. Pro přehlednost bylo nutné kapitolu rozdělit na menší celky po staletích a historický kontext daného století uvést jako její součást. Zpracování této kapitoly bylo nad očekávání zdlouhavé, neboť u některých dokumentů bylo zapotřebí vypořádat se s jazykovou bariérou a u mnoha kněží nebylo snadné dohledat základní informace o jejich životě. S několika pamětníky, kteří přislíbili pomoc při zhotovení této práce, nakonec nebylo možné navázat kontakt. Hlavním důvodem bylo většinou příliš vysoké zdravotní riziko způsobené pandemií koronaviru a nemožnost využití jiné cesty komunikace. Zásadním poznatkem pro badatelskou činnost tohoto druhu je skutečnost, že není dobré otálet se sběrem dat a ztrácet čas příliš zevrubnou přípravou. Mnoho klíčových pamětníků, kteří by dokázali zaplnit mezery v poznání o místních kněžích za posledních sto let, zemřelo v uplynulých pěti až deseti letech. Nadějí pro doplnění dalších cenných informací z konce 20. století by bylo objevení třetí kroniky farnosti, kterou se však přes usilovné snahy nepodařilo nalézt. Přesto lze říci, že pro vytyčený cíl této kapitoly bylo učiněno maximum.

Pokud byl překvapením rozsah a časová náročnost zpracování druhé kapitoly, pak u třetí kapitoly tomu nebylo jinak. Podařilo se nashromáždit mnoho jmen kněží, kteří byli místními rodáky nebo zde sloužili jako kaplani. Ne vždy se ale k jednotlivým kněžím podařilo dohledat dostatek zpráv o jejich životě, působení v Rychnově nad Kněžnou, či k jinému místu jejich služby. Z celkového pohledu ale mohu hovořit

o úspěšném bádání, které překonalo očekávání. Stejně jako v předchozí kapitole mohou dohledaná jména kněží přispět při tvorbě podobných badatelských prací.

Zajímavostí jistě byla přítomnost skryté církve ve farnosti, počet jejich kněží, seznámení se s jejím dílem a činností a její dosud nevyjasněnou pozici v církvi.

Velikou výzvou bylo objevit souvislosti v působení místních správců farnosti. Z dostupných informací nebylo možné odhalit způsob jejich pastorační činnosti. Podařilo se však vytyčit hlavní aspekty, které místní kněze v kontextu daného místa spojovaly, a se kterými se nejspíše konfrontovali. Cíle tak bylo dosaženo. Krátká statistická část nabízí zajímavá čísla o počtu místních správců farnosti, kaplanů a řádových kněží. Mějme ale na paměti, že čísla nevyjadřují duchovní rozměr farnosti.

Účelem páté kapitoly bylo rozvést závěry z objevených souvislostí v předchozí kapitole. Výsledky mohou sloužit jako podněty k zamyšlení nad současným stavem a budoucností pastorační činnosti v místní farnosti. Inspirace, kam by se měla ubírat aktivita farnosti do budoucna, vzešla jak od kněží zde působících, tak i v reakci na současnou situaci ve farnosti. Cíle této části byly splněny, ale správnost úvah ukáže až čas. Odkaz, který zde svou péčí o svěřené duše rychnovští kněží zanechali, je obdivuhodný. Na místě ale připomeňme, že všechno úsilí v pastorační činnosti má svůj počátek v Ježíši Kristu, a proto je důležité do jeho rukou svěřit i budoucnost.

Závěrem je nutné přiznat, že rozsah dokumentů potřebných k prostudování a časová náročnost, kterou tomu bylo potřeba věnovat, byly výrazně nad očekávání. Z toho důvodu bylo nutné sejít z některých původních představ o této práci, aby byl zachován přiměřený rozsah, přehlednost a bylo možné ji v rozumném čase dokončit. Přispělo to ale k vytržení všeho podstatného pro cíle práce. Zůstává zde otevřená možnost práci využít k hlubšímu rozpracování některých témat a k dalšímu bádání. Obsah může být přínosný i v případě zakládání další kroniky farnosti nebo při zpracování ucelenější biografie kněží, nejen rychnovské farnosti.

Během tvorby práce byly odhaleny pouze drobné nesoulady u prací místních historiků. Bádání přispělo k nápravě zásadnějších chybných sdělení o místních kněžích, kterých se dopustili autoři webových článků; ti je po upozornění opravili.

Hodnota dosažených cílů zůstane přinejmenším v oblasti historie místní farnosti. V budoucnu tak na tuto práci může někdo další navázat, vycházet z ní, nebo ji rozvinout. Kéž tak odkaz správců farnosti v Rychnově nad Kněžnou stále roste a Bůh i nadále žehná kněžím, farností, městu i celé církvi.

ANOTACE

Příjmení a jméno autora: Bc. Beran Stanislav

Název fakulty a katedry: Cyrilometodějská teologická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, Katedra pastorální a spirituální teologie

Název diplomové práce: Duchovní souvislosti v působení kněží v městě Rychnov nad Kněžnou

Jméno vedoucího diplomové práce: doc. Dr. Michal Altrichter, Th.D.

Počet stran: 145

Počet příloh: 0

Počet titulů použité literatury: 112

Rok obhajoby: 2022

Klíčová slova: kněz, farář, správce farnosti, Rychnov nad Kněžnou, pastorační činnost, teologie, spiritualita, inspirace.

V diplomové práci se mluví o kněžích, kteří působili jako správci farnosti ve městě Rychnov nad Kněžnou. Období jejich správcovství je zasazeno do historického kontextu. V závěru práce se teologicky vyhodnocují spojitosti v pastorační činnosti správců této farnosti a zamýšlí se nad inspirací z této činnosti vyplývající, jako možným přínosem do budoucnosti farního společenství.

SUMMARY

Author's name and surname: Bc. Beran Stanislav

Institution: Cyril and Methodius Faculty of Theology, Palacký University in Olomouc,
Department of pastoral and spiritual theology

Thesis title: Spiritual relations in the work of priests in the town of Rychnov nad Kněžnou.

Thesis supervisor: doc. Dr. Michal Altrichter, Th.D.

Number of pages: 145

Number of attachments: 0

Number of titles used in the literature: 112

Thesis defence: 2022

Key words: Priest, pastor, parish administrator, Rychnov nad Kněžnou, pastoral activity, inspiration.

The diploma thesis talks about priests who worked as administrators of the parish in the town of Rychnov nad Kněžnou. The period of their service is set in a historical context. At the end of the thesis, the connections in the pastoral activity of the administrators of this parish are theologically evaluated and the inspiration resulting from this activity is considered as a possible contribution to the future of the parish community.

ZKRATKY

CIC – Codex iuris canonici, Kodex kanonického práva

Cit. – Citováno

ČSR – Česko-Slovenská republika

ČSSR – Československá socialistická republika

GS – Gaudium et spes, Radost a naděje

LG – Lumen gentium, Světlo národů

MSF – Misionář svaté rodiny

např. – například

OMF – Ordo Fratrum Minorum, Řád menších bratří

P. – Pater, otec

PTP – Pomocné technické prapory

s. – strana

Srov. – srovnej

StB – Státní bezpečnost

sv. – svatý

Biblické odkazy v souladu s:

Bible. *Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih)*. ČEP, 21. (12. opravené) vydání. Praha: Česká biblická společnost, 2016. ISBN 978-80-7545-010-4

BIBLIOGRAFIE

PÍSMO SVATÉ A CÍRKEVNÍ DOKUMENTY:

Bible. *Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih)*. ČEP, 21. (12. opravené) vydání. Praha: Česká biblická společnost, 2016. ISBN 978-80-7545-010-4

Kodex kanonického práva: úřední znění textu a překlad do češtiny: latinsko-české vydání s věcným rejstříkem. Praha: Zvon-České katolické nakladatelství, 1994. ISBN 80-7113-082-6

Věřoučná konstituce o církvi *Gaudium et spes*. In: Dokumenty II. vatikánského koncilu. Praha: Zvon, 1995. ISBN 8071130893.

Věřoučná konstituce o církvi *Lumen gentium*. In: Dokumenty II. vatikánského koncilu. Praha: Zvon, 1995. ISBN 8071130893.

ARCHIVNÍ PRAMENY, EREKČNÍ A KONFIRMAČNÍ KNIHY:

SOkA Rychnov nad Kněžnou. Archív farnosti Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha 1790–1838*, inv. č. 201, kar. 643

SOkA Rychnov nad Kněžnou. Archív farnosti Rychnov nad Kněžnou. *Pamětní kniha – kronika 1838–1944*, inv. č. 202, volně

SOkA Rychnov nad Kněžnou. Ostatní spolky 1871–1844, in.č. 636, sign. 9/32 č.kart. 120, nestr.

SOkA Rychnov nad Kněžnou. ONV Rychnov nad Kněžnou, kart . 90, inv. č. 1828, sign. 379, *Zapojení duchovních v lidsprávě a kategorie duchovních*. Zpráva ze dne 16. 3. 1950.

Archív farního úřadu Rychnov nad Kněžnou. *Matrika narozených I. 1950*.

Archív farního úřadu Rychnov nad Kněžnou. *Matrika pokřtěných II. 1951*.

Archív farního úřadu Rychnov nad Kněžnou. *Matrika pokřtěných III. 1952*.

Archív farního úřadu Rychnov nad Kněžnou. *Matrika pokřtěných IV. 1953–1955*.

Archív farního úřadu Rychnov nad Kněžnou. *Kniha pokřtěných L. P. 1956–1962*.

Archív farního úřadu Rychnov nad Kněžnou. *Kniha pokřtěných 1980–1998*.

- BOROVÝ, Klement. *Libri erectionum arcidioecesis Pragensis saeculo XIV. et XV.*
Liber III., Praha 1878.
- TINGL, František Antonín. *Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica
Pragensem per archidioecensim I/1.* Praha 1867.
- EMLER, Josef. *Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per
archidioecensim I/2.*, Praha 1874.
- TINGL, František Antonín. *Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica
Pragensem per archidioecensim II.*, Praha 1868.
- EMLER, Josef. *Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per
archidioecensim III-IV.*, Praha 1879.
- TINGL, František Antonín. *Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica
Pragensem per archidioecensim V.*, Praha 1865.
- EMLER, Josef. *Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per
archidioecensim VI.*, Praha 1883.
- EMLER, Josef. *Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per
archidioecensim VII.*, Praha 1886.
- EMLER, Josef. *Libri confirmationum ad beneficia ecclesiastica Pragensem per
archidioecensim VIII.-X.*, Praha 1889.

PRIMÁRNÍ LITERATURA:

- JUZA, Josef. *Významné osobnosti okresu Rychnov nad Kněžnou.* 1. vydání. Rychnov
nad Kněžnou: Okresní úřad, 1994. ISBN: 80-901757-0-8
- JUZA, Josef. *Významné osobnosti okresu Rychnov nad Kněžnou.* 2. doplněné vydání.
Rychnov nad Kněžnou: Okresní úřad, 2001. ISBN: 80-901757-8-5
- SEDLÁČEK, August. *Rychnov nad Kněžnou. Pokus dějepisný.* Praha: 1971
- SVOBODA, Antonín. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou.* Rychnov nad Kněžnou: Karel
Rathouský, 1924.

SEKUNDÁRNÍ LITERATURA:

- AMBROS, Pavel. *Pastorální teologie*. 2., přepracované vydání, 1. vyd. ve Vydavatelství UP v Olomouci., Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. ISBN 80-244-0419-2
- AMBROS, Pavel. *Teologicky milovat církev: (vybrané statě z pastorální teologie)*. Velehrad: Refugium Velehrad-Roma, 2003. ISBN 8086715116.
- ANDRLE, Augustin. *Osobnosti Vysokého Mýta 1310-2001*. Vysoké Mýto: A. Andrle, 2001. ISBN: 80-902996-0-1.
- BARTOŠ, Jaromír. *Diplomová práce*. [e-mailová korespondence]. Message to: Stanislav Beran. 29. srpna 2021 [cit. 2021-08-30]. Osobní komunikace.
- BERAN, Milan. *Diplomová práce*. [e-mailová korespondence]. Message to: Stanislav Beran. 26. května 2021 [cit. 2021-05-26]. Osobní komunikace.
- Beran, Stanislav. *Pastorační působení P. Jana Rybáře SJ před rokem 1989 a po roce 1989*. Olomouc, 2017. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Cyrilometodějská teologická fakulta, Katedra pastorální a spirituální teologie. Vedoucí práce doc. Dr. Michal Altrichter, Th.D.
- BILÍK, P. *České země a Československo ve 20. století* [e-kniha]. Olomouc: Olomoucký kraj Open Book Publishers, 2013 [vid. 2017-03-11]. ISBN 978-80-87535-76-9.
- BORŮVKA, Vlastimil. *Kolowratové: rod erbu orlice*. Rychnov nad Kněžnou: Uniprint, 2018. ISBN 978-80-907285-0-9
- DURDÍK, Tomáš. *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů*. Praha: Libri, 2000. ISBN 978-80-7277-402-9
- FIALA, Petr a HANUŠ, Jiří. *Skrytá církev: Felix M. Davidek a společenství Koinótés*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. ISBN 80-85959-39-9.
- FORMÁNKOVÁ, Václava. *Skrytá církev na Rychnovsku*. Hradec Králové, 2020. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta, Katedra kulturních a náboženských studií. Vedoucí práce prof. PhDr. Tomáš PETRÁČEK, Ph.D., Th.D.
- GUARDINI, Romano. *O modlitbě: Uvedení do školy křesťanské modlitby*. Reprint vyd. z r. 1970. Praha: Zvon, 1991. ISBN 80-7192-899-2
- HANZAL, Josef. Mariánský kult v barokních Čechách. In: *Rekatolizace v českých zemích: sborník příspěvků z konference v Jičíně konané 10. září 1993*. Jičín: Městský úřad Jičín, 1995.

- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka - Janák, Jan Dobeš, Jan, *Dějiny správy v českých zemích: od počátků státu po současnost*. [1. vydání] Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005. ISBN80-7106-709-1
- HOFFMANN, Bedřich. *A kdo vás zabije: život a utrpení kněžstva v koncentračních táborech*. III. vydání. Přerov: Společenské podniky, 1946.
- JANÁK, Lukáš. *Diplomová práce*. [e-mailová korespondence]. Message to: Stanislav Beran. 28. května 2021 [cit. 2021-05-28]. Osobní komunikace.
- JANOVCOVÁ, Simona. *Dějiny Rychnova nad Kněžnou: od pravěku do 19. století*. Vydání první. Rychnov nad Kněžnou: Uniprint s. r. o., 2017. ISBN 978-80-905793-5-4
- JIRÁSKO, Luděk. *Církevní řády a kongregace v zemích českých*. Praha: Klášter premonstrátů na Strahově, 1991. ISBN 8085245116
- JUZA, Josef; VOBORNÍKOVÁ, Eva, eds. *Svědectví politických vězňů okresu Rychnov nad Kněžnou 1948-1989. Nezákonost doby 1948-1989 v lidských osudech*. Rychnov nad Kněžnou: Státní okresní archiv Rychnov nad Kněžnou, 1995. ISBN 80-901757-1-6.
- KUBÁT V. *Vybrané kapitoly z dějin diecése Královehradecké*. Časových úvah svazek 321. Hradec Králové: Tiskové družstvo, 1931.
- KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2004. ISBN 80-85983-13-3.
- MACHAČ, František. *Slavnostní otevření Lidového domu*. Rychnov nad Kněžnou: Karel Rathouský, 1929.
- MIKAN, Jaroslav. *Vznik a počátky hradeckého biskupství. Pojednání Městského průmyslového a historického musea v Hradci Králové*. Číslo 19. Nákladem Městského a historického průmyslového muzea. Tiskem "Svobody" v Hradci Králové: 1946.
- MUSIL, František a SVOBODA Ladislav. *Hrady, zámky a tvrze okresu Rychnov nad Kněžnou*. Ústí nad Orlicí: Grantis s.r.o., 1998. ISBN 80-902400-3-8.
- NEUMANN, Augustin Alois. *Paběrky z konsistorního archivu v Hradci králové*. Časových úvah svazek 320. Hradec Králové: Tiskové družstvo, 1930.
- Úmrtní oznámení. Fridolín Zahradník. Archiv autora.
- Úmrtní oznámení. Jan Musil. Archiv autora.
- Úmrtní oznámení. Jan Rybář. Archiv Autora.
- Úmrtní oznámení. Josef Smola. Archiv autora.

- Úmrtní oznámení. Stanislav Hylena. Archiv autora.
- Úmrtní oznámení. Václav Netuka. Archiv autora.
- Úmrtní oznámení. Václav Nývlt. Archiv autora.
- PAVEL, Jakub, et al. *Rychnov nad Kněžnou: Státní zámek, město a okolí*. Praha: 1953
- POCHE Emanuel, kolektiv autorů. *Umělecké památky Čech 3 [P–Š]*, Vydání 1., Praha: Academia, 1980. ISBN 403-22-858.
- POKORNÝ, Pavel a IMRICH, Pavel. *Rychnovsko: Orlické hory a Podorlicko*. Rychnov nad Kněžnou: OMOH, 1996. ISBN 80-900902-6-5.
- PUTNA, Martin C. *Mnoho zemí v podzemí*. Souvislosti, revue pro křesťanství a kulturu. Praha: Zvon, 1993, (1). ISBN 0862-6928.
- ROBAK, Mariusz. *Diplomová práce*. [e-mailová korespondence]. Message to: Stanislav Beran. 11. dubna 2021 [cit. 2021-05-07]. Osobní komunikace.
- ROYT, Jan. *Zahrada mariánská: Mariánská úcta ve výtvarném umění od středověku do 20. století: Doprovodná publikace k výstavě v Muzeu Šumavy v Kašperských Horách*. Sušice: Muzeum Šumavy, 2000. ISBN 80-238-6190-5.
- RYBÁŘ, J. *Bakalářská práce 3. část*. [dopisní korespondence], 2017. Message to: Stanislav Beran. 24. března 2017 [cit. 2017-03-24]. Osobní komunikace.
- RYBÁŘ, J. *Musíš výš*. Ústí nad Orlicí: Grantis, 2016. ISBN 80-86619-08-7.
- SRP, Zdeněk. *Královéhradecké biskupství v proměnách staletí*. GARMON s. r. o., Hradec Králové: 2005. ISBN 80-86472-19-1.
- STEJSKAL, Petr. *Diplomová práce*. [e-mailová korespondence]. Message to: Stanislav Beran. 8. dubna 2021 [cit. 2021-05-07]. Osobní komunikace.
- STRÁŽNICKÁ, Alena et al. *Historie města Rychnova nad Kněžnou v datech*. Turnov: Severografia závod Turnov, 1988
- ŠPIDLÍK, Tomáš. et al. *Nové cesty pastorální teologie: krása jako východisko*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2008. ISBN 978-80-86715-97-1.
- TŮMOVÁ, Zdena. *Diplomová práce*. [e-mailová korespondence]. Message to: Stanislav Beran. 27. května 2021 [cit. 2021-05-28]. Osobní komunikace.
- VAŠKO, Václav. *Dům na skále*. 2, Církev bojující: 1950 - květen 1960. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007. ISBN 978-80-7192-892-8.
- WEIS, Martin. *Mariánské květy*. Tišnov: Sursum Tišnov, 2003, v edici Studie TF JU svazek 28. ISBN 80-7323-046-1.
- ZRŮBEK, Rudolf. *Domus sancte: Průvodce historií církevních staveb v Rychnově nad Kněžnou*. Rychnov nad Kněžnou: Městský úřad, 1993.

INTERNETOVÉ ODKAZY:

- BALCAR, M. *Pan farář Milan Vrbiak a Sezemice*. [online]. [Cit. 17. 4. 2021].
Dostupné z www: <https://sezemice.cz/wp-content/uploads/2018/11/6-2016.pdf>
- Billion Graves. *Josef Ježek*. [online]. [Cit. 10. 9. 2021]. Dostupné z www:
<http://cs.billiongraves.international/grave/Josef-Je%C5%BEEk/17789879>
- Biskupství královehradecké, Aktuality, *Zemřel P. Ladislav Michalička*. [online] [Cit. 15. 4. 2021]. Dostupné z www: <https://www.bihk.cz/aktuality/zpravy/23-zemrel-p.-ladislav-michalicka.html>
- Český rozhlas Hradec Králové. Aktuální dění. *Volnočasové centrum v Rychnově nad Kněžnou*. [online]. [Cit. 1. 5. 2021]. Dostupné z www:
<https://hradec.rozhlas.cz/volnocasove-centrum-v-rychnove-nad-kneznou-6187833>
- Databáze knih. Josef Kuře. *Životopis*. [online]. [Cit. 7. 5. 2021]. Dostupné z www:
<https://www.databazeknih.cz/zivotopis/josef-kure-53678>
- Farnost Dvůr Králové nad Labem. Kontakty. [online]. [Cit. 23. 8. 2021]. Dostupné z www: <https://www.farnost-dvur-kralove.cz/kontakt/>
- Farnost Nasavrky. *Rudolf Rykýř*. [online]. [Cit. 19. 4. 2021]. Dostupné z www:
<https://www.farnost-nasavrky.cz/rudolf-rykyr/>
- Farnost Štoky. Farnost Svatý Kříž. [online]. [Cit. 16. 4. 2021]. Dostupné z www:
<https://stoky-farnosti-3.webnode.cz/farnost-svaty-kriz/>
- Farnost Štoky. *Historie kostela*. [online]. [Cit. 16. 4. 2021]. Dostupné z www:
<https://stoky-farnosti-3.webnode.cz/historie-kostela/>
- Chci pomoci tam kde to znám. Svědkové Jehovovi – sál Království Rychnov nad Kněžnou. [online]. [Cit. 28. 4. 2021]. Dostupné z www:
<http://www.chcipomoci.info/organizace/26031/svedkove-jehovovi-sal-kralovstvi-rychnov-nad-kneznou/>
- Jednota bratrská. Rychnov nad Kněžnou. O nás. *Historie Jednoty bratrské*. [online]. [Cit. 29. 4. 2021]. Dostupné z www: <http://www.jbrychnov.cz/o-nas/historie-jednoty-bratske>
- Jednota bratrská. Rychnov nad Kněžnou. O nás. *Historie sboru*. [online]. [Cit. 28. 4. 2021]. Dostupné z www: <http://www.jbrychnov.cz/o-nas/historie-sboru>

- JIRÁSEK, František. *Bílý Újezd Dějiny obce s připojenou osadou Roudné. Slovem i obrazem František Jirásek*. 1953. [online]. [Cit. 19. 4. 2021]. Dostupné z www: <https://www.bilyujezd.cz/bu/kronika/ch24.html>
- JUNEK, Petr. *Malé ohlednutí za jedním výročím*. [online]. [Cit. 16. 4. 2021]. Dostupné z www: <http://www.studenec.cz/sz/2015/12/male-ohlednuti-za-jednim-vyrocim/>
- Komunita Chemin Neuf. Komunitní život. [online]. [Cit. 1. 5. 2021]. Dostupné z www: <https://www.chemin-neuf.cz/cs/home/o-nas/komunitni-zivot>
- Komunita Chemin Neuf. Naše spiritualita. [online]. [Cit. 1. 5. 2021]. Dostupné z www: <https://www.chemin-neuf.cz/cs/home/o-nas/nase-spiritualita>
- Misionáři Svaté Rodiny. O nás. [online]. [Cit. 1. 5. 2021]. Dostupné z www: <http://misionari-msf.cz/>
- Paměť národa. *Václav Netuka*. [online]. [Cit. 25. 3. 2021]. Dostupné z www: <https://www.pametnaroda.cz/cs/netuka-vaclav-20130812-0>
- RABAN, M. Oficiální stránky plenárního sněmu katolické církve v ČR, Základní dokumenty plenárního sněmu, *Sněm české katolické církve – Záměr biskupů*. 2007. [online] [Cit. 15. 4. 2017]. Dostupné z www: <http://snem.cirkev.cz/indexc3ef.html?menu=138&pub=7&id=41>
- REGNER, Jan. *Jezuitská pastorece studentů*, Jezuité 2007, roč. 20, č. 4, s. 6. [online]. [Cit. 24. 3. 2021]. Dostupné z www: http://www.jesuit.cz/soubory/bulletin/2011_04.pdf
- Rychnovský deník. *Se sektami je to jako s kouřením: lepší je nezačínat si s nimi*. [online]. [Cit. 28. 4. 2021]. Dostupné z www: https://rychnovsky.denik.cz/zpravy_region/se-sektami-je-to-jako-s-kourenim-lepsi-je-nezacina.html
- Rychnovský zpravodaj – listopad 2019. *Přehled kulturních a sportovních událostí*. [online]. [Cit. 29. 4. 2021]. Dostupné z www: https://www.rychnov-city.cz/assets/File.ashx?id_org=14410&id_dokumenty=16996
- RÝZNAROVÁ, Kateřina. Missio interview. *P. Jan Rybář SJ: Těším se na církev za 5 tisíc let*. [online]. [Cit. 1. 5. 2021]. Dostupné z www: <https://www.youtube.com/watch?v=gNa0qEMfxd0>
- Římskokatolická farnost Nížkov. Historie. *Nížkovští duchovní správci*. [online]. [Cit. 16. 4. 2021]. Dostupné z www: <http://www.farnost-nizkov.cz/cs/historie>
- Římskokatolická farnost Říčany. *Filiální kostel sv. Jana Křtitele v Tehově*. [online]. [Cit. 10. 9. 2021]. Dostupné z www: <http://urad.ricany.cz/farnost/tehov/>

- MAREK, Jiří. *Socha odhalila tajemství*. [online]. [Cit. 10. 9. 2021]. Dostupné z www: <https://www.vojnuvmestec.cz/mestys/historie-mestys-vojnuy-mestec/clanky-o-historii/socha-odhalila-sve-tajemstvi>
- Místopisy.cz. Všetaty. [online]. [Cit. 25. 5. 2021]. Dostupné z www: <https://www.mistopisy.cz/pruvodce/obec/7107/vsetaty/soucasnost/>
- Noc kostelů. Kostely. Dostupné z www [online]. Cit. 29. 4. 2021 <https://www.nockostelu.cz/kostel/7876/>
- Příjmení.cz. Osobnost: *Alois Malý*. [online]. [Cit. 25. 5. 2021]. Dostupné z www: https://www.prijmeni.cz/osobnost/27124/alois_maly
- ŠEBETOVSKÝ, Josef. Dřevěné kostely České republiky. *Liberk, kostel sv. Petra a Pavla* [online]. [Cit. 13. 5. 2021]. Dostupné z www: <http://drevenekostely.tode.cz/kostely/liberk.html>
- ŠNAJDR, Jaroslav. *Nový opat želivského kláštera pletl ponožky a miluje rockovou muziku*. [online]. [Cit. 16. 4. 2021]. Dostupné z www: https://www.idnes.cz/jihlava/zpravy/rozhovor-s-novym-opatem-klastera-v-zelive-jachymem-jaroslavem-simkem.A131005_1984842_jihlava-zpravy_mv
- ŠTAUD, Václav. *Naše výchova byla pevná i chápatí*. [online]. [Cit. 14. 5. 2021]. Dostupné z www: <https://www.katyd.cz/clanky/nase-vychova-byla-pevna-i-chapajici.html>
- Ústav pro studium totalitních režimů. Představitelé a aktivní členové církví. *Fridolín Zahradník*. [online]. [Cit. 25. 3. 2021]. Dostupné z www: <https://www.ustrcr.cz/uvod/vzdelavaci-projekt-pamet-a-dejiny-totalitnich-rezimu/predstavitele-a-aktivni-clenove-cirkvi/fridolin-zahradnik/>
- Ústav pro studium totalitních režimů. Představitelé a aktivní členové církví. *Milan Beran*. [online]. [Cit. 25. 3. 2021]. Dostupné z <https://www.ustrcr.cz/uvod/vzdelavaci-projekt-pamet-a-dejiny-totalitnich-rezimu/predstavitele-a-aktivni-clenove-cirkvi/milan-beran/>
- VILÍMEK, Ladislav. *Znovunalezené klekání*. [online]. [Cit. 17. 4. 2021]. Dostupné z www: http://www.regionalist.cz/vilimek/vil00_9.htm
- Wikipedie. Římskokatolická farnost Velké Losenice. Duchovní správci. [online]. [Cit. 16. 4. 2021]. Dostupné z www: https://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%98%C3%ADmskokatolick%C3%A1_farnos_t_Velk%C3%A1_Losenice